1993: Η χρονιά του απρόβλεπτου

Οταν ο "Οικονομικός Ταχυδρόμος" αποχαιρετάει το 1992 με τίτλους όπως Annus Horribilis (Φριχτή Χρονιά), αντιγράφοντας τις δηλώσεις της βασίλισας Ελισάβετ της Αγγλίας, τότε όποιος έχει στοιχειωδώς ταξικό ένστικτο νοιώθει το μήνυμα - "αμα ήταν φρικτό γι' αυτούς, τα πράγματα δεν πάνε τόσο άσχημα για μας".

Οι καπιταλιστές έχουν κάθε λόγο να θρηνούν. Παλιές σταθερότητες χάθηκαν, χωρίς να βρεθούν αυτές που θα μπορούσαν να τις αντικαταστήσουν.

Οικονομικά, η ύφεση έχει εγκατασταθεί σε όλο τον πλανήτη με μια μονιμότητα που ανησυχεί τα αστικά επιτελεία. *"Πώς μπορεί να πιστέψει κανένας στην προοπτική της ανάκαμψης στις πλούσιες χώρες"*, αναρρωτιούνται οι Φαϊνάνσιαλ Τάιμς, *"οταν η οικονομική ανάπτυξη περιορίζεται μόνο σε μια ζώνη στα νότια της Κίνας;"*

Πάνω στην κινούμενη άμμο της οικονομικής κρίσης είναι δύσκολο να σταθεροποιηθεί η Νέα Τάξη Πραγμάτων. Το μόνο βέβαιο είναι ότι η παλιά διαλύθηκε και η αστυνόμευση της νέας αποδεικνύεται βαρύ έργο. Περσικός, Σομαλία, Βοσνία, αν συνεχίσουν έτσι σε λίγο θα χρειάζεται αμερικάνικος ή ΝΑΤΟικός στρατός με σημαία του ΟΗΕ σε κάθε γωνιά του πλανήτη. Σίγουρα η Νέα Τάξη δεν μοιάζει να θεμελιώνεται μόνο με μια ευέλικτη δύναμη κρούσης, όπως έλεγαν οι αρχικοί στρατιωτικοί σχεδιασμοί μετά το τέλος του Ψυχρού Πόλεμου. Οι εστίες που απειλούν να "απαιτήσουν" επέμβαση το 1993 φτάχνουν μακρύ κατάλογο - Γιουγκοσλαβία, Καύκασος, Καμπότζη...

Δεν είναι παράξενο, λοιπόν, ότι τα προβλήματα και τα διλήμματα διχάζουν τις κυβερνήσεις και φθείρουν τους "πετυχημένους" πολιτικούς της αμέσως προηγούμενης περιόδου. Η αγορά και οι "μαγικές λύσεις" της δεν είναι πια μονόδρομος πουθενά. Ο Γιέλτσιν αναζητάει συμβιβασμούς με τους σημαιοφόρους του πιο ακραίου κρατικού παρεμβατισμού. Ο Μπους από την κορυφή της δημοτικότητας σαν θριαμβευτής του Περσικού Κόλπου βρέθηκε ηττημένος στις αμερικάνικες εκλογές. Ο Μέιτζορ κέρδισε τις εκλογές στη Βρετανία αλλά μέσα σε 5 μήνες αντιμετώπισε την ανταρσία όχι μόνο των ανθρακωρύχων αλλά και των ίδιων των βουλευτών του. Η επικύρωση του Μάαστριχτ εξακολουθεί να απειλεί πολιτική κρίση στο Λονδίνο. Στην Αθήνα η "σαρωτική επέλαση του φιλελευθερισμού", όπως έλεγαν κάποιοι μύωπες τις εκλογικές νίκες της ΝΔ του '89-90, έχουν μετατραπεί σε μόνιμη πολιτική κρίση. Κάθε βδομάδα οι εκτιμήσεις αλλάζουν για το αν το επόμενο πολιτικό θρίλερ θα έρθει από τον Εβερτ ή από τον Σαμαρά, από την εξωτερική πολιτική ή από τα οικονομικά. Το μόνο σταθερό είναι η δημοτικότητα της ΝΔ που δεν μπορεί να ξεκολήσει από τον πάτο όπου την έστειλαν οι εργατικοί αγώνες.

Η επιστροφή της εργατικής τάξης στο προσκήνιο σημάδεψε το 1992 σε μια σειρά χώρες, με περισσότερο ή λιγότερο εκρηκτικά ξεσπάσματα.

Την άνοιξη στη Γερμανία το απεργιακό κύμα ήταν σαρωτικό σε ποσοστά συμμετοχής, αν και σχετικά ήρεμο χωρίς μεγάλες διαδηλώσεις ή συγκρούσεις. Αυτά ήρθαν το φθινόπωρο, κάτω από την πρόκληση των νεοναζί που με τα εγκλήματα τους ανάγκασαν εκατομμύρια εργάτες και νεολαίους να πλημμυρίσουν τους δρόμους σε όλες τις πόλεις της Γερμανίας. Στις ΗΠΑ ο θυμός ξέσπασε κατευθείαν στους δρόμους με την εξέγερση του Λος Αντζελες την άνοιξη, αλλά σίγουρα δεν είχε σβήσει το φθινόπωρο, όπως φάνηκε από το μαζικό μαύρισμα του Μπους στις

εκλογές.

Η Ιταλία, η Ισπανία, η Ελλάδα, η Αγγλία συγκλονίστηκαν μέσα στο καλοκαίρι και το φθινόπωρο από Γενικές Απεργίες ή πανεθνικές διαδηλώσεις που έκαναν τους σχολιαστές να μιλάνε για μέρες του '69 στην περίπτωση της Ιταλίας. Ακόμα και τα εκλογικά ξεσπάσματα στα δημοψηφίσματα της Δανίας και της Γαλλίας έστειλαν αναμφισβήτητα μηνύματα εργατικής αγανάκτησης που ψάχνει τρόπους να εκφραστεί.

Το πιο εντυπωσιακό στοιχείο, όμως, είναι η δυναμική των ιδεών που αναδεικνύεται από αυτά τα ξεσπάσματα. Μετά από ολόκληρα χρόνια οπισθοχώρησης οι ιδέες των εργατών αναζητουν ξανά τα χαρακτηριστικά της τάξης τους.

Κλαδικοί αγώνες, πολλές φορές πολύ μαχητικοί υπήρξαν και τα προηγούμενα χρόνια π.χ. των ανθρακωρύχων στην Αγγλία ή των χαλυβουργών στην Γαλλία. Αυτό που έλλειπε ήταν η γενίκευση, η μετατροπή σε γενική απεργία με αντικυβερνητικά συνθήματα σαν αυτές που είδαμε το 1992. Εστω κι αν δεν νίκησαν, τα νέα εργατικά ξεσπάσματα άφησαν σαν κληρονομιά για το 1993 όχι μόνο την υπόσχεση της επανάλειψης τους αλλά και ένα "*ίζημα πολιτικών ιδεών*" (όπως το έλεγε η Ρόζα Λούξεμπουργκ γράφοντας για τις μαζικές απεργίες).

Στη Γερμανία το ποσοστό συμπάθειας για τους νεοναζί έπεσε στο 3%, ενώ οι ιδέες της αλληλεγγύης για τους μετανάστες, της αντιρατσιστικής προστασίας και κινητοποίησης πέρασαν από το περιθώριο της νεολαίας στην καρδιά των εργοστασίων. Στις ΗΠΑ, μετά από μια δεκαετία υποχωρήσεων, οι ιδέες της υποστήριξης στα δικαιώματα των γυναικών, της αντίστασης στη σεξιστική προπαγάνδα και στις απαγορεύσεις των εκτρώσεων ξανακερδίζουν έδαφος. Οι "οικογενειακές αξίες" έγιναν μπούμερανγκ για τον Μπους ενώ ο Κλίντον αισθάνθηκε υποχρεωμένος να υποσχεθεί ότι η σύνθεση της κυβέρνησης του θα καθρεφτίζει τη σύνθεση του πληθυσμού χωρίς διακρίσεις σε βάρος των γυναικών, των μαύρων, των μειονοτήτων. Στην Ελλάδα, οι μέρες που ο Ανδριανόπουλος αναγνωριζόταν δεξιά και αριστερά σαν "διανοούμενος πολιτικός", προσωποποίηση των "νέων ιδεών" της αγοράς, της ιδιωτικοποίησης, του ατομισμού ανήκουν στο παρελθόν. Τώρα αυτές οι ιδέες τον κατατάσουν σαν προσωποποίηση μιας ξεφτυλισμένης ιδεολογίας που αισθάνεται "αηδία" (μάλλον όταν βλέπει τον εαυτό του στον καθρέφτη).

Το μπάσιμο του 1993 βρίσκει τους αστούς να αισθάνονται αν όχι αηδία, σίγουρα μελαγχολία. Η κατάστασή τους θυμίζει ένα παλιό σύνθημα του Μάη '68 -"*Bourgeois moroses, mois de Mai rouge*": "*Αστοί μελαγχολικοί, μήνας του Μάη κόκκινος*". Η προοπτική ότι η κρίση και η αστάθεια θα τους φέρει αντιμέτωπους με νέες απρόβλεπτες εργατικές εκρήξεις φαίνεται καθαρά στον ορίζοντα. Οι απαντήσεις από τη μεριά τους αναζητούν όλο και πιο βάρβαρα εργαλεία - εθνικιστικές κραυγές που σπρώχνουν πιο βαθειά στον πόλεμο, δραματικές περικοπές στην οικονομία που εκτινάσουν την ανεργία σε νέα ύψη, ρατσιστικές κατασταλτικές εξορμήσεις που ανοίγουν παράθυρα για φασιστικούς βρυκόλακες.

Σ' αυτές τις συνθήκες το μόνο που μπορούμε να προβλέψουμε με σιγουριά είναι η πιεστική αναγκαιότητα της σοσιαλιστικής οργάνωσης και των σοσιαλιστικών ιδεών. Με την εργατική τάξη ξανά σε κίνηση, αντιμέτωπη με τέτοιες βαρβαρότητες, αυτό που χρειάζεται να ψάξουμε είναι τα δικά της εργαλεία. Η εμπειρία από το παρελθόν, π.χ. από τη δεκαετία του '30 που ξαφνικά μοιάζει τόσο επίκαιρη, μας διδάσκει ότι το εργατικό κίνημα θα βάλει με πολλούς τρόπους και σε όλα τα επίπεδα το ερώτημα "Πώς μπορούμε να νικήσουμε, πώς μπορούμε να δώσουμε τη δική μας λύση;"

Η ΟΣΕ και οι αδελφές της οργανώσεις στη Διεθνιστική Σοσιαλιστική τάση παλεύουν για να βρεί αυτό το ερώτημα την απάντησή του, χτίζοντας κόμματα της εργατικής επανάστασης και του σοσιαλισμού στην Ελλάδα, στην Ευρώπη, στις ΗΠΑ και σε όλο τον κόσμο.

Η ΔΙΚΗ ΤΗΣ ΟΣΕ

Στις 26 Γενάρη γίνεται στην Αθήνα η δίκη της ΟΣΕ για το βιβλίο "Η κρίση στα βαλκάνια, το Μακεδονικό και η εργατική τάξη".

Κατηγορούμενοι είναι οι Πάνος Γκαργκάνας -εκδότης της Εργατικής Αλληλεγγύης, Κώστας Πίττας -επιμελητής του βιβλίου, Αγγελος Καλοδούκας, Λίτσα Γιδάκου και Τασία Κύρκου, μέλη της ΟΣΕ.

Οι κατηγορίες είναι: "διασπορά ψευδών ειδήσεων", "πρόκληση πολιτών σε διχόνοια" και "διατάραξη των διεθνών σχέσεων της χώρας, κατηγορίες που στηρίζονται στο μετα-εμφυλιακό νομικό οπλοστάσιο και στο νόμο "Περί Τύπου" της δικτατορίας Μεταξά. Ως μάρτυρες κατηγορίας έχουν ήδη καταθέσει ο Νίκος Μάρτης - πρώην υπουργός Β. Ελλάδας της ΕΡΕ, ο Π. Ψωμιάδης - "Σαμαρικός" βουλευτής Θεσσαλονίκης της ΝΔ, και ο φασίστας Πλεύρης - "ιστορικός" Μακεδονοφάγος.

Η δίωξη αυτή ήταν μια από τις πιο προκλητικές προσπάθειες της ΝΔ να χτυπήσει τις αντιπολεμικές - διεθνιστικές απόψεις, να επιβάλλει την ποινικοποίηση κάθε αντίστασης στην επεκτατική και πολεμοκάπηλη πολιτική των Ελλήνων καπιταλιστών στα Βαλκάνια. Ηρθε σαν συνέχεια της καταδίκης των μελών της ΟΑΚΚΕ, της δίκης των μελών της "Αντιεθνικιστικής - Αντιπολεμικής Συσπείρωσης" που καταδικάστηκαν πρωτόδικα σε 19 μήνες φυλακή για μια προκήρυξη και της πρωτοφανούς επίθεσης ενάντια στους 169 πανεπιστημιακούς και διανοούμενους που διαμαρτυρήθηκαν.

Η δίωξη της ΟΣΕ αποτέλεσε μια κλιμάκωση της εθνικιστικής επιθετικότητας της δεξιάς στο εσωτερικό της χώρας. Για πρώτη φορά η ποινική δίωξη πέρναγε στο χώρο του βιβλίου και ταυτόχρονα για πρώτη φορά "κατέβαιναν" στα δικαστήρια γνωστά πολιτικά στελέχη απ' όλο το φάσμα της δεξιάς.

Η ελληνική διπλωματία κορυφώνει τις προσπάθειες της στην ΕΟΚ και τον ΟΗΕ για να εμποδίσει την αναγνώριση της Δημοκρατίας της Μακεδονίας. Την ίδια στιγμή που εντείνονται οι πιέσεις για μια ανοιχτή στρατιωτική επέμβαση του ΝΑΤΟ στην Γιουγκοσλαβία.

Αυτό το πλαίσιο λειτουργεί ενθαρρυντικά για τα "γεράκια" στο εσωτερικό της χώρας που απαιτούν σκληρή αντιμετώπιση κάθε αντιπολεμικής φωνής. Στις 10 Δεκέμβρη, τη μέρα του εθνικιστικού συλλαλητήριου στην Αθήνα, δικάζονταν δύο Μακεδόνες της μειονότητας μετά από μήνυση της φασιστικής οργάνωσης "Εθνική Σταυροφορία" που απειλούσε να λυντσάρει τους κατηγορούμενους, με την ανοχή της αστυνομίας, μέσα στα ίδια τα δικαστήρια.

Την ίδια μέρα, ενώ οι Χρυσαυγίτες που αλώνιζαν στην Πατησίων αφέθηκαν αμέσως ελεύθεροι, πιάστηκε και προφυλακίστηκε ο Μιχ. Παπαδάκης γιατί μοίραζε μια προκήρυξη που έλεγε ότι ο Μέγας Αλέξανδρος ήταν ιμπεριαλιστής. Ο Μιχάλης Παπαδάκης γι' αυτή την ενέργεια καταδικάστηκε σε ένα χρόνο φυλακή με αναστολή!

Ομως, την ίδια στιγμή, η απειλή του διευρυμένου πολέμου στην Γιουγκοσλαβία λειτουργεί και αντίστροφα. Η πλειοψηφία του κόσμου που σιχαίνεται τον πόλεμο αρχίζει να διακρίνει πως πίσω από τις εθνικιστικές κορώνες η πραγματικότητα για τους εργάτες θα είναι τα βάρη και οι θυσίες ενός νέου σφαγείου στα Βαλκάνια.

Τον τελευταίο καιρό στις εργατικές διαδηλώσεις τα αντιπολεμικά συνθήματα είναι όλο και πιο έντονα. Το συλλαλητήριο της Αθήνας παρά την κινητοποίηση του κρατικού μηχανισμού, ήτανε πολύ κάτω από τις προσδοκίες των οργανωτών του και σίγουρα πολύ μακριά από τη μαζικότητα του αντίστοιχου της Θεσσαλονίκης ένα χρόνο πριν.

Σ' αυτές τις συνθήκες η δίκη της ΟΣΕ γίνεται μια μάχη ενάντια στον πόλεμο και τον εθνικισμό, την προσπάθεια της ΝΔ να αναβιώσει τη λογοκρισία, μια μάχη που πρέπει να δοθεί σε κάθε χώρο του μαζικού κινήματος.

Μέχρι σήμερα έχει εκδηλωθεί μια ευρύτατη συμπαράσταση τόσο στην Ελλάδα όσο και στο εξωτερικό.

Στην Επιτροπή Αλληλεγγύης ενάντια στη δίωξη της ΟΣΕ έχουν δηλώσει συμμετοχή, ο Συνασπισμός, το ΚΚΕ, το ΝΑΡ, η ΑΚΟΑ, οι Οικολόγοι - Εναλλακτικοί και δεκάδες συνδικαλιστές, ακαδημαϊκοί, δημοσιογράφοι. Ψηφίσματα αλληλεγγύης έχουν δώσει η ΓΣΕΕ, το ΕΚΑ, η ΟΤΟΕ, η ΠΟΣ, η ΠΟΕ-ΟΤΑ, η ΟΜΕ-ΟΤΕ, η ΟΛΜΕ, η ΠΟΕΔΗΝ, η ΟΣΝΙΕ, το Συνδικάτο Οικοδόμων πολλά πρωτοβάθμια εργατικά σωματεία και η Κίνηση Ειρήνης Συνδικαλιστικών Οργανώσεων (ΚΕΣΟΕ).

Με πρωτοβουλία της Διεθνιστικής Σοσιαλιστικής Τάσης, στη Βρετανία, τις ΗΠΑ, την Τουρκία, τον Καναδά, την Ιρλανδία, την Αυστραλία, τη Δανία, τη Νορβηγία συγκροτήθηκαν επιτροπές συμπαράστασης στους Ελληνες διεθνιστές - σοσιαλιστές που διώκονται από τη ΝΔ.

Με επικεφαλής βουλευτές, συνδικαλιστές, πανεπιστημιακούς και διανοούμενους της αριστεράς (ανάμεσά τους ο Νόαμ Τσόμσκι, Πολ Σουήζι και ο Τζέιμς Πέτρας στις ΗΠΑ, ο Τόνι Μπεν, ο Ρόμπιν Μπλάκμπερν, ο Κουίντιν Χορ και η Μάριον Σαράφη στη Βρετανία, ο συγγραφέας Ισμαήλ Μπεσικτσί στην Τουρκία και πολλοί άλλοι) οργανώθηκαν διαμαρτυρίες στις Ελληνικές Πρεσβείες, συγκεντρώσεις, μάζεμα υπογραφών και σημαντική οικονομική ενίσχυση.

Η Διεθνής Αμνηστία, το διεθνές κέντρο ενάντια στην λογοκρισία γνωστό σαν "Αρθρο 19", το International Pen, (η διεθνής επιτροπή υποστήριξης συγγραφέων που διώκονται) κινητοποιήθηκαν για τις δίκες στην Ελλάδα και δήλωσαν πως αν υπάρξουν καταδίκες θα υποστηρίξουν τους κατηγορούμενους ως πολιτικούς κρατούμενους. Ανάλογη επερώτηση κατατέθηκε στο Ευρωκοινοβούλιο από Ευρω-βουλευτές του "Ουράνιου Τόξου".

Η καμπάνια αλληλεγγύης στην ΟΣΕ μπαίνει στην τελική ευθεία. Στις 25 Γενάρη παραμονή της δίκης, οργανώνεται πολιτική συγκέντρωση στο θέατρο Ακάδημος με ομιλητές τον Alex Callinicos από το Σοσιαλιστικό Εργατικό Κόμμα Βρετανίας, τον Bill Roberts από την Διεθνιστική Σοσιαλιστική Οργάνωση των ΗΠΑ και την ΟΣΕ. Στις 26 Γενάρη στα δικαστήρια θα πραγματοποιηθεί συγκέντρωση συμπαράστασης.

Αυτή η δίκη μπορεί να γίνει μπούμερανγκ για τη Νέα Δημοκρατία. Η απαλλαγή των 5 της ΟΣΕ από κάθε κατηγορία θα είναι μια νίκη ενάντια στη λογοκρισία, την πολεμοκαπηλεία, τον εθνικισμό. ■

Κυκλοφόρησε η Γ' Έκδοση του βιβλίου "Η κρίση στα Βαλκάνια, το Μακεδονικό και η Εργατική Τάξη", με καινούργιο πρόλογο και με Παράρτημα για την συμπαράσταση στην Ελλάδα και σε άλλες χώρες

Οι εργατικές καταλήψεις ξαναζωντανεύουν ενάντια στις απολύσεις και τα κλεισίματα. Ο Σταμάτης Χατζηδήμου πήγε στη Σύρο και μίλησε με τους καταληψίες του Νεώριου

Η κατάληψη στα ναυπηγεία της Σύρου

Τις μέρες των γιορτών διάλεξε η διοίκηση της ΕΤΒΑ για να εξαπολύσει την τελική επίθεσή της ενάντια στους εργαζόμενους του Νεώριου: μια βδομάδα πριν βγει το '92, παράγγελνε στην διεύθυνση του ναυπηγείου την απόλυση όλου του προσωπικού μέχρι τις 31 Δεκέμβρη.

Η επιχείρηση έπρεπε να ξεφορτωθεί και τους τελευταίους εργαζόμενους (764 τον αριθμό) ώστε να παραδοθεί "ελεύθερη υποχρεώσεων" στον νέο ιδιοκτήτη. Τόσο το καλύτερο για τη ΕΤΒΑ αν τους έδιωχνε όλους πριν βγεί ο χρόνος: θα γλύτωνε και τα ποσά από την αποζημίωση για το '93 (300 εκατομμύρια δραχμές περίπου).

Η απάντηση των εργατών ήρθε αμέσως: στη Γενική Συνέλευση της 28 Δεκέμβρη αποφάσισαν ομόφωνα την κατάληψη του ναυπηγείου και το ξεκίνημα απεργίας με καθημερινές 24ωρες. Ομως, ποιός θα εμπόδιζε τον κλητήρα να επιδόσει τα χαρτιά της απόλυσης; Στη Σύρο του '92 η απάντηση δεν μπορούσε να είναι διαφορετική: οι απεργοί κατέλαβαν μαζικά το δημαρχιακό μέγαρο όπου στεγάζεται και το Πρωτοδικείο, κλείνοντας έτσι τον δικαστικό κλητήρα μέσα στο γραφείο του: "Μέχρι να βγεί ο χρόνος δεν είχε να πάει πουθενά"! Τα χαρτιά των απολύσεων δεν βγήκαν από το συρτάρι του. *"Εμείς δεν παλεύουμε για καλύτερες αποζημιώσεις απόλυσης"* μας εξήγησε ο Γιώργος Μπούμπουλης, Γεν. Γραμματέας του Εργοστασιακού Σωματείου. *"Παλεύουμε για να μείνει το ναυπηγείο ανοιχτό και να κρατήσουμε τη δουλειά μας. Ομως η κ. Πυλαρινού ήθελε να βγάλει απ' τη μύγα ξύγκι, να γλυτώσει τα 300 εκατομμύρια την ώρα που ουσιαστικά έχει χαρίσει το ναυπηγείο στον Μυλωνά: ε, είπαμε κι εμείς να μην τους τα χαρίσουμε!"*

Η ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΑΠ' ΤΟΝ ΦΛΕΒΑΡΗ ΤΟΥ '92

Αυτή ήταν η πρώτη νίκη, δεν ήταν όμως και η πρώτη φορά που οι απεργοί του Νεώριου χαλούσαν τα σχέδια της κυβέρνησης. Την περασμένη άνοιξη πολλά κυβερνητικά στελέχη έχασαν τον ύπνο τους όταν ολόκληρη η Σύρος αρνιόταν να υποταχθεί στη μοίρα που της επιφύλασσαν.

Τον Φλεβάρη του '92 ξεκίνησε η διαδικασία που τώρα φτάνει στο τελικό της στάδιο, η ένταξη των Ναυπηγείων Σύρου στις διατάξεις του περιβόητου νόμου 2000 "περί ειδικής εκκαθάρισης": κλειδώστε, απολύστε, τελειώσατε! Ομως οι εργάτες διαφωνούσαν. Ετσι άνοιξαν μια από τις πιο δυνατές απεργίες που έχει δει το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα τα τελευταία χρόνια. Κατάληψη του ναυπηγείου, άπλωμα του αγώνα σ' όλους τους χώρους, κινητοποίηση ολόκληρου του νησιού. Για ενάμισυ μήνα ολόκληρη η Σύρος έζησε και κινήθηκε στο ρυθμό της απεργίας, ακολουθώντας βήμα - βήμα τους απεργούς. Για να εμποδίσουν την κατάθεση στο Εφετείο της αίτησης για εκκαθάριση του Νεώριου προχώρησαν στην κατάληψη όλων των δημοσίων κτιρίων. Οταν ο κρατικός μηχανισμός δεν είχε πια που να σταθεί πάνω στο νησί, ο Αρειος Πάγος αποφάσισε ότι η αίτηση μπορεί να κατατεθεί στο Εφετείο Πειραιά.

Σ' εκείνον τον ενάμιση μήνα η εργατική τάξη και η νεολαία της Σύρου μεγαλούργησαν: τραβώντας ορμητικά μπροστά, οι απεργοί του Νεώριου συμπαρέσυραν μαζί τους όλα τα κομμάτια του πληθυσμού: εργαζόμενους (σε ιδιωτικό και δημόσιο τομέα), μαθητές, νοικοκυρές, καταστηματάρχες. Ενα πρωτοφανές κύμα συμπαράστασης, ξεσηκώθηκε σαν σύννεφο στο πέρασμα της απεργίας και την τύλιξε προστατευτικά. Η πρωτοβουλία ήρθε με όλες τις μορφές. Από την πιο κλασσική, την προσφορά χρημάτων (στο μήνα πάνω το απεργιακό ταμείο του Εργατικού Κέντρου είχε μαζέψει 6,5 εκατομμύρια δραχμές) μέχρι τις πιο πρωτότυπες: ο Σύνδεσμος Διαιτητών Ποδοσφαίρου Νομού Κυκλάδων κατεβαίνει σε αποχή από τα τοπικά και Εθνικά πρωταθλήματα, ενώ η Τοπική Επιτροπή Μπάσκετ αποφασίζει να διαθέσει στους απεργούς τα έσοδα από τους αγώνες του Πρωταθλήματος Ανδρών Κυκλάδων. Οι καταλήψεις εμποδίζουν τις πληρωμές των δημοσίων υπαλλήλων -και να τι λένε οι ίδιοι: Η Σύσκεψη των Δημοσιοϋπαλληλικών Φορέων της Σύρου "προτείνει στην κα Νομάρχη να ζητήσει από το Υπουργείο Οικονομικών να πληρωθούν οι δημόσιοι υπάλληλοι με άλλη διαδικασία εκτός Δ.Ο.Υ Σύρου, χωρίς να διαταραχθεί η θαυμαστή ενότητα του αγώνα της Σύρου, ούτε και στο ελάχιστο"!

"Ηταν η πρώτη φορά που ήμασταν τόσο ενωμένοι, όλοι στη Σύρα" μας εξομολογήθηκε ο Κώστας, απεργός του Νεώριου. *"Δεν μπορώ να σου το πω με τα λόγια. Σου λέω μόνο ότι τώρα που η ΕΤΒΑ ξανάρχεται, άμα θέμε να νικήσουμε θα πρέπει να κάμουμε ξανά όλα εκείνα που εκάμαμε τον Φλεβάρη και τον Μαρτη πέρσι".*

ΕΝΑ ΝΑΥΠΗΓΕΙΟ ΧΑΡΙΣΜΑ

Πράγματι, η ΕΤΒΑ ξανάρχεται. Η καταχώρηση τελικά του ναυπηγείου στον Μυλωνά αντιμετωπίστηκε από την αρχή σαν σκάνδαλο, και όχι χωρίς λόγο:

* Εδινε τα λιγότερα λεφτά στο χέρι και από τους τρείς υποψήφιους.

* Αρνιόταν την απασχόληση όλου του προσωπικού -μιλούσε για 300 μόνιμους, ενώ οι υπόλοιποι θα περίμεναν να ανοίξουν οι

δουλιές για να δουλέψουν σαν έκτακτοι.

* Εμφανιζόταν σαν ιδιοκτήτης τράπεζας στις ΗΠΑ, που όμως είχε απαγορευτεί η λειτουργία της, καθώς πιάστηκε να δουλεύει με άδεια ταμεία.

Ομως ο Μυλωνάς είχε ένα κρυφό χαρτί: η Ε.Πυλαρινού πριν γίνει διοικητής της ΕΤΒΑ ήταν υπάλληλός του, σαυτήν ακριβώς την τράπεζα! Ετσι μπόρεσε να βγεί μπροστά από τους ανταγωνιστές του, μπαίνοντας τελικά στο Νεώριο από το ...παράθυρο!

Αυτές τις εντυπώσεις προσπάθησαν να απαλύνουν οι εκπρόσωποι του Μυλωνά στην πρώτη -διερευνητική- συνάντησή τους με τους απεργούς: η εικόνα του "πρώτου Ελληνοαμερικανού επιχειρηματία που κάνει επενδύσεις στις Κυκλάδες με νησί-πιλότο τη Σύρο" δεν μπόρεσε να κρύψει την πραγματικότητα: τον καπιταλιστή που τρέχει να αρπάξει, να απολύσει, να διαλύσει, να βγάλει κέρδος με κάθε τρόπο.

Οι εργαζόμενοι των Ναυπηγείων έχουν πολύ οδυνηρές μνήμες, από το τι σήμαινε να δουλεύουν για να ξεπληρωθούν τα χρέη προς τους άπληστους τραπεζίτες, ή οι παχυλές αποζημιώσεις που είχαν δοθεί στους παλιούς ιδιοκτήτες κατά την προηγούμενη φάση της "εξυγίανσης". Αυτή η εμπειρία δεν πρέπει να πάει χαμένη. Οι εργάτες του Νεώριου δεν έχουν κανένα λόγο να σφίξουν το ζωνάρι τους για να εξασφαλίσουν τα μελλοντικά κέρδη του Μυλωνά.

ΠΑΛΙΑ ΞΕΚΑΘΑΡΙΣΜΑΤΑ - ΝΕΕΣ ΣΥΓΚΡΟΥΣΕΙΣ

Η κατάσταση στα άλλα ναυπηγεία δεν είναι διαφορετική. Στην Ελευσίνα η πώληση της επιχείρησης στον Περρατικό έφερε νέες πιέσεις: πιό πολλή δουλιά, πιό πολλές θυσίες, πιό μεγάλη υπομονή "μέχρι να βγούμε από την κρίση". Η ΝΑΥΣΙ βγαίνει σε πλειστηριασμό στις 7 Γενάρη - "για ένα κομμάτι ψωμί" όπως καταγγέλλουν οι συνδικαλιστές. Ο Σκαραμαγκάς με τη σειρά του περιμένει τους δικούς του αγοραστές.

Ομως την ώρα που η κυβερνηση προσπαθεί να κλείσει τον προηγούμενο κύκλο των "προβληματικών" ένας νέος κύκλος εξ' ίσου προβληματικός εμφανίζεται: καπιταλιστές που βάζουν λουκέτο και εξαφανίζονται πετώντας στο δρόμο τους εργάτες, απλήρωτους και χωρίς αποζημίωση. Αυτή η εξέλιξη ανοίγει νέες εστίες σύγκρουσης: οι εργάτες στην Asics-Tiger και την Αλλατίνη προχωρούν στην κατάληψη των εργοστασίων, ολόκληρα χωριά στη Χαλκιδική κινητοποιούνται ενάντια στο κλείσιμο των Μεταλλείων Κασσάνδρας.

Σε όλους τους αγώνες, είτε εκείνους που ξεσπάνε τώρα, είτε εκείνους που μένουν ανοιχτοί από πριν, η κατάληψη του Νεώριου δείχνει τον τρόπο που μπορούν να νικήσουν. Τρόπος που δεν είναι άγνωστος στους εργάτες και τις εργάτριες της Πειραϊκής-Πατραϊκής, της Λάρκο, της Πυρκάλ. Αυτό που χρειάζεται είναι να βγούν στον αγώνα τώρα όλοι αυτοί οι χώροι και να συντονιστούν σε μιά κοινή πορεία με την Αλλατίνη, την Asics, τα Μεταλλεία, τα Λιπάσματα Δραπετσώνας με ένα κοινό αίτημα: όχι στις απολύσεις, θέλουμε αυξήσεις. Το καθήκον για αυτό το συντονισμό ανήκει στη ΓΣΕΕ: αντί να κάθονται και να συζητάνε με τους βιομήχανους αν θα υπογράψουν ξανά μιά δίχρονη εργασιακή ειρήνη τα μέλη της διοίκησης της ΓΣΕΕ πρέπει να οργανώσουν το κατέβασμα όλων αυτών των χώρων στους δρόμους. Αντί να χρησιμοποιούν σαν άλλοθι την αποτυχία του (εντελώς απροετοίμαστου από τους ίδιους) συλλαλητήριου της 26 Νοέμβρη πρέπει να εξαγγείλουν το επόμενο, για συμπαράσταση στις εργατικές καταλήψεις. Αυτό θα λειτουργήσει σαν πυροδότης -θα ενισχύσει τους καταληψίες, θα ενθαρρύνει τους εργάτες σε όλους τους χώρους να κινηθούν δυναμικά ενάντια στη λιτότητα και τα κλεισίματα.

Για τους εργαζόμενους που βλέπουν το μεροκάματο τους να περικόπτεται απ' τις αυξημένες κρατήσεις του ασφαλιστικού, για τους μαθητές και τους φοιτητές που παλεύουν ενάντια στις περικοπές στα σχολεία το μήνυμα της αποφασιστικής αντίστασης των εργατών είναι το πιο αισιόδοξο μήνυμα στο ξεκίνημα του νέου χρόνου. Μπορούμε να τσακίσουμε τα βρώμικα σχέδια κυβέρνησης και καπιταλιστών, μπορούμε να κάνουμε να υπάρξουν πλέον και νικηφόροι αγώνες. Μπορούμε να κάνουμε το 1993 μια χρονιά δύσκολη για τους καπιταλιστές, μια χρονιά των εργατικών αγώνων!

Είναι πια καιρός!

Οι φασίστες με την πρώτη ευκαιρία ξέσπασαν σ' ένα όργιο βίας, αντάξιο των ομογάλακτών τους στη Γερμανία. Δε χρειάζεται να περιμένουμε να μεγαλώσουν. Ο *Κώστας Πίττας* εξηγεί ποιοι είναι οι φασίστες και πώς μπορούμε να τους αποκρούσουμε

Η σύγκρουση με τους φασίστες

Οι πυρπολημένοι από τους Ναζί ξενώνες προσφύγων στη Γερμανία, τα καμμένα σώματα των γυναικών από την Τουρκία, το πρόσωπο της δεκαεξάχρονης Ελληνίδας από το Ντύσελντορφ που πάνω του χάραξαν οι φασίστες τον αγκυλωτό σταυρό, έχουν ευαισθητοποιήσει έναν ολόκληρο κόσμο, όχι μόνο στη Γερμανία, αλλά σ'όλη την Ευρώπη. Στην Ελλάδα, τα γεγονότα στη Γερμανία και το όργιο φασιστικής βίας που εξαπέλυσαν οι φασίστες με την κάλυψη του κλίματος που δημιούργησε το πρόσφατο εθνικιστικό συλλαλητήριο, έχουν φέρει μια ευαισθητοποίηση που βάζει πιεστικά το ερώτημα: πώς μπορούν ν'αποκρουστούν οι φασίστες;

Η συνθηματολογία τους περί "υπεράσπισης της ελληνικότητας της Μακεδονίας" και περί "διαφθοράς" δεν μπορούν να κρύψουν αυτό που παραγματικά είναι όλος αυτός ο συρφετός.

Για παραπέρα διάβασμα για το φασισμό: "Ποτέ ξανά φασισμός" του Κρις Μπάμπερυ από τις Έκδόσεις Εργατική Δημοκρατία

Νοσταλγοί των στρατοπέδων συγκέντρωσης

Είναι φασίστες και η πρώτη απόδειξη είναι η δράση τους. Τη δοκίμασαν πρώτα ενάντια στη Τούρκικη μειονότητα στη Κομοτηνή το Γενάρη του '90, όπου η αστυνομία τους έκανε τις πλάτες για να εξαπολύσουν ένα κατευθυνόμενο και πρωτοφανές σε έκταση και βαρβαρότητα πογκρόμ. Το ότι ανενόχλητοι ξυλοκοπούσαν κι έσπαγαν μαγαζιά, τους άνοιξε τη πόρτα να ξεσπάσουν με την πρώτη αφορμή σε τραμπουκισμούς, αντάξιους των ναζί ομογάλακτών τους στη Γερμανία.

Ξανά με τις πλάτες της αστυνομίας, Στοχικοί επιτέθηκαν στη φοιτητική κατάληψη της ΑΣΟΕΕ τη μέρα του εθνικιστικού συλλαλητήριου, Χρυσαυγίτες και Στοχικοί ξυλοκόπησαν μέλη της ΟΣΕ στην Κυψέλη και το Αιγάλεω, τραμπούκοι της Εθνικής Σταυροφορίας επιτέθηκαν - με τη βοήθεια των μπάτσων - στα μέλη της Μακεδονικής μειονότητας που δικάζονταν και στους συμπαραστάτες τους στα δικαστήρια.

Τα κείμενά τους είναι η καλύτερη απόδειξη ότι είναι φασίστες. Δηλώνουν τα μέλη της Χρυσής Αυγής στον Ελεύθερο Τύπο (20/12/92): "Δεν έγινε ποτέ ολοκαύτωμα των Εβραίων... Είμαστε αντιδημοκράτες και επιδιώκουμε την καθαρότητα της λευκής φυλής". Στο περιοδικό της ίδιας οργάνωσης μπορεί κανείς να δει σβάστικες με την επεξηγηματική λεζάντα: "Θαυμάστε το αρχέγονο θρυλικό σύμβολο της Αρείας Φυλής"! Ο εκπρόσωπος της Εθνικής Σταυροφορίας δηλώνει στην τηλεόραση ότι "βρίσκει φυσιολογική την άνοδο των Ναζί στη Γερμανία", ότι "η αστυνομία είναι περισσότερο απ'όσο χρειάζεται νομοταγής", ότι "η Παπαρήγα έπρεπε να έχει κλειστεί ήδη στη φυλακή". Ο Στόχος είναι γεμάτος κάθε βδομάδα από ναζιστικού τύπου αντισημιτικά συνθήματα, προτρέπει συστηματικά σε επιθέσεις ενάντια σε μέλη αριστερών οργανώσεων και προβάλλει θετικά κάθε φασιστική επίθεση. Ο πνευματικός πατέρας του ελληνικού φασισμού, ο Πλεύρης, είναι γνωστός για τις απόψεις που έχει εκφράσει στο βιβλίο του "Ας μιλήσουμε για Εβραίους", όπου μπορεί κανείς να βρεί όλη τη ναζιστική προπαγάνδα, ότι το "ολοκαύτωμα είναι ένας μύθος γιατί οι Γερμανοί, αν ήθελαν να εξοντώσουν μαζικά τους Εβραίους, θα έριχναν δηλητήριο στο νερό"! Οι Χίτες κάνουν συγκέντρωση στο Θησείο με μαύρες και γαλανόλευκες σημαίες και με συνθήματα "κομμούνια θα γίνετε σαπούνια", με την παρουσία του υπουργού εμπορικής ναυτιλίας Παπαδόγκονα.

Τα συνθήματά τους και όλα τα κείμενά τους παραπέμπουν στα χιτλερικά στρατόπεδα συγκέντρωσης. Οι εμφανίσεις τους είναι πάντα συντονισμένες. Η αστυνομική κάλυψή τους μόνιμη. Ο Πλεύρης βρίσκεται πίσω από κάθε δίωξη, έτοιμος να τους προσφέρει τη "νομική" του βοήθεια.

Είναι υποτίμηση των φασιστών η ψευδαίσθηση ότι πρόκειται για "παρασυρμένα παιδιά" ή απλώς ακραίους εθνικιστές. Είναι το ίδιο επικίνδυνοι σαν τους νεοναζί στη Γερμανία, έχουν διασυνδέσεις μεταξύ τους και δρούν με την ανοιχτή ή ελάχιστα συγκαλυμμένη κάλυψη της κυβέρνησης.

Δεν έπεσαν απ'τον ουρανό

Η εμφάνιση των φασιστών και οι τραμπουκισμοί τους δεν έπεσαν από τον ουρανό. Ακροδεξιές και φασιστικές οργανώσεις υπήρχαν από πάντα στην Ελλάδα, από τους βασιλοχουντικούς μέχρι τη φασιστοφυλλάδα Στόχος. Ομως, η πολιτική της Νέας Δημοκρατίας τους έδωσε όλη τη δυνατότητα να βγουν στην επιφάνεια. Οταν η επίσημη πολιτική της κυβέρνησης είναι οι ρατσιστικοί νόμοι για τους

"λαθρομετανάστες" και ο πολεμοκάπηλος εθνικισμός, τότε οι φασίστες βρίσκουν ένα ανοιχτό πεδίο να δημαγωγούν, εμφανιζόμενοι σαν οι πιο γνήσιοι εκφραστές αυτής της πολιτικής. Η ίδια πολιτική των κυβερνήσεων του Κολ και του Μιτεράν δυνάμωσε τους νεοναζί και τον Λεπέν σε Γερμανία και Γαλλία.

Εχοντας μια τέτοια κάλυψη, οι φασιστικές οργανώσεις - παλιές και νέες - έχουν ξεκινήσει μια προσπάθεια να νομιμοποιηθούν σαν παρουσία. Την ώρα που ο Σεραφείμ ζητά την αποφυλάκιση των χουντικών, αυτοί οργανώνουν μαζί με υπουργούς της Νέας Δημοκρατίας επετειακές συγκεντρώσεις, όπου όλοι μαζί υμνούν τους ταγματασφαλίτες και τους χίτες φασίστες της κατοχής και του εμφύλιου. Κάνουν μηνύσεις σε μέλη εθνικών μειονοτήτων και εμφανίζονται σαν κατήγοροι σε δίκες ενάντια σε αριστερές οργανώσεις. Μετά τη νομιμοποίησή τους να δέρνουν τους τούρκους στη Θράκη, δοκιμάζουν τώρα τα κλόμπ τους πάνω στα κεφάλια των αριστερών.

Γερμανία: Πώς στριμώχτηκαν οι ναζί

Η Γερμανία είναι ένα πολύ καλό παράδειγμα στην πάλη ενάντια στους φασίστες. Από τη μια δείχνει ότι ο φασισμός απέχει πολύ από το να είναι παντοδύναμος κι από την άλλη το πώς μπορεί ν'απομονωθεί μέσα στους υπονόμους που τον ξέβρασαν.

Στα μέσα Δεκέμβρη, πάνω από 4 εκατομμύρια διαδήλωσαν ενάντια στους ναζί σ'ολόκληρη τη Γερμανία, μετά τη δολοφονία τριών γυναικών από την Τουρκία. Τα γκάλοπ δίνουν μόνο ένα 3% υποστηριχτές των ακροδεξιών οργανώσεων. Η κυβέρνηση που έθρεψε τους ναζί, η κυβέρνηση του Κολ, αναγκάστηκε να βγάλει παράνομες δυο από τις φασιστικές συμμορίες τους. Οι επιθέσεις σε πρόσφυγες έχουν μειωθεί και γίνονται μόνο τη νύχτα. Ενα μαζικό μαχητικό κίνημα έχει πετάξει - τουλάχιστον για την ώρα - τους φασίστες από τους δρόμους.

Χρειάστηκε μια μαζική εκστρατεία που ξεκίνησε από μικρές, αλλά μαχητικές, τοπικές αντιναζιστικές πρωτοβουλίες που αποκάλυπταν το πραγματικό πρόσωπο των ναζί. Αυτές οι πρωτοβουλίες και οι θηριωδίες των νοσταλγών του Χίτλερ έσπρωξαν τα συνδικάτα να προχωρήσουν σε συγκεκριμένες ενέργειες (στάσεις εργασίας μετά από κάθε επίθεση, διαγραφή των ανοιχτά ρατσιστών μελών τους, χρηματική ενίσχυση των θυμάτων των ναζί). Μέσα από μια τέτοια άμεση, αλλά συστηματική κι ενωτική αντίδραση στους φασίστες, η ευαισθησία ενάντια στα πογκρόμ μετατράπηκε σε αγανάκτηση που εκφράστηκε με τη συμμετοχή στις τεράστιες διαδηλώσεις του περασμένου Δεκέμβρη. Μια πρώτη μάχη κερδίθηκε.

Κανένα περιθώριο για τους φασίστες

Δεν χρειάζεται να περιμένουμε να μεγαλώσουν οι φασιστικές ομάδες και στην Ελλάδα για να τις αντιμετωπίσουμε. Οι ναζί δεν πρόκειται να "εξαφανιστούν" από μόνοι τους. Αυτό που τους εκτρέφει δεν είναι κάποια αφηρημένη "ξενοφοβία", αλλά η ίδια η κυβέρνηση της Νέας Δημοκρατίας, για να διεκπεραιώνουν το βρώμικο έργο της.

Γι'αυτό είναι πολύ σημαντικές οι διαδηλώσεις που οργανώθηκαν εάντια στους φασίστες, είτε από την Αντιρατσιστική Πρωτοβουλία Πολιτών στη Ν.Ιωνία, είτε στο Αιγάλεω από την ΟΣΕ ενάντια σε στέκι φασιστών.

Η πάλη ενάντια στους φασίστες πρέπει να ξεκινήσει τώρα, με την απομόνωσή τους.

Δεν μπορούμε να αφήσουμε κανένα περιθώριο "δημοκρατίας" σ'αυτούς που με μεγάλη ευχαρίστηση επιτίθενται σε φοιτητικές καταλήψεις και στέλνουν στο νοσοκομείο αριστερούς αγωνιστές. Σε αυτούς που ο τελικός τους στόχος, αν ποτέ έλθουν στην εξουσία, είναι μια επανάληψη του ολοκαυτώματος 6.000.000 Εβραίων. Σε αυτούς που επαινούν τη δολοφονία από το Χίτλερ 100.000 αθώων ανθρώπων που το μόνο "έγκλημά" τους ήταν ότι ήταν σωματικά ή πνευματικά ανάπηροι και δεκάδων χιλιάδων συνδικαλιστών, σοσιαλιστών, κομμουνιστών, ομοφυλόφυλων και άλλων "νοσηρών" στοιχείων.

Η πραγματικότητα είναι ότι είναι πολύ εύκολο σήμερα να κινητοποιηθεί ένας κόσμος, όπως δείχνει και το παράδειγμα της Γερμανίας. Αρκεί να παρθούν εκείνες οι πρωτοβουλίες σε τοπικό και κεντρικό επίπεδο, που να επιδιώξουν την πλατύτερη δυνατή συσπείρωση ενάντια στους φασίστες.

Το Δ.Σ. του συλλόγου των φοιτητών της Σχολής Καλών Τεχνών έβγαλε ένα ψήφισμα που καταγγέλλει τον ξυλοδαρμό του φοιτητή της σχολής και μέλους της ΟΣΕ Γιώργου Σαπουνά από φασίστες. Το σημαντικότερο είναι ότι καλεί την ΕΦΕΕ να πάρει πρωτοβουλία για τη συγκρότηση συλλαλητήριου με αίτημα το κλείσιμο των γραφείων της Χρυσής Αυγής και της Εθνικής Σταυροφορίας.

Στη διάρκεια των Χριστουγέννων, το Συνδικάτο Μετάλλου Πειραιά είχε κρεμάσει στο λιμάνι ένα πανώ που έγραφε "Δεν θ'αφήσουμε τους φασίστες να επιστρέψουν κύριε Παπαδόγγονα". Αυτές οι πρωτοβουλίες χρειάζεται να συνεχιστούν και να εξαπλωθούν. Περισσότερο, όμως, χρειάζεται να μετατραπούν σε συγκεκριμένη δράση. Το συνδικάτο μετάλλου να πάρει πρωτοβουλία για να σβηστούν από τους δρόμους του Πειραιά τα ρατσιστικά συνθήματα της Χρυσής Αυγής και του Στόχου. Το συνδικάτο οικοδόμων να μην αφήσει ποτέ τους ναζί να ξαναμοιράσουν προκήρυξη στην Ομόνοια. Τα τοπικά παραρτήματα των συνδικάτων και οι σύλλογοι στην Κυψέλη να οργανώσουν κινητοποιήσεις για να φύγουν από τη συνοικία τα γραφεία της Χρυσής Αυγής. Αυτή είναι η κοινή δράση που χρειάζεται, και χρειάζεται τώρα!

Οι φασίστες πρέπει να πεταχτούν έξω από τους δρόμους και τις γειτονιές. Ομως, αυτό μπορεί να γίνει αποτελεσματικά μόνο όταν υλοποιείται μέσα από μαζικές κινητοποιήσεις που συσπειρώνουν καθένα και καθεμιά που θέλει ν'αντιπαλέψει το φασισμό.

Η επίθεση των αναρχικών στους φασίστες στο Σύνταγμα, αν και πέτυχε από "στρατιωτική" πλευρά, πολιτικά δεν μπορεί να δώσει καμιά προοπτική. Η τακτική της απομονωμένης στρατιωτικής αντιπαράθεσης έχει δυο μεγάλα προβλήματα: Από τη μια αφαιρεί από χιλιάδες αγωνιστές και αγωνίστριες τη δυνατότητα να αντιπαλέψουν τους φασίστες, αφού αυτοπεριορίζεται σε μια λιγοστή αποφασισμένη και κατάλληλα εξοπλισμένη μαχητική μειοψηφία. Από την άλλη, επιτρέπει στην κυβέρνηση και την τηλεόραση να εμφανίζει τη σύγκρουση σαν μια κόντρα "εξτρεμιστών", και τους φασίστες σαν θύματα.

Ενιαίο μέτωπο ενάντια στο φασισμό

Είμαστε μαζί σε κάθε ενωτική πρωτοβουλία που στόχο έχει να μην αφήσει τους φασίστες να δυναμώσουν. Είμαστε μαζί σε κάθε κινητοποίηση ενάντια στον εθνικισμό και το ρατσισμό, όπως είμαστε και σε κάθε κινητοποίηση ενάντια στη Νέα Δημοκρατία. Ξέρουμε ότι ο φασισμός είναι δημιούργημα του σάπιου συστήματος που διαχειρίζεται ο Μητσοτάκης και ότι η συνολική και μόνιμη απαλλαγή της κοινωνίας από το φασιστικό κίνδυνο σημαίνει ανατροπή της κυβέρνησης και αυτού του ίδιου του καπιταλισμού.

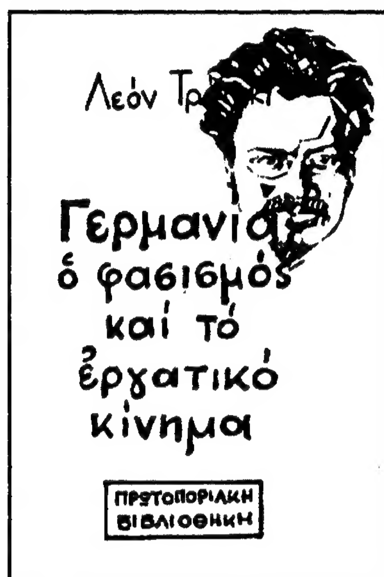
Ομως, αυτή η συνολική προοπτική δεν μπορεί να γίνει δικαιολογία για αδράνεια απέναντι στην ανάγκη της άμεσης δράσης ενάντια στους φασίστες. Σε μια τέτοια σύγκρουση με τους θαυμαστές των Νταχάου και των Αουσβιτς καλούμε κάθε συνδικάτο, κάθε φοιτητικό σύλλογο, κάθε μαθητική κοινότητα, κάθε αριστερό κόμμα και οργάνωση, κάθε σύλλογο σε γειτονιά να παλέψουμε μαζί. ■

Τι είναι ο φασισμός και πώς πρέπει να τον αντιμετωπίσει το εργατικό κίνημα; Ο *Αντώνης Νταβανέλος* παρουσιάζει τα βιβλία του Τρότσκι, που αντιμετωπίζουν ολοκληρωμένα αυτό το κρίσιμο πρόβλημα που έρχεται ξανά στην επικαιρότητα.

Ο Τρότσκι για το φασισμό

Εξήντα χρόνια από τότε που ο Χίτλερ κατέλαβε την εξουσία στην Γερμανία, δυο βιβλία του Λέον Τρότσκι γίνονται εκπληκτικά επίκαιρα: Το **"Γερμανία, ο φασισμός και το εργατικό κίνημα"** και το **"Και τώρα;"**.

Γράφοντας αυτά τα βιβλία την πιο κρίσιμη στιγμή, από το 1930 ως το 1933, ο Τρότσκι μας δίνει μια εκπληκτική ερμηνεία της ανόδου των Ναζί στη Γερμανία και μια προφητική κριτική στην γραμμή των πολιτικών ηγεσιών του εργατικού κινήματος, τόσο του Σοσιαλδημοκρατικού SPD όσο και του σταλινικού ΚΚ. Ομως, πάνω απ' όλα περιγράφει με λαμπρό τρόπο την τακτική με την οποία η εργατική τάξη θα μπορούσε να τσακίσει το φασισμό και να ανοίξει το δρόμο για την σοσιαλιστική επανάσταση στην Ευρώπη: την τακτική του ενιαίου εργατικού μετώπου.

Τι είναι ο Εθνικοσοσιαλισμός;

Ο Τρότσκι περιγράφει την άνοδο των Ναζί μέσα στις συνθήκες της κρίσης του καπιταλισμού, αλλά και της ανικανότητας των εργατικών κομμάτων να παλέψουν πειστικά για το Σοσιαλισμό: "Ο φασισμός προέρχεται από δυο καταστάσεις: από το ένα μέρος μια βαθειά κοινωνική κρίση, από το άλλο η επαναστατική αδυναμία του γερμανικού προλεταριάτου..."

Μέσα σ' αυτές τις συνθήκες οι αστοί έχουν ανάγκη από ένα "πολιορκητικό κριό" που θα απειλεί να συντρίψει ΟΛΕΣ τις πολιτικές και συνδικαλιστικές οργανώσεις των εργατών, ΟΛΕΣ τις πολιτικές και συνδικαλιστικές ελευθερίες. Υποψηφιότητα για να παίξουν αυτό το ρόλο βάζουν οι φασίστες.

Αυτή η δουλειά αρχίζει "από τα πάνω" και καθόλου αυθόρμητα: "Η σημαία του εθνικοσοσιαλισμού υψώθηκε από ανθρώπους που προέρχονταν από την κατώτερη και μέση διοίκηση του στρατού". Πόσο επίκαιρο ακούγεται αυτό σήμερα, όταν αποδεικνύεται πως τα μέλη των φασιστικών συμμοριών στη Γερμανία εκπαιδεύονται από αξιωματικούς σε στρατώνες του Γερμανικού στρατού! Η κοινωνική βάση της ανάπτυξης των Ναζί ήταν τα μεσοστρώματα: "Η κυριότερη φασιστική μάζα αποτελείται από ανθρώπινη σκόνη"...

"Η εθνικοσοσιαλιστική "αναγέννηση" στηρίχτηκε ολοκληρωτικά στις ενδιάμεσες τάξεις, το πιο καθυστερημένο τμήμα του έθνους. Η πολιτική τους τέχνη ήτανε να συγκολλήσουν τους μικροαστούς σε μια κοινή εχθρότητα με το προλεταριάτο. Τι έπρεπε να γίνει για να πάνε τα πράγματα καλά; Πριν απ' όλα να συντρίψουν αυτούς που ήταν από κάτω! Ανίσχυρη μπροστά στο μεγάλο κεφάλαιο, η μικρομπουρζουαζία ελπίζει με την καταστροφή των εργατών να ξανακερδίσει τη χαμένη κοινωνική αξιοπρέπεια".

Για να πετύχουν αυτή τη συγκόλληση οι Ναζί έχουν δυο όπλα: την κτηνώδη βία και το τελετουργικό της, που "δίνει σε κάθε ανθρώπινο σκουλήκι την αίσθηση ότι είναι μέρος ενός ανίκητου δράκου" (Χίτλερ). Έχουν ομως ταυτόχρονα και την αχαλίνωτη χρήση του εθνικισμού και του ρατσισμού που άλλες και μεγαλύτερες δυνάμεις καλλιέργησαν πριν απ' αυτούς: Η προπαγάνδα του Χίτλερ αποσκοπούσε να πείσει τις μεσαίες τάξεις πως όλα τα δεινά της κρίσης οφείλονταν στους Εβραίους τραπεζίτες (και κατ' επέκταση σ' όλους τους Εβραίους και όλους τους ξένους) και ταυτόχρονα στη δράση των "μπολσεβίκων" μέσα στο εργατικό κίνημα.

Ο φασισμός φτάνοντας στην εξουσία στη Γερμανία και την Ιταλία, απόδειξε πέρα από κάθε αμφιβολία τη στενή σχέση του με το μεγάλο κεφάλαιο:

"Ο φασισμός είναι λιγότερο από κάθε τι άλλο μια κυβέρνηση της μικρομπουρζουαζίας. Αντίθετα είναι η διχτατορία, η πιο αλύπητη, του μονοπωλιακού κεφαλαίου... Οι μεσαίες τάξεις είναι ανίκανες για ανεξάρτητη πολιτική. Ο φασισμός πέτυχε να τις βάλει στην υπηρεσία του κεφαλαίου...

Το πρόγραμμα του Χίτλερ έχει υπαγορευθεί από το μεγάλο κεφάλαιο. Η αναγκαστική συγκέντρωση όλων των πόρων και όλων των μέσων σύμφωνα με τα συμφέροντα του ιμπεριαλισμού, που είναι η πραγματική ιστορική αποστολή της φασιστικής διχτατορίας, σημαίνει την προετοιμασία του πολέμου. Αυτό το καθήκον δεν ανέχεται καμιά εσωτερική αντιπολίτευση και οδηγεί στην κατοπινή συγκέντρωση της εξουσίας. Δεν είναι δυνατόν ούτε να μεταρρυθμιστεί, ούτε να παραιτηθεί ο φασισμός. Μπορεί μόνο να ανατραπεί. Η πολιτική τροχιά του εθνικοσοσιαλισμού θα καταλήξει στο δίλημμα: πόλεμος ή επανάσταση;"

Πώς μπορούμε να τον νικήσουμε;

Ομως πώς νίκησε ο ναζισμός; Πώς αυτό το κίνημα της "ανθρώπινης σκόνης" τσάκισε την εργατική τάξη της Γερμανίας; Η απάντηση πρέπει να αναζητηθεί

στην πολιτική του Σοσιαλδημοκρατικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος εκείνης της εποχής.

Η Σοσιαλδημοκρατία, το κόμμα της μεταρρύθμισης, που έσωσε τους καπιταλιστές από τις προηγούμενες επαναστάσεις στη Γερμανία, ήταν απολύτως ανίκανο να αντιπαρατεθεί με τους ναζί. Οταν ο φασιστικός κίνδυνος έγινε ορατός, η γραμμή του ήταν "Να παρέμβει το κράτος!" για να σώσει την "νομιμότητα". Αντί να στηριχτεί στους εργάτες, το SPD προτίμησε τη στήριξη στην αστυνομία και το στρατό που σε μεγάλα ποσοστά συνεργάζονταν ήδη με τους φασίστες. Ομως, παρόλα αυτά, το SPD διατηρούσε στην επιρροή του εκατομμύρια εργάτες.

Το ΚΚ Γερμανίας - αν και καθυστέρησε - προσπάθησε να αντιμετωπίσει τους ναζί. Στους δρόμους, στα εργοστάσια, στις συνοικίες έδωσε σκληρές συγκρούσεις με τις φασιστικές συμμορίες. Ομως, η συντριβή των φασιστών ήταν και είναι πολιτικό και όχι στρατιωτικό πρόβλημα για το εργατικό κίνημα. Αυτή η μάχη δεν μπορούσε να κερδιθεί χωρίς τη συμμετοχή πλατειών εργατικών μαζών. Σαν κρίσιμο ζήτημα τακτικής ανεδείχτηκε το πως θα μπορούσαν να κερδιθούν στον αγώνα ενάντια στους ναζί οι εργάτες που ακολουθούσαν το SPD.

Την ίδια εποχή το ΚΚΓερμανίας είχε τη γραμμή του "σοσιαλφασισμού". Θεωρούσε τη σοσιαλδημοκρατία "ιδιότυπη μορφή φασισμού" και απέκλειε κάθε συνεργασία μαζί της. Ανόητες εκτιμήσεις και η τακτική του "τελεσιγραφισμού" απομόνωσαν τους κομμουνιστές από την πλειοψηφία των εργατών που πίστευε ακόμα στους ρεφορμιστές ηγέτες.

Η διάσπαση της εργατικής τάξης, η αναποφασιστικότητα της ηγεσίας της να μπει στη μάχη με το Ναζισμό, επέτρεψαν τη νίκη του Χίτλερ που μέχρι το 1928 έμοιαζε απρόσμενη.

Απέναντι σ' αυτή την πολιτική αυτοκτονίας ο Τρότσκι έγκαιρα, επίμονα και αναλυτικά πρότεινε την τακτική του ενιαίου μετώπου. Την τακτική των μπολσεβίκων στην επανάσταση του 1917, την τακτική που ο Λένιν και ο Τρότσκι είχαν εισηγηθεί στο 3ο και 4ο συνέδριο της Διεθνούς.

Ο Τρότσκι ξεκίναγε από την άμεση ανάγκη να τσακιστούν οι φασίστες. Κι αυτό σήμαινε πως οι εργάτες του ΚΚ και του SPD έπρεπε να κινηθούν μαχητικά, συγκεκριμένα και ενωμένα: "να επεξεργαστούμε χωρίς καμιά αργοπορία ένα πρακτικό σύστημα από μέτρα -όχι απλώς για να ξεσκεπάσουμε τη σοσιαλδημοκρατία αλλά για έναν αληθινό αγώνα με τους φασίστες- ...οργάνωση της άμυνας των εργοστασίων, ανεμπόδιστη δραστηριότητα των εργατικών επιτροπών, απαραβίαστο των εργατικών οργανώσεων, ...μαχητικές ομάδες στα εργοστάσια, ...σχέδιο των φασιστικών στρατώνων σε κάθε πόλη και κάθε γειτονιά... Οι πολιορκητές πρέπει να πολιορκηθούν. Μια τέτοια συμφωνία με τη σοσιαλδημοκρατία είναι όχι μόνο επιτρεπτή αλλά υποχρεωτική. Η απόρριψή της (από γραφειοκρατική βλακεία ή ακόμα χειρότερα από δειλία) ισοδυναμεί με άμεση και κατευθείαν βοήθεια στο φασισμό".

Αυτή η τακτική δεν έχει καμιά σχέση με "συμφιλιωτισμό" με τους ρεφορμιστές: "Οι εκλογικές συμφωνίες, οι κοινοβουλευτικοί συμβιβασμοί ανάμεσα στους ρεφορμιστές και τους επαναστάτες, ευνοούν κατά κανόνα τους ρεφορμιστές. Οι πρακτικές συμφωνίες για μαζικές κινητοποιήσεις, για αγωνιστικούς σκοπούς, είναι πάντα ωφέλιμες για τους επαναστάτες...

Καμιά κοινή πλατφόρμα με τη Σοσιαλδημοκρατία, καμιά κοινή σημαία: Να βαδίζουμε χωριστά, να χτυπάμε μαζί!" Μ' αυτό τον τρόπο το ενιαίο μέτωπο είναι όχι μόνο όπλο των εργατών για άμεσες και συγκεκριμένες νίκες, αλλά και πολύτιμο εργαλείο των επαναστατών για να κερδίσουν την εργατική βάση του ρεφορμισμού μέσα από την εμπειρία της κοινής πάλης.

Το ΚΚ Γερμανίας δεν ακολούθησε αυτή τη γραμμή και ηττήθηκε μαζί με όλη την εργατική τάξη. Ομως στην πολεμική του Τρότσκι με τις σταλινικές ηγεσίες στο ζήτημα του ενιαίου μετώπου, σφυρηλατήθηκε μια θεωρητική παράδοση στα ζητήματα στρατηγικής και τακτικής πολύτιμη για όλους τους μαχητικούς εργάτες.

Αυτά τα δυο βιβλία του Τρότσκι είναι αναντικατάστατα. Παρά τις αδυναμίες της έκδοσης (Πρωροποριακή Βιβλιοθήκη, 1978), διαβάστε τα. Ο αναγνώστης που διαβάζει Αγγλικά θα βρεί στο Μαρξιστικό Βιβλιοπωλείο την καλύτερη έκδοση αυτών των κειμένων του Τρότσκι (Bookmarks, 1978) με σχόλια και ιστορικό υλικό από τον Κρις Χάρμαν.

Οικονομική κρίση, ανεργία, φασιστικές προκλήσεις —εικόνες του σήμερα που θυμίζουν το '30. Όμως εκείνη η φοβερή δεκαετία ήταν γεμάτη φανταστικούς αγώνες που χάθηκαν άδικα. Σ' αυτό το άρθρο, ο *Πάνος Γκαργκάνας* μας τους θυμίζει και εξηγεί γιατί αυτή τη φορά μπορούν να φτάσουν στη νίκη.

1930-1990 Η ιστορία επαναλαμβάνεται;

Η εικόνα που παρουσιάζει ο κόσμος στη δεκαετία του '90 έχει αρχίσει να παρομοιάζεται με τη δεκαετία του '30. Καθώς μπαίνει το '93 -η χρονιά όπου συμπληρώνονται 60 χρόνια από την άνοδο του Χίτλερ στην εξουσία - οι συνθήκες γύρω μας θυμίζουν εκείνη τη μοιραία δεκαετία.

Η οικονομική κρίση έχει εγκατασταθεί πια σχεδόν μόνιμα σε όλες τις βασικές χώρες, όπως και τότε. Η τελευταία έκθεση του ΟΟΣΑ, που αναθεωρεί (για άλλη μια φορά προς τα κάτω) τις προβλέψεις για το 1993, βλέπει ύφεση στη Γερμανία και την Ιαπωνία, χωρίς να διαφαίνεται πραγματική ανάκαμψη για τις ΗΠΑ και τη Βρετανία, που μπήκαν στην κρίση ήδη από το 1990. Η αυξανόμενη ανεργία μπορεί να μην έχει φτάσει στα ποσοστά-ρεκόρ εκείνης της εποχής, αλλά ήδη έχει κάνει ένα άλμα 10 εκατομμυρίων νέων ανέργων στο σύνολο των χωρών-μελών του ΟΟΣΑ από το 1990 και όλες οι προβλέψεις συμφωνούν ότι οι ουρές θα μεγαλώσουν παντού και το 1993.

Δίπλα στα οικονομικά στοιχεία, τα πρωτοσέλιδα των εφημερίδων κυριαρχούνται από ειδήσεις που έρχονται να συμπληρώσουν ένα σκηνικό δεκαετίας του '30: Επανεμφάνιση φασιστικών ομάδων και οργανώσεων με εκλογικές επιτυχίες και προκλητικές επιθέσεις σε πολλές χώρες της Ευρώπης, την ίδια ώρα που ο πόλεμος στην πρώην Γιουγκοσλαβία απειλεί να απλωθεί σε όλα τα Βαλκάνια και κάνει τα κανόνια να ηχούν στο έδαφος της "Γηραιάς Ηπείρου" για πρώτη φορά μετά το τέλος του Β' Παγκόσμιου Πολέμου.

Δεν είναι παράξενο, λοιπόν, ότι οι σχολιασμοί που γράφονται και ακούγονται αυτόν τον καιρό κυριαρχούνται από τόνους ανησυχίας και απαισιοδοξίας. Στα δεξιά, η επιστροφή στη ρητορική και τα ιδεολογήματα του εθνικισμού, έστω κι αν προσπαθεί να ντυθεί το μανδύα της ανανέωσης (π.χ. με την προβολή του Σαμαρά σαν εκπροσώπου των "σαραντάρηδων" απέναντι στους "δεινόσαυρους") είναι ένα αναμφισβήτητο στοιχείο "ρετρό", ένα δείγμα ότι η αστική τάξη μέσα στην κρίση της ψάχνει διέξοδο σκαλίζοντας σε χρονοντούλαπα που θεωρούνταν κλειστά.

Παρόλα αυτά, θα ήταν λάθος να δούμε τις σημερινές εξελίξεις με την προοπτική της επανάληψης των μαύρων ημερών του '30. Και είναι ένα λάθος στο οποίο εύκολα τείνει η σταλινογενής αριστερά, μέσα στη σύγχυση που επικρατεί στους κόλπους της μετά το 1989. Το ΚΚΕ, παραδείγματος χάρη, έχει συγκροτημένη άποψη ότι η κατάρρευση των καθεστώτων τα οποία θεωρούσε "υπαρκτό σοσιαλισμό", έχει δημιουργήσει "δυσμενείς συσχετισμούς δυνάμεων". Από ένα τέτοιο υπόβαθρο είναι σχετικά εύκολο να βλέπει κανείς ότι ζωντανεύουν όλοι οι βρυκόλακες του παρελθόντος.

"Η άνοδος του νεοναζισμού στη Γερμανία, ο κίνδυνος να απλωθεί σε άλλες ευρωπαϊκές χώρες, στις καπιταλιστικές μητροπόλεις, δεν είναι κάτι το τυχαίο ή ανεξήγητο. Αυτή η απότομη στροφή δεξιά έγινε σε συνθήκες κρίσης και ενώ αδυνάτισαν τα λαϊκά κινήματα, ιδιαίτερα το εργατικό, με τη διάλυση του σοσιαλιστικού συστήματος στην Ευρώπη",

έλεγε η Αλέκα Παπαρήγα πριν λίγους μήνες, μιλώντας στο Φεστιβάλ της ΚΝΕ.

Εστω κι αν η εμφάνιση του Λεπέν στο προσκήνιο της Γαλλίας χρονολογείται από την περίοδο πριν την κατάρρευση του Ανατολικού Μπλόκ, έστω κι αν το 1992 ήταν η χρονιά με τις πιο μεγάλες εργατικές απεργίες και διαδηλώσεις στη Γερμανία εδώ και 25 χρόνια, η ηγεσία του ΚΚΕ προσπαθεί να στριμώξει την πραγματικότητα στο καλούπι του "αρνητικού συσχετισμού δυνάμεων", όπου η αριστερά μπορεί να δίνει μόνο μάχες ηρωικές και πένθιμες -όπως έγινε και στη δεκαετία του 30- ή να περιμένει πότε θα ξανανέβουν τα εκλογικά ποσοστά του ΚΚΕ.

Για να αποφύγουμε μια τέτοια ηττοπαθή αντίληψη για την περίοδο, για να κατανοήσουμε καλύτερα τις πραγματικές δυνατότητες του εργατικού κινήματος σήμερα, είναι χρήσιμο να κάνουμε μια αναδρομή στη δεκαετία του '30. Οχι μόνο για να εντοπίσουμε σημαντικές διαφορές στις ίδιες τις αντικειμενικές συνθήκες ανάμεσα στο τότε και στο τώρα, που δείχνουν ότι η εργατική τάξη μπαίνει στη σημερινή κρίση πολύ πιο δυνατή. Αλλά κύρια για να θυμηθούμε ότι η πορεία των εξελίξεων δεν καθορίζεται αυτόματα από τις αντικειμενικές συνθήκες. Η οικονομική κρίση και οι επιθέσεις των καπιταλιστών δεν οδηγούν αυτόματα την εργατική τάξη στην απόγνωση και στην ήττα. Αυτή είναι η πραγματική εμπειρία της δεκαετίας του '30. Υπήρξαν φανταστικά κύματα αγώνων που άνοιξαν ξανά και ξανά τις ευκαιρίες για εργατική αντεπίθεση. Εκείνες οι ευκαιρίες χάθηκαν γιατί ήταν λαθεμένη η πολιτική των ηγεσιών του εργατικού κινήματος. Οι ήττες του 30 δεν ήταν μοιραίες και αναπότρεπτες. Σήμερα έχουμε και δυνατότητα να τις αποφύγουμε, αν διδαχτούμε από την εμπειρία.

Το 1936

Ακόμα και μετά την επικράτηση του Ναζισμού στη Γερμανία το 1933 - που σίγουρα δεν ήταν αποτέλεσμα των πραγματικών συσχετισμών ανάμεσα στο εργατικό κίνημα και τους φασίστες, αλλά ήταν συνδιασμένος καρπός της κοινοβουλευτικής νομιμο-

φροσύνης μέχρι βλακείας της σοσιαλδημοκρατίας και του σταλινικού σεχταρισμού της "τρίτης περιόδου", όπως αποδεικνύουν περίτρανα τα κείμενα του Τρότσκι για τη Γερμανία (βλέπε σχετικά σε άλλες σελίδες αυτού του τεύχους) - η εργατική τάξη δεν υπέκυψε μοιρολατρικά.

Το 1936, εφτά χρόνια ύστερα από το κραχ του 1929 που έσπειρε την ανεργία παντού και τρία χρόνια μετά την νίκη του φασισμού στη Γερμανία, οι εργατικοί αγώνες πλημμύρισαν τα εργοστάσια και τους δρόμους στην υπόλοιπη Ευρώπη και στην Αμερική. Γαλλία: όλα τα εργοστάσια καταλειμμένα για ένα μήνα, Ισπανία: οι εργάτες φράζουν το δρόμο στο πραξικόπημα του Φράνκο, Ελλάδα: μέρες του Μάη, ΗΠΑ: οι καταλήψεις βάζουν το συνδικαλισμό μέσα στα κάστρα των πιο μεγάλων μονοπωλίων του παγκόσμιου καπιταλισμού.

Η αγανάκτηση που συσσωρεύτηκε μέσα από τις οικονομικές επιθέσεις της κρίσης και τις φασιστικές προκλήσεις στα πρώτα χρόνια της δεκαετίας, ξέσπασε με εκρηκτικό τρόπο, μόλις βρήκε την ευκαιρία. Το "σύνθημα", ή πιο σωστά, η αυτοπεποίθηση για το πέρασμα στην αντεπίθεση ήρθε μέσα από διαφορετική διαδρομή στην κάθε περίπτωση. Στη Γαλλία ήταν οι αποτυχημένες προβοκάτσιες της ακροδεξιάς, στις ΗΠΑ ήταν τα σημάδια μιας οικονομικής ανάκαμψης που έβαλε τέλος στις απολύσεις και έδωσε στους εργάτες τη σιγουριά ότι παίζονται άλλα πράγματα εκτός από τις δουλειές τους. Παντού, όμως, ο κοινός παρανομαστής ήταν ίδιος: όταν η τάξη μπήκε σε κίνηση, οι δυνατότητες που ανοίχτηκαν ήταν τεράστιες. Ας δούμε πρώτα το παράδειγμα της Γαλλίας.

Γαλλία

Στις 6 Φλεβάρη 1934 οι φασιστικές και ακροδεξιές οργανώσεις της Γαλλίας οργάνωσαν συγκέντρωση στο Παρίσι που εξελίχτηκε σε επίθεση ενάντια στο Κοινοβούλιο. Χρειάστηκε η επέμβαση της αστυνομίας, που άφησε πίσω της 20 νεκρούς, για να αποκρουστεί η φασιστική εξέγερση. Μια βδομάδα αργότερα, στις 12 Φλεβάρη, οι εργάτες του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος ενώθηκαν σε κοινή απεργία και διαδήλωση ενάντια στους φασίστες, για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια. Ενώ ο αριθμός των συνδικαλισμένων εργατών δεν ξεπερνούσε το ένα εκατομμύριο, οι απεργοί εκείνης της μέρας έφτασαν τα 4.500.000. Στο Παρίσι, όταν η διαδήλωση του ΚΚ έσμιξε με την πορεία του Σοσιαλιστικού Κόμματος, η κοινή κραυγή "Ενότητα! Ενότητα!" σήμανε το τέλος του καταστροφικού σεκταρισμού της λεγόμενης "τρίτης περιόδου".

Οι ηγεσίες προσαρμόστηκαν στις ενωτικές διαθέσεις της βάσης, αλλά αποφάσισαν να δώσουν μεγαλύτερη "ευρύτητα" στο κοινό μέτωπο των εργατών μετατρέποντας το σε συνεργασία και με το αστικό Ριζοσπαστικό Κόμμα. Το αποτέλεσμα ήταν η δημιουργία του "Λαϊκού Μετώπου", όπως ονομάστηκε η εκλογική συμφωνία και το κοινό κυβερνητικό πρόγραμμα των τριών κομμάτων.

Στις εκλογές της 29 Απρίλη - 3 Μάη 1936, το Λαϊκό Μέτωπο κέρδισε σαρωτική νίκη. Η μαχητική ενωτική διάθεση των εργατών δεν είχε σβήσει στα δυο χρόνια που μεσολάβησαν από τα γεγονότα του 1934. Αντίθετα είχε εμφανιστεί στους δρόμους ξανά το Φλεβάρη του 1936, ύστερα από μια αποτυχημένη απόπειρα των φασιστών κατά της ζωής του Λεόν Μπλούμ, ηγέτη του Σοσιαλιστικού Κόμματος και ολόκληρου του Λαϊκού Μετώπου. Πεντακόσιες χιλιάδες διαδηλωτές ήταν η άμεση απάντηση στο Παρίσι. Οι κάλπες, μετά από τρείς μήνες, απλά επιβεβαίωσαν τις διαθέσεις των εργατών.

Μέσα σ' αυτό το κλίμα, οι βραδυκίνητες συνταγματικές διαδικασίες που απαιτούσαν από τον Μπλούμ να περιμένει ένα μήνα μετά τις εκλογές για να σχηματίσει κυβέρνηση, αποδείχτηκαν υπερβολικές για τους ανυπόμονους εργάτες.

Στις 11, 13 και 14 Μάη ξέσπασαν οι πρώτες καταλήψεις εργοστασίων στον πιο "προνομιούχο" κλάδο: στους εργάτες παραγωγής αεροπλάνων! Το άμεσο αίτημα ήταν η ανάκληση απολύσεων συνδικαλιστών που συμμετείχαν στο γιορτασμό της Πρωτομαγιάς. Σύντομα, οι εργάτες μετάλλου άπλωσαν τις καταλήψεις σε όλα τα εργοστάσια της βιομηχανικής ζώνης του Παρισιού και διαμόρφωσαν τον κατάλογο των αιτημάτων: αύξηση στα μεροκάματα, βδομάδα 40 ωρών, πληρωμένη άδεια διακοπών και αναγνώριση των συνδικάτων. Στις 29 Μάη μπήκαν στον αγώνα οι οικοδόμοι. Κι από κει και πέρα, μέσα στον Ιούνη, το κύμα αγκάλιασε ακόμα και τα πιο ανοργάνωτα κομάτια της εργατικής τάξης, αυτά που η "κοινή λογική" έλεγε (και σήμερα ακόμα λέει) ότι δεν μπορούν να συνδικαλιστούν: έγιναν καταλήψεις εμπορικών καταστημάτων, ξενοδοχείων, εστιατορίων, κινηματογράφων ακόμα και θεάτρων. Και όχι μόνο στο Παρίσι. Οι καταλήψεις απλώθηκαν ως την τελευταία γωνιά, έτσι ώστε κανένας - ούτε τα συνδικάτα, ούτε η κυβέρνηση - δεν μπόρεσε να φτιάξει πλήρη κατάλογο όλων των χώρων δουλειάς που καταλήφθηκαν.

Η συμμετοχή στις καταλήψεις ήταν απόλυτη. Υπήρχε περιφρούρηση σε 24ωρη βάση και οι εργάτες και οι εργάτριες περνούσαν τις ώρες τους στις αυλές των εργοστασίων παρακολουθώντας συναυλίες, θεατρικές παραστάσεις ή παίζοντας παιχνίδια. Πουθενά η αστυνομία δεν τόλμησε να επέμβει. Η εργοδοσία είχε τρομοκρατηθεί μπροστά στην προοπτική ότι δεν θα μπορούσε πια να ξαναπάρει πίσω τα εργοστασιά της.

Οι δυνατότητες που ξανοίγονταν ήταν φανταστικές. Οχι μόνο απέναντι στους καπιταλιστές στη Γαλλία, αλλά σε όλη την Ευρώπη. Στη διπλανή Ισπανία μετά από ένα μήνα έμελλε να ξεκινήσει ο εμφύλιος με την ανταρσία του Φράνκο (18 Ιούλη 1936). Οι εργάτες της Γαλλίας με τα καταλειμμένα εργοστάσια θα μπορούσαν να κάνουν τη συντριβή του Φράνκο περίπατο. Κι όμως, η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου έτρεξε να υπογράψει συμφωνία ουδετερότητας απέναντι στον ισπανικό Εμφύλιο μαζί με τον Χίτλερ και τον Μουσολίνι! Δεν ήθελε να στηριχτεί στους εργάτες και γι' αυτό έτρεξε όσο πιο γρήγορα μπορούσε να σταματήσει τις καταλήψεις.

Μόλις ο Λεόν Μπλούμ σχημάτισε κυβέρνηση, κάλεσε τους εργοδότες και τα συνδικάτα σε στρογγυλό τραπέζι. Οι καπιταλιστές ήταν πρόθυμοι να δώσουν αυξήσεις για να εκτονώσουν την κατάσταση. Η συνδικαλιστική γραφειοκρατία ανταποκρίθηκε άμεσα. Στις 10 Ιούνη κατάληξαν σε συμφωνία που ξεπουλούσε όλο αυτό το φανταστικό κίνημα με αντάλλαγμα κάποιες οικονομικές παραχωρήσεις που πολύ σύντομα θα έμπαιναν σε αμφισβήτηση: τρείς μήνες αργότερα το φράγκο υποτιμήθηκε, 21 μήνες αργότερα η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου είχε πέσει και η διάδοχη κυβέρνηση Νταλαντιέ επέβαλε γενικευμένη λιτότητα.

Βέβαια το ξεπούλημα δεν πέρασε εύκολα. Οι τελευταίες καταλήψεις έκλεισαν τον Ιούλη. Επί ένα μήνα και πλέον τα στελέχη του Σοσιαλιστικού και του Κομμουνιστικού Κόμματος "όργωσαν" τη Γαλλία για να γυρίσουν τους εργάτες πίσω. Τότε ήταν που ο Γραμματέας του ΚΚ Μορίς Τορέζ είπε την περιβόητη φράση ότι οι κομμουνιστές "πρέπει να ξέρουν πώς να τελειώνουν μια απεργία"! Ηταν ίσως ο πιο επιγραμματικός τρόπος για να συνοψίσει το δράμα της δεκαετίας του 30. Μέσα στην κρίση, μπροστά στα σύννεφα του φασισμού και του πολέμου οι εργάτες πάλεψαν, αλλά βρέθηκαν μπροστά σε ηγεσίες που νοιάζονταν περισσότερο πώς θα σταματήσουν τις απεργίες, παρά πώς θα νικήσουν.

ΗΠΑ

Αν στη Γαλλία η πυροδότηση της εργατικής έκρηξης ήρθε από πολιτικούς παράγοντες, στην Αμερική η εργατική τάξη μπήκε σε κίνηση από την ώθηση που έδωσε μια προσωρινή οικονομική ανάκαμψη μέσα στην κρίση.

Το κραχ του 1929 ήταν κεραυνός για την αμερικάνικη οικονομία. Μέχρι το 1932 η βιομηχανική παραγωγή είχε πέσει κατά 40% και το άλμα της ανεργίας ήταν σαρωτικό. Ο αριθμός των συνδικαλισμένων εργατών έπεσε από 4.000.000 το 1920 στα 2.100.000 το 1931. Τα εργοστάσια που δούλευαν είχαν μετατραπεί σε γκέτο, όπου όποιος προσπαθούσε να ξεκινήσει σωματείο κινδύνευε όχι μόνο με απόλυση και "μαύρη λίστα" για να μην ξαναβρεί δουλειά, αλλά πολλές φορές και με ξυλοδαρμό από τις ιδιωτικές αστυνομίες της εργοδοσίας, που έφταναν μέχρι σε δολοφονίες συνδικαλιστών. Δεν είναι τυχαίο ότι οι πρώτες καταλήψεις ξεκίνησαν σαν αυτοάμυνα των απεργιακών φρουρών, για να μην στέκονται στην πύλη εκτεθειμένες σε τέτοιες επιθέσεις.

Μέσα σ' αυτές τις άγριες συνθήκες συσσωρεύτηκε η αγανάκτηση που ξέσπασε λίγο αργόετρα. Το 1934 η οικονομία άρχισε να παίρνει τα πάνω της και αυτό έδωσε μεγαλύτερη αυτοπεποίθηση στους εργάτες. Για πρώτη φορά μετά από χρόνια εμφανίστηκαν νικηφόρες απεργίες στην αυτοκινητοβιομηχανία στο Οχάιο, στους φορτηγατζήδες της Μινεάπολης και στους λιμενεργάτες του Σαν Φραντσίσκο. Αυτός ήταν ο "πρόλογος" για το μεγάλο κύμα των καταλήψεων του 1936-37 που λύγισε τα πιο μεγάλα ονόματα του καπιταλισμού και έκανε την CIO την πιο μεγάλη βιομηχανική συνδικαλιστική συνομοσπονδία με 6.000.000 μέλη.

Η αρχή έγινε στην Γκουντγήαρ το Φλεβάρη του 1936, όταν ένας επιστάτης στο εργοστάσιο στο Ακρον του Οχάιο άρχισε να ανακοινώνει διαθεσιμότητες και ξαφνικά διαπίστωσε ότι οι εργάτες που μαζεύονταν για να ακούσουν την είδηση, δεν ξαναγυρνούσαν στο πόστο τους για να δουλέψουν, αλλά για να ξεκινήσουν κατάληψη. Μέσα στις πέντε βδομάδες που κράτησε η κατάληψη μπήκαν στον αγώνα όλα τα εργοστάσια της Γκουντγήαρ και οι εργάτες συγκρούστηκαν ακόμα και με την Κου-Κλουξ-Κλαν όταν προσπάθησε να οργανώσει το κάψιμο ενός σταυρού μπροστά στο εργοστάσιο. Η νίκη της κατάληψης στη Γκουντγήαρ σήμανε ένα κύμα 62 καταλήψεων στα εργοστάσια του Οχάιο μέσα στο 1936-37.

Η αποκορύφωση, όμως, ήταν οι καταλήψεις στην Τζένεραλ Μότορς το Γενάρη - Φλεβάρη του 1937. Στο Φλίντ, λίγο έξω από το Ντητρόιτ, δόθηκαν οι πιο κρίσιμες μάχες. Στις 12 Γενάρη η αστυνομία και οι ιδιωτικοί "βιτζιλάντες" της εταιρείας πολιόρκησαν την κατάληψη κόβοντας τη θέρμανση και απαγορεύοντας να περάσουν τρόφιμα. Οι καταληψίες έκαναν έξοδο για να σπάσουν την πολιορκία και ύστερα από μάχη 12 ωρών νίκησαν χρησιμοποιώντας τις αντλίες νερού της Τζένεραλ Μότορς για να καταβρέξουν τους πολιορκητές! Δεκατέσσερεις απεργοί τραυματίστηκαν από τις σφαίρες των αστυνομικών, όμως η κατάληψη όχι μόνο συνεχίστηκε αλλά απλώθηκε και στα άλλα εργοστάσια. Χρειάστηκαν νέες μάχες, παραπλανητικές έξοδοι των εργατών που τραβούσαν την αστυνομία στη λάθος κατεύθυνση για να δώσουν την ευκαιρία σε άλλα εργοστάσια να ξεκινήσουν κατάληψη. Τελικά στις 11 Φλεβάρη, με τα πιο πολλά εργοστάσιά της καταλειμμένα και τους εργάτες σε κατάσταση εξέγερσης, η Τζένεραλ Μότορς γονάτισε. Μέσα σ' ένα μήνα άλλοι 190.000 εργάτες προχώρησαν σε κατάληψη. Μέχρι το τέλος του 1937, ο αριθμός είχε φτάσει το ενάμισυ εκατομμύριο.

Πολιτικά, αυτές οι σαρωτικές νίκες των εργατών στις ΗΠΑ σήμαιναν ότι για πρώτη φορά άνοιγε η δυνατότητα να σπάσει η κυριαρχία των δυο καπιταλιστικών κομμάτων που μονοπωλούσαν την εναλλαγή στην εξουσία, των Ρεπουμπλικάνων και των Δημοκρατικών. Από πολλές μεριές μπήκε το αίτημα ότι τα νέα μαχητικά συνδικάτα θα έπρεπε να ιδρύσουν ένα δικό τους ξεχωριστό εργατικό κόμμα. Ακόμα κι αν ένα τέτοιο κόμμα κυριαρχούνταν α-

Ισπανία '36: Αντιφασίστες ξεκινούν να πολεμήσουν τον Φράνκο. Το σύνθημα γράφει: *"Ορκίσου σ' αυτά τα γράμματα, αδελφέ, καλύτερα να πεθάνεις παρά να συναινέσεις στον τύραννο".*

πό ρεφορμιστικές απόψεις, η παρουσία του θα ήταν ένα τεράστιο βήμα μπροστά για την εργατική τάξη και την πολιτική της εκπαίδευση. Ομως οι συνδικαλιστικές ηγεσίες προτίμησαν να δέσουν όλο αυτό το κίνημα στην ουρά του προέδρου Ρούζβελτ και του Δημοκρατικού Κόμματος. Η ριζοσπαστικοποίηση των εργατών ήταν τέτοια, ώστε σε ορισμένες περιοχές τα συνδικάτα αναγκάστηκαν να δημιουργήσουν ανεξάρτητες πολιτικές κινήσεις (το Αμερικάνικο Εργατικό Κόμμα στη Νέα Υόρκη, τη Συνεταιριστική Ομοσπονδία στο Μίτσιγκαν). Ομως περιόριζαν τη δράση τους τοπικά και υποστήριζαν τον Ρούζβελτ για Πρόεδρο.

Οι γραφειοκράτες έβλεπαν στον Ρούζβελτ και στη νομοθεσία του Νιου Ντηλ μια πολιτική δύναμη που τους νομιμοποίησε σαν συνομιλητές των εργοδοτών και της κυβέρνησης, ξεχνώντας τις μάχες των εργατών που έχτισαν και επέβαλαν το συνδικαλισμό.

Σ' αυτή την ταχτική βρήκαν υποστήριξη κι από το ΚΚΗΠΑ που διάλεξε τη σύμπλευση με τους γραφειοκράτες και τον Ρούζβελτ σαν το δρόμο για να αυξήσει την επιρροή του. Το αποτέλεσμα ήταν ότι, έστω κι αν κέρδισε προσωρινά μερικά συνδικαλιστικά πόστα, το ΚΚ παρέμεινε μια περιθωριακή πολιτική δύναμη στις ΗΠΑ που έμελλε να γίνει εύκολο θύμα του Μακαρθισμού μετά τον πόλεμο, παρά την υποστήριξη που έδωσε στην πολεμική προσπάθεια.

Εργατική εξουσία

Στην πραγματικότητα τα σταλινικά ΚΚ πουθενά δεν αντιμετώπισαν τα εργατικά ξεσπάσματα της δεκαετίας του 30 από τη σκοπιά της πάλης για εργατική εξουσία. Η πιο δραματική επιβεβαίωση γι' αυτό ήταν η Ισπανία, εκεί όπου τέθηκε πιο ωμά το δίλημμα: είτε μπροστά με τους εργάτες προς το σοσιαλισμό είτε πίσω με συμβιβασμούς που δεν μπορούσαν να σταματήσουν την πορεία προς το φασισμό και τον πόλεμο.

Το φασιστικό πραξικόπημα του Φράνκο στις 18 Ιούλη 1936 αντιμετωπίστηκε, όχι από τη νόμιμη κυβέρνηση, αλλά από την πρωτοβουλία των εργατών που κατέβηκαν σε Γενική Απεργία και πήραν τα όπλα για να τσακίσουν τους πραξικοπηματίες. Το αποτέλεσμα ήταν ότι στις περιοχές όπου αποκρούστηκαν οι φασίστες, με κορυφαία τη Βαρκελώνη, δημιουργήθηκαν συνθήκες διπλής εξουσίας. Δίπλα στη δημοκρατική κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου, η δύναμη στους δρόμους βρισκόταν στα χέρια ένοπλων εργατικών επιτροπών, γιατί αυτές πήραν την πρωτοβουλία να συλλάβουν και να εκτελέσουν τους φασίστες αξιωματικούς, να ελέγξουν τις αποθήκες οπλισμού και να μοιράσουν όπλα στους εργάτες που καταλάμβαναν τα εργοστάσια.

Το ζήτημα που έμπαινε στην ημερήσια διάταξη ήταν αν μια επαναστατική δύναμη θα προωθούσε το συντονισμό, τη συνένωση όλων αυτών των επιτροπών σε κεντρική εργατική εξουσία που να πάρει στα χέρια της τον αντιφασιστικό πόλεμο και να αποτελειώσει τον Φράνκο.

Τέτοια δύναμη δεν υπήρξε. Το αναρχικό συνδικάτο CNT, παρά τη μαζική επιρροή και την επαναστατική φρασεολογία του, δέχτηκε ότι η κεντρική εξουσία έπρεπε να μείνει στα χέρια της Δημοκρατικής Κυβέρνησης με την προσθήκη κάποιων αναρχικών υπουργών. Το Σοσιαλιστικό Κόμμα ανάδειξε την πιο αριστερή πτέρυγά του στην ηγεσία (ο Λάργκο Καμπαλέρο πήρε το παρατσούκλι "Λένιν της Ισπανίας"), αλλά θεωρούσε ότι ο αντιφασιστικός αγώνας απαιτούσε τη συνεργασία με τους αστούς που σέβονταν την κοινοβουλευτική νομιμότητα, και τους οποίους δεν έπρεπε να προβοκάρουν οι εργάτες.

Το ΚΚ Ισπανίας ακολούθησε την ίδια λογική μέχρι το ακραίο συμπέρασμά της: βίαιη καταστολή όσων εργατικών επιτροπών δεν αποδέχονταν την υποταγή σε μια κυβέρνηση που καθημερινά αποδείκνυε την ανικανότητά της να νικήσει τους φασίστες. Το Μάη του 1937 η κυβέρνηση του Λαϊκού Μετώπου ματοκύλισε τους εργάτες της Βαρκελώνης για να επιβάλει τη "δημοκρατική νομιμότητα", έστω κι αν αυτό σήμανε την χαριστική βολή σε οποιεσδήποτε ελπίδες νίκης ενάντια στον Φράνκο.

Η εργατική επανάσταση δεν μπορούσε και δεν μπορεί να αναβληθεί για αργότερα, περιμένοντας μια "πιο ομαλή" περίοδο. Η εργατική επανάσταση ήταν και παραμένει η πραγματική εναλλακτική λύση απέναντι σε όλες τις "ανωμαλίες" που εγκυμονεί ένας καπιταλισμός σε βαθειά κρίση.

Σήμερα η εργατική τάξη είναι πιο δυνατή σε σύγκριση με τη δεκαετία του '30. Είναι όχι μόνο αριθμητικά μεγαλύτερη αλλά και συνδικαλιστικά πολύ πιο οργανωμένη από τότε. Και το κυριότερο: έχει τη δυνατότητα να χτίσει επαναστατική ηγεσία χωρίς τα βαρίδια του σταλινισμού που στοίχησαν τόσο ακριβά. Τότε, οι λιγοστοί επαναστάτες που συσπειρώνονταν γύρω από τον Τρότσκι είχαν να αντιμετωπίσουν έναν ογκόλιθο που διεκδικούσε την αίγλη της Οκτωβριανής Επανάστασης, την ίδια στιγμή που δολοφονούσε τους γνήσιους υποστηριχτές της. Από τις δίκες της Μόσχας μέχρι τη δολοφονία του Τρότσκι στο Μεξικό το 1940, περνώντας από το πογκρόμ της Βαρκελώνης το 1937, η επαναστατική αριστερά του '30 έδωσε άνιση μάχη για να μην πάνε χαμένοι οι εργατικοί αγώνες.

Στη δεκαετία του '90, στο κενό που άφησε η κατάρρευση του σταλινισμού μπορούμε να ξαναζωντανέψουμε την αυθεντική επαναστατική παράδοση του Μαρξ και του Λένιν για να δώσουμε αυτή τη φορά νικηφόρα διέξοδο στην κρίση του καπιταλισμού. ■

Είναι η "ανθρώπινη φύση" εμπόδιο για το Σοσιαλισμό;

Συνέχεια ακούμε γύρω μας ότι ο Σοσιαλισμός είναι "ουτοπία", ότι ο κόσμος δεν μπορεί να αλλάξει, ότι ο άνθρωπος είναι στην πραγματικότητα εμπόδιο γι' αυτή την αλλαγή. Οι απολογητές του συστήματος από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης, οι διάφοροι αστοί φιλόσοφοι ή επιστήμονες ή "ιστορικοί" άδειαζαν τόνους μελάνι για να μας πείσουν ότι η "ανθρώπινη φύση" είναι αναλλοίωτη και ότι ο άνθρωπος είναι ατομιστής, άπληστος, εγωϊστής, ανταγωνιστικός και έτοιμος να κάνει κακό στον διπλανό του.

Ομως το παράδοξο είναι ότι αυτό το ίδιο επιχείρημα ακούγεται κι από κόσμο αριστερό, απογοητευμένο από την κατάρρευση των χωρών του κρατικού καπιταλισμού. Γι' αυτό τον κόσμο η απογοήτευση έχει φτάσει στο σημείο να βλέπει ότι ο καπιταλισμός είναι τόσο παντοδύναμος που κανένας δεν μπορεί να του ξεφύγει. Ετσι καταλήγει και από την μεριά του στο ίδιο συμπέρασμα: "Ο άνθρωπος δεν αλλάζει".

Θα πρέπει βέβαια κανένας να αντιμετωπίζει την ιστορία πολύ κοντόθωρα για να μην βλέπει τις τεράστιες αλλαγές που έχουν γίνει όχι μόνο στον εξωτερικό κόσμο - στις υλικές συνθήκες - αλλά και στις ίδιες τις ιδέες, τις αντιλήψεις, τα χαρακτηριστικά των ανθρώπων.

Στην φεουδαρχία η κοινή πεποίθηση όλων ήταν ότι η γήινη κοινωνία αντανακλούσε την ουράνια αρμονία. Οτι η ιεραρχία που χαρακτήριζε τη δομή της κοινωνίας με την βασιλεία στην κορυφή και τον λαό στην βάση όχι μόνο δεν μπορούσε να ανατραπεί αλλά και ήταν αναγκαία για να σώσει τον άνθρωπο από το προπατορικό αμάρτημα. Η οποιαδήποτε αμφισβήτηση αυτής της ιεραρχίας, είτε του σύμπαντος, είτε της κοινωνίας οδηγούσε στα πυρά της Ιεράς Εξέτασης. Κι όμως την ίδια περίοδο ο Γαλιλαίος υποστήριζε ότι η "γη γυρίζει γύρω από τον ήλιο" και υπήρχαν στοχαστές που συγκρούστηκαν με την επί γης θεοκρατική ιεραρχία.

Ομως το τελικό χτύπημα σε όλες αυτές τις δεισιδαιμονίες και προκαταλήψεις έδωσαν οι αστικές επαναστάσεις και η ανάπτυξη του καπιταλιστικού τρόπου παραγωγής. Οι ανθρώπινες επιθυμίες και πάθη δεν θεωριούνταν πια αμαρτία αλλά κινητήρια δύναμη του συστήματος.

ΟΑνταμ Σμιθ και μετά απ' αυτόν όλοι οι αστοί οικονομολόγοι έφτασαν να υποστηρίζουν ότι ο καπιταλισμός σαν σύστημα ταιριάζει απόλυτα και εκφράζει την ανθρώπινη φύση. Ετσι διάφορα χαρακτηριστικά των ατόμων μέσα στον καινούργιο σύστημα, όπως ο εγωϊσμός, ο ατομισμός, η απληστία θεωρήθηκαν "ανθρώπινη φύση" που δεν μπορούσε να αλλάξει με τίποτα.

Ετσι η νέα κυρίαρχη τάξη των καπιταλιστών που συγκρούστηκε με τον μυστικισμό και τις θεοκρατικές απόψεις, όταν παίρνει την εξουσία φτάνει να υποστηρίζει ότι υπάρχουν πράγματα στον κόσμο που δεν αλλάζουν, ότι τα συγκεκριμένα ανθρώπινα χαρακτηριστικά έχουν μια αιώνια και αναλλοίωτη διάσταση.

Ο Μαρξ έκανε μια αμείλικτη κριτική στον ιδεαλισμό της ανερχόμενης αστικής τάξης και περιπαιχτικά έλεγε ότι *"μοιάζει με κάποιον που πίστευε ότι οι άνθρωποι πνίγονται επειδή έχουν στο κεφάλι τους την ιδέα της βαρύτητας. Και ότι εάν καταφέρουν να τη βγάλουν από το μυαλό τους... δεν θα αντιμετώπιζαν πια κανένα κίνδυνο"* (1)

Για τον Μαρξ δεν υπάρχει ανθρώπινη φύση αφηρημένα - οι ιδέες, οι επιθυμίες, οι δυνατότητες των ανθρώπων αλλάζουν όπως αλλάζει και η κοινωνία. Ετσι σε διαφορετικές κοινωνίες επικρατούν διαφορετικές αντιλήψεις για τα ίδια ακριβώς πράγματα π.χ. σε φυλές Ινδιάνων στην Αμερική η ιδιοκτησία δεν θεωρείται φυσική. 'Η στην πρωτόγονη κοινωνία, γυναίκες και άνδρες είχαν ίσα δικαιώματα, ή η ομοφυλοφιλία στην αρχαία αθηναϊκή δημοκρατία ήταν άλλος ένας τρόπος απόλαυσης του σεξ.

Το σημείο εκκίνησης για τον μαρξισμό είναι οι ανθρώπινες ανάγκες και η δραστηριότητα των ανθρώπων για να τις ικανοποιήσουν.

"...οι άνθρωποι θα πρέπει να εξασφαλίζουν την επιβίωσή τους για να είναι ικανοί "να γράψουν ιστορία". Αλλά η ζωή πριν απ' όλα σημαίνει ανάγκη για φαγητό, για ποτό, για κατοικία, για ντύσιμο και τόσα άλλα πράγματα! Η πρώτη λοιπόν ιστορική ενέργεια είναι η παραγωγή για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών, η παραγωγή της ίδιας της υλικής ζωής..." (2).

Ομως η παραγωγή δεν είναι εξατομικοποιημένη δραστηριότητα αλλά συλλογική λειτουργία όλων των παραγωγών. Οσο μάλιστα πιο αναπτυγμένη είναι η κοινωνία, και μαζί της διευρύνεται η κατανομή εργασίας, τόσο πιο συλλογική γίνεται η παραγωγή.

Τα άτομα σ' αυτήν την διαδικασία έρχονται σε επικοινωνία με άλλα άτομα -γυναίκες και άντρες - και μέσα απ' αυτήν την επικοινωνία καθορίζονται οι ιδέες, ο τρόπος επικοινωνίας, οι σκέψεις, οι αντιδράσεις των ανθρώπων.

Επειδή δε ο τρόπος που οργανώνεται η παραγωγή των υλικών αγαθών δεν είναι σε κάθε κοινωνία η ίδια, γι' αυτό αλλάζουν μαζί της και οι ιδέες που κυριαρχούν μέσα σ' αυτήν. Στον καπιταλισμό ο τρόπος που καθορίζεται η παραγωγή μέσα στο εργοστάσια δεν είναι επιλογή των ίδιων των εργατών αλλά του αφεντικού που έχει τα μέσα παραγωγής δικά του. Αυτός ο τρόπος έχει τις επιπτώσεις της πάνω στους εργάτες γιατί τους αποξενώνει -

τους αλλοτριώνει - από την ίδια τη δημιουργία τους.

"Όλα τα μέσα ανάπτυξης της παραγωγής μετατρέπονται σε μέσα κυριαρχίας και εκμετάλλευσης του παραγωγού. Μετατρέπουν τον εργάτη σε κομμάτια και θρύψαλα - τον υποβιβάζουν στο επίπεδο του εξαρτήματος της μηχανής, καταστρέφουν κάθε ευχαρίστηση στην δουλειά. Μετατρέπουν την ζωή του σε εργατοώρες και τραβάνε την γυναίκα του και τα παιδιά του κάτω από τους τροχούς της τερατώδους μηχανής του κεφαλαίου." (3)

Ετσι οι εργάτες αισθάνονται αδύναμοι να τα βάλουν με τον καπιταλισμό, πιστεύουν ότι αυτός που έχει τη δύναμη είναι ο ιδιοκτήτης των μηχανών και όχι οι ίδιοι, πιστεύουν ότι τα πράγματα που παράγουν δεν τους ανήκουν και χρειάζεται να τα αγοράσουν για να τα αποκτήσουν και το ίδιο ισχύει και για όλα τα άλλα πράγματα που η αξία τους μόνο αγοραία μπορεί να είναι (έρωτας, σεξ, ανθρώπινες σχέσεις, δημιουργία κλπ). Μέσα από την αλλοτρίωση, η αγορά εμφανίζεται σαν ο φυσικός μεσολαβητής ανάμεσα στους εργάτες και τα προϊόντα και το κέρδος η φυσική ανταμοιβή των καπιταλιστών. Αυτή είναι η νέα - μη θεοκρατική - ιεραρχία του κεφάλαιου που επιβάλλεται πάνω στους εργάτες μ' ένα τρόπο που μοιάζει φυσικός.

Και έξω από το εργοστάσιο η εργατική τάξη έχει να αντιμετωπίσει την καθημερινή προπαγάνδα των Μαζικών Μέσων Ενημέρωσης, του σχολείου, του κράτους, που προσπαθούν να ενισχύουν αντί τη συλλογικότητα και την αλληλεγγύη των εργατών, τις διακρίσεις, το ρατσισμό, το μίσος, τον ανταγωνισμό, την πολεμική αρετή.

Κι αυτό γιατί *"η τάξη που έχει την ιδιοκτησία των μέσων υλικής παραγωγής, έχει ταυτόχρονα κάτω από τον ελέγχό της και τα μέσα πνευματικής παραγωγής, έτσι ώστε να επηρεάζει απ' αυτά τις ιδέες όλων όσοι δεν έχουν δικά τους μέσα πνευματικής παραγωγής"* (4)

Ομως εάν μέναμε μόνο στην παραπάνω περιγραφή της δύναμης των καπιταλιστών να επηρεάζουν τη ζωή και τις σκέψεις των εργατών τόσο αποτελεσματικά, από ιδεαλιστές μπορούσαμε να καταλήξουμε σε χυδαίους υλιστές ή σε απόψεις για Οργουελιανό 1984.

Οι εργάτες δεν είναι άγραφο χαρτί - "τάμπουλα ράζα" - όπου το κεφάλαιο χαράζει ό,τι θέλει. Έχουν τις δικές τους εμπειρίες. Μόλις υπάρχει συλλογική δράση και πάλη των εργατών, διαδηλώσεις, απεργίες, καμπάνιες, τότε οι ιδέες αρχίζουν να αλλάζουν. Οταν οι εργάτες μπαίνουν στον αγώνα, τότε αντί για εγωϊσμό και εξατομικοποίηση υπάρχουν φανταστικές πράξεις αυτοθυσίας, συμπαράστασης. Είναι οι στιγμές που οι σοσιαλιστικές ιδέες και προοπτική βρίσκουν μεγαλύτερη απήχηση από προηγούμενα. Και τέτοια ιστορικά παραδείγματα υπάρχουν πάρα πολλά.

Ο ίδιος ο Μαρξ, στην σύγκρουσή του με τις αντίστοιχες απόψεις της εποχής του που υποστήριζαν ότι οι άνθρωποι δεν αλλάζουν, περιγράφει ολοζώντανα το πώς άλλαξαν οι ιδέες των εργατών στην επανάσταση του 1848 στην Γερμανία:

"Η ακατάπαυστη προπαγανδιστική δουλειά απ' αυτούς τους προλετάριους, η συζήτηση αναμεταξύ τους - στους κομμουνιστικούς κύκλους - έδειχνε πολύ καθαρά ότι δεν ήθελαν να μείνουν "όπως παλιά" και πώς δεν θα ήθελαν ούτε ο υπόλοιπος κόσμος να μείνει όπως ήταν "παλιά"... Αλλά όμως ξέρουν ότι μόνο εαν αλλάξουν οι συνθήκες θα πάψουν και οι ίδιοι να είναι όπως ήταν παλιά, και γι' αυτό είναι αποφασισμένοι με την πρώτη ευκαιρία ν' αλλάξουν αυτές τις συνθήκες" (5)

Και το ίδιο υπάρχει σε κάθε αγώνα. Αρκεί να θυμηθούμε τις απεργίες της ΕΑΣ και της Κοινής Ωφέλειας τον περασμένο Αύγουστο και Σεπτέμβρη. Χιλιάδες κόσμου κατέβαινε κάθε βράδυ έξω από τα αμαξοστάσια έτοιμος να συγκρουστεί με τα ΜΑΤ και να συμπαρασταθεί στους απεργούς της ΕΑΣ. Χιλιάδες απεργοί φώναζαν το σύνθημα "Απεργία Γενική" και το εννοούσαν, έστω κι αν ήξεραν ότι θα σήμαινε βάρος αβάσταχτο γι' αυτούς και για τις οικογένειές τους.

Η σημασία της σοσιαλιστικής επανάστασης δεν είναι μόνο ότι θα πάρει την εξουσία από τους καπιταλιστές - αλλά και ότι θα μπορέσουν οι εργάτες να απαλλάξουν τους ίδιους τους εαυτούς τους από τις παλιές ιδέες και να κτίσουν μια καινούρια κοινωνία.

Ο Ενγκελς έλεγε ότι στον Σοσιαλισμό υπάρχει η δυνατότητα μια ολόκληρη κοινωνία να προχωρήσει από το βασίλειο των αναγκών στο βασίλειο της ελευθερίας. Κι αυτό μπορεί να γίνει άμεσα εάν ο πλούτος που έχει συσσωρευτεί πάνω στη γη, δεν πάει για τα κέρδη των καπιταλιστών αλλά για τις ανάγκες των εργατών. Εάν συμβεί αυτό τότε οι υλικές συνθήκες του ανταγωνισμού - που γεννιέται από τις στερήσεις - εξαφανίζονται και μαζί τους αλλάζουν και οι ιδέες. Μόνον τότε μπορούν να επικρατήσουν για πάντα οι ιδέες που στηρίζονται στη συνεργασία και τη συλλογικότητα.

Εδώ συνήθως οι αντιδράσεις είναι ότι αυτές οι απόψεις είναι "ουτοπικές". Οτι στη Ρωσία έγινε επανάσταση, αλλά πού κατέληξε; Πού πήγε η συνεργασία και η συντροφικότητα των πρώτων χρόνων της Ρώσικης Επανάστασης; Πώς επικράτησε ο Στάλιν;

Το τι σήμαινε η ρώσικη επανάσταση για εκατομμύρια εργάτες το περιγράφει ο ίδιος ο Λένιν στο Γ' Συνέδριο των Σοβιέτ (11 Γενάρη 1918).

"...ο σοσιαλισμός... για πρώτη φορά δημιουργεί την ευκαιρία να χρησιμοποιηθεί σε μια πραγματικά πλατειά και πραγματικά μαζική κλίμακα, έτσι ώστε να μπορέσει να τραβήξει την πλειοψηφία των εργαζομένων σε έναν τομέα εργασίας στον οποίο να μπορούν να δείξουν όλες τις δυνατότητές τους, να αναπτύξουν τις ικανότητές τους και να αποκαλύψουν όλα τα ταλέντα τους, τόσο άφθονα σ' αυτόν τον κόσμο που ο καπιταλισμός συντρίβει, καταπιέζει και καταπνίγει κατά χιλιάδες και εκατομμύρια..." (6)

Το ότι αυτή η επανάσταση ηττήθηκε δεν ήταν αναπόφευκτο, αλλά έγινε κάτω από πολύ συγκεκριμένες συνθήκες. Για τον Λένιν και τον Τρότσκι η μόνη περίπτωση για να μην χαθεί η επανάσταση στη Ρωσία ήταν να πετύχει η επανάσταση στην Γερμανία. Γιατί μόνο τότε θα μπορούσε να λύσει τα οικονομικά προβλήματα που αντιμετώπιζε το νέο τότε σοβιετικό κράτος και να δώσει τη δυνατότητα στην εργατική εξουσία να σταθεροποιηθεί. Πάνω σ' αυτές τις ελλείψεις και σε ένα αποδεκατισμένο προλεταριάτο μπόρεσε ο Στάλιν να αναρριχηθεί και να ανατρέψει τις κατακτήσεις του Οκτώβρη.

Η Ρώσικη Επανάσταση τσακίστηκε αλλά πρόλαβε να δείξει τις δυνατότητες που υπάρχουν, να δείξει πώς οι εργάτες παλεύοντας ν' αλλάξουν τον κόσμο, αλλάζουν τον ίδιο τους τον εαυτό.

Η διαφορά ανάμεσα στους ανθρώπους και τα ζώα είναι ότι οι άνθρωποι παλεύουν συνειδητά για να αλλάξουν τη φύση γύρω τους. Οι άνθρωποι καθορίζονται από τις συνθήκες, όμως λειτουργούν συνειδητά πάνω τους για ν' αλλάξουν τον κόσμο. *"Οι άνθρωποι φτιάχνουν την ιστορία τους, αλλά μέσα σε συνθήκες που δεν διαλέγουν οι ίδιοι"* (7).

Είναι η επαναστατική πάλη και τελικά η επανάσταση αυτή που θα δώσει την δυνατότητα στους ανθρώπους να ζήσουν σε μια κοινωνία όπως αυτοί διαλέγουν να φτιάξουν.

Μαρία Στύλλου

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Μαρξ - Ενγκελς: Γερμανική ιδεολογία
2. Μαρξ - Ενγκελς: Γερμανική ιδεολογία
3. Κ. Μαρξ: Κεφάλαιο (τομ. Ι)
4. Μαρξ - Ενγκελς: Γερμανική ιδεολογία
5. Μαρξ - Ενγκελς: Γερμανική ιδεολογία
6. Λένιν: Λόγος στο Γ' Συνέδριο των Σοβιέτ (11 Γενάρη 1918)
7. Κ. Μαρξ: 18 Μπρυμαίρ και ο Λουδοβίκος Βοναπάρτης

Πόσο κοντά είμαστε σε μια στρατιωτική επέμβαση των ιμπεριαλιστών στη Σερβία; Ποιος και πώς μπορεί να σταματήσει τον Μιλόσεβιτς και τον Τούτσμαν που στέλνουν τους εργάτες στη σφαγή; Αυτά τα καυτά ερωτήματα προσπαθεί να απαντήσει ο *Λέανδρος Μπόλαρης* στο άρθρο του.

Ο πόλεμος στη Γιουγκοσλαβία

Η προοπτική για μια στρατιωτική επέμβαση της Δύσης στην τέως Γιουγκοσλαβία βρίσκεται ολοένα και πιο κοντά, καθώς οι "ειρηνευτικές διασκέψεις" ΕΟΚ-ΟΗΕ δεν κατάφεραν να σταματήσουν τον πόλεμο.

Οι διαπραγματεύσεις στη Γενεύη, ύστερα από τον βίαιο διαμελισμό της Βοσνίας-Ερζεγοβίνης βρίσκονται σχεδόν σε αδιέξοδο. Η εκλογική νίκη του Μιλόσεβιτς εμφανίζεται από την Δύση σαν αφορμή για επέμβαση, σαν η μόνη διέξοδο απ' τον πόλεμο στην τέως Γιουγκοσλαβία.

Μετά την Γαλλία, που υπήρξε μέχρι πρόσφατα "παραδοσιακή σύμμαχος" της Σερβίας, και η Βρετανία τάσσεται υπέρ μιας στρατιωτικής επέμβασης με άρθρα του Μέητζορ και του Ν. Χέρντ υπουργού Εξωτερικών. Ενώ η στάση των ΗΠΑ σκληραίνει ολοένα και περισσότερο και πιέζουν για απόφαση επέμβασης από τον ΟΗΕ πριν από τις 20 Ιανουαρίου.

Υπάρχουν πολλά εναλλακτικά σενάρια του ΝΑΤΟ για το είδος της επέμβασης, σενάρια που ξεκινάν από μια αυστηρή επιβολή της απαγόρευσης πτήσεων της Σερβικής πολεμικής αεροπορίας πάνω από την Βοσνία και φτάνουν μέχρι "επιλεκτικούς" βομβαρδισμούς σερβικών στόχων και πλατιάς κλίμακας στρατιωτική εμπλοκή.

Για οποιαδήποτε ενέργεια βέβαια χρειάζεται η έγκριση του Συμβούλιου Ασφαλείας του ΟΗΕ που αναμένεται να ασχοληθεί με το θέμα μέσα στο Γενάρη.

Μέχρι τότε οι απειλές επέμβασης του ΟΗΕ - ΝΑΤΟ λειτουργούν σαν μέσο πίεσης για τις έντονες παρασκηνιακές διαπραγματεύσεις για επαναπροσέγγιση του Μιλόσεβιτς με τη Δύση.

Ας μην ξεχνάμε ότι ο Μιλόσεβιτς και οι στρατηγοί του που ξεκίνησαν τον πόλεμο στη Γιουγκοσλαβία με τις πλάτες των ΗΠΑ και της ΕΟΚ, έχουν βγει κερδισμένοι στρατιωτικά αξιοποιώντας όλα τα περιθώρια ανοχής των ιμπεριαλιστών και τώρα θέλουν να νομιμοποιήσουν τα κέρδη τους προσεγγίζοντας ξανά τις Μεγάλες Δυνάμεις. Αυτό που εμποδίζει αυτή την επαναπροσέγγιση δεν είναι ο "αντιιμπεριαλισμός" του Μιλόσεβιτς, αλλά οι ανησυχίες και οι διαφωνίες των ισχυρών της Δύσης.

Το ΝΑΤΟ ανησυχεί ότι αν επιβραβεύσει τα κατορθώματα του Κάρατζιτς και του Μιλόσεβιτς, θα ενθαρρύνει παρόμοιες κινήσεις σε όλη την περιοχή από την Ανατολική Ευρώπη ως τα βάθη της Ασίας. Το πρώην Ανατολικό Στρατόπεδο είναι γεμάτο επίδοξους Κάρατζιτς που περιμένουν την έκβαση του πολέμου στη Γιουγκοσλαβία για να δουν μέχρι πού φτάνουν τα περιθώρια τους. Μπροστά σ' αυτή την κρίση και την αστάθεια, οι ίδιες οι ιμπεριαλιστικές κυβερνήσεις διαφωνούν και διχάζονται για το ποια είναι η καλύτερη σταθεροποιητική πολιτική: μια δική τους άμεση στρατιωτική επέμβαση, ή ένας συμβιβασμός με τους τοπικούς "ισχυρούς άνδρες"; Οπως δείχνει και η εμπειρία από τον Περσικό Κόλπο, στο τέλος μπορεί να συνδιάζουν και τα δύο.

Είναι λάθος, λοιπόν, να δούμε τις εξελίξεις στη Σερβία σαν μια πόλωση ανάμεσα σε "πράκτορες" και σε "αντίπαλους" του ιμπεριαλισμού (Πάνιτς εναντίον Μιλόσεβιτς).

Ο Μίλαν Πάνιτς γύρισε στο Βελιγράδι και έγινε πρωθυπουργός με την υποστήριξη του ίδιου του Μιλόσεβιτς και του προέδρου της Γιουγκοσλαβίας Τσόσιτς, του οποίου τα εθνικιστικά διαπιστευτήρια κανένας δεν αμφισβητεί. Ισα-ίσα όλοι τον θεωρούν (και είναι) πνευματικός πατέρας του σύγχρονου Σέρβικου εθνικισμού. Ο Πάνιτς είχε την υποστήριξη και των στρατηγών του Ομοσπονδιακού Στρατού. Ο στρατηγός Ζιβότα Πάνιτς (δεν είναι συγγενής, απλή συνωνυμία), ήταν αυτός που ισοπέδωσε το Βούκοβαρ τότε που ακόμα το επιτελείο του διέθετε αμερικάνους στρατιωτικούς συμβούλους. Στη συνέχεια έγινε αρχηγός του Ομοσπονδιακού Στρατού και υποστήριξε τη γραμμή Τσόσιτς - Πάνιτς για νέο συμβιβασμό με τη Δύση. Τώρα παραμένει αρχηγός και στηρίζει τον Μιλόσεβιτς.

ΟΙ ΕΚΛΟΓΕΣ.

Στις εκλογές υπήρξε πραγματική πόλωση ανάμεσα στους υποστηριχτές του πόλεμου και στους οπαδούς της ειρήνης. Το ακροδεξιό πολεμοκάπηλο κόμμα του Σέσελι επωφελήθηκε από αυτή την πόλωση και ανέβασε τα ποσοστά του, αλλά κανένας δεν διανοείται να βαφτίσει τον Σέσελι αντιμπεριαλιστή. Οι θέσεις και η δράση του βρίσκονται πιο κοντά στο φασισμό.

Ο Πάνιτς προσπάθησε να εμφανιστεί σαν ο άνθρωπος της ειρήνης και πολλοί από τους ψήφους που κέρδισε έκφραζαν ακριβώς αυτό: την κούραση και την αγανάκτηση από τον πόλεμο. Ομως στα μάτια των εργατών η υπόσχεση της ειρήνης δεν μπορούσε να σβήσει την εικόνα του Πάνιτς σαν πλούσιου αλεξιπτωτιστή. Ο Μιλόσεβιτς, αντίθετα, εμφανίστηκε σαν προστάτης των εργαζομένων στα καθημερινά προβλήματα, αυτός που έχει εμποδίσει τις μαζικές απολύσεις παρόλο που πολλά εργοστάσια υπολειτουργούν καθώς η παραγωγή έχει πέσει.

Μετά τις εκλογές, ο Σέσελι έκανε πρόταση μομφής στον Πάνιτς και την κέρδισε, αλλά ο Πάνιτς παραμένει προσωρινός πρωθυπουργός ως το Φλεβάρη (τότε θα συνεδριάσει η νέα Βουλή), με την στήριξη του Προέδρου Τσότσιτς και την ανοχή του Μιλόσεβιτς. Είναι κι' αυτό ένα δείγμα ότι η άρχουσα τάξη στο Βελιγράδι ψάχνει να βρεί τα περιθώρια επαναπροσέγγισης με τη Δύση.

Ομως κανενός είδους "ειρηνευτική επέμβαση" των ιμπεριαλιστών δεν πρόκειται να φέρει την ειρήνη όπως δεν την έφερε στην περίπτωση του πολέμου στον

Περσικό Κόλπο. Η επέμβασή τους δεν θα έχει σαν στόχο την ειρήνη αλλά την επιβολή της διεθνούς πειθαρχίας των μεγάλων ιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην ανατολική Ευρώπη. Για μας οι ιμπεριαλιστικές μεγάλες δυνάμεις είναι άμεσα υπεύθυνες για τον εμφύλιο πόλεμο και την σφαγή στην τέως Γιουγκοσλαβία.

ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΙΚΗ ΥΠΟΚΡΙΣΙΑ

Οι εκφράσεις αγανάκτησης και ενδιαφέροντος από την ΕΟΚ και τις ΗΠΑ για το δράμα των αμάχων, τον τερματισμό του πολέμου, και την παραβίαση των ανθρώπινων δικαιωμάτων είναι καθαρή υποκρισία. Αλήθεια, γιατί δεν ξεσηκώνουν τον ίδιο θόρυβο για τους Παλαιστίνιους που απέλασε το Ισραήλ και κινδυνεύουν να πεθάνουν από το κρύο και την πείνα στην νεκρή ζώνη μεταξύ Λιβάνου και Ισραήλ; Αυτό δεν είναι παραβίαση κάθε έννοιας ανθρώπινων δικαιωμάτων; Δεν είναι άμαχοι που πρέπει να προστατευθούν; Το Ισραήλ δεν δρα επιθετικά και βάναυσα αγνοώντας αποφάσεις του ΟΗΕ; Ομως είναι σύμμαχος της Δύσης και εκεί η Δύση κλείνει τα μάτια.

Για τους αμάχους στην Βοσνία και την Κροατία τι σήμαινε η βοήθεια των μεγάλων δυνάμεων; Σε εκατοντάδες χιλιάδες πρόσφυγες που προσπάθησαν να περάσουν στις γείτονες χώρες αρνήθηκαν την είσοδο. Με αποτέλεσμα χιλιάδες απ' αυτούς να "ζουν" σε τρένα κοντά σε συνοριακούς σταθμούς.

Τα στρατεύματα του ΟΗΕ στην Βοσνία, αντί να σταματήσουν τον πόλεμο ουσιαστικά βοήθησαν στην ολοκλήρωση του "εθνικού ξεκαθαρίσματος", μεταφέροντας πληθυσμούς από την μια περιοχή στην άλλη, και οργανώνοντας τις ανταλλαγές εκατοντάδων χιλιάδων αμάχων αιχμαλώτων.

Και το μένος κατά του Μιλόσεβιτς είναι καθαρά υποκριτικό. Ο Μιλόσεβιτς ήταν το πιο φιλικό καθεστώς της Δύσης στην Ανατολική Ευρώπη, που το ενίσχυαν στρατιωτικά και οικονομικά και οι ΗΠΑ και η ΕΟΚ.

Οι αμερικάνοι στρατιωτικοί σύμβουλοι π.χ. εγκατέλειψαν την Σερβία μόλις την Ανοιξη του 1992, πολλούς μήνες δηλαδή από τότε που είχε αρχίσει ο πόλεμος.

Τον υποστήριξαν στα πρώτα βήματα του πολέμου. Ετσι, για παράδειγμα, όταν είχε ήδη αρχίσει η εισβολή στην Σλοβενία τον Ιούλη του '91, η ΔΑΣΕ έλεγε ότι "για την ανακήρυξη της ανεξαρτησίας της Σλοβενίας και της Κροατίας δεν τηρήθηκαν οι συνταγματικές διατάξεις". Και μόνο όταν φάνηκε ότι ο Μιλόσεβιτς δεν μπορούσε να επιβάλει σταθερότητα άλλαξαν κυνικά την πολιτική τους υποστηρίζοντας η κάθε μια κάποια Δημοκρατία

Πρόσφυγες από τη Βοσνία.
Οι "εθνικές εκκαθαρίσεις" έχουν αναγκάσει εκατομμύρια ανθρώπους να εγκαταλείψουν τα σπίτια τους στην τέως Γιουγκοσλαβία.

με μοναδικό κριτήριο την εξασφάλιση ζωνών επιρροής. Ετσι π.χ. η Γερμανία υποστήριξε με όλα τα μέσα την Κροατία όπου το καθεστώς του Τούτζμαν δεν έχει τίποτα να ζηλέψει από τον εθνικισμό και την πολεμοκαπηλεία του Μιλόσεβιτς.

Από κει και πέρα κάθε βήμα ανάμιξης των ιμπεριαλιστών στον εμφύλιο ήταν "λάδι στην φωτιά", σήμανε την επέκταση του πολέμου. Αυτό σήμαινε και το σχέδιο της ΕΟΚ για τη δημιουργία τριών "εθνικά ομοιογενών" καντονιών στην Βοσνία. Ηταν το πράσινο φως για τις διάφορες παραστρατιωτικές ομάδες όλων των πλευρών, να εφαρμόσουν με την βία αυτή την ιδέα του "εθνικού ξεκαθαρίσματος". Φυσικά, για να επιτευχθεί αυτός ο στόχος η στρατιωτική βοήθεια από ανεπίσημα κανάλια της Δύσης έρεε άφθονη και παρά το εμπάργκο στις εμπόλεμες πλευρές.

Το τι θα σημάνει τελικά μια στρατιωτική επέμβαση στην Βοσνία, είναι εύκολο να το μαντέψουμε, αν δούμε τι έγινε σε μια παρόμοια περίπτωση στον περσικό: σφαγές αμάχων και αιχμαλώτων, αδιάκριτοι βομβαρδισμοί μη στρατιωτικών στόχων από τη συμμαχική αεροπορία, πείνα και αρρώστειες για το λαό του Ιράκ εξαιτίας του αποκλεισμού. Και όταν οι Κούρδοι και οι Σιίτες εξεγέρθηκαν, δίνοντας πίστη στις διακηρύξεις των Δύσης, τους εγκατέλειψαν κυνικά στην τύχη τους.

Να τι αξίζουν οι διακηρύξεις των ιμπεριαλιστών για ειρήνη, το μόνο που φέρνουν οι ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις είναι η φρίκη του πολέμου.

Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ

Ο ελληνικός καπιταλισμός προσπαθεί να παίξει τον κύριο ρυθμιστικό ρόλο στα Βαλκάνια και την Αν. Μεσόγειο. Για να το επιτύχει αυτό, ακολουθεί μια πολιτική που απ' τη μια στηρίζει κάθε πρωτοβουλία των δυτικών ιμπεριαλιστών στην περιοχή (συμμετέχει π.χ. στο εμπάργκο ενάντια στη Σερβία, και στο ναυτικό αποκλεισμό στην Αδριατική μ' ένα πολεμικό πλοίο). Η σημασία που δίνουν οι ιμπεριαλιστές στην Ελλάδα, για τα σχέδιά τους στην περιοχή, είναι μεγάλη. Πρόσφατα, σε συνέδριο που οργάνωσε το περιοδικό Εκόνομιστ στην Αθήνα, ο Μ. Βέρνερ, γ.γ. του ΝΑΤΟ, δήλωνε ότι η Ελλάδα μπορεί να αποτελέσει διπλωματικά, οικονομικά και στρατιωτικά, μια γέφυρα του ΝΑΤΟ στην περιοχή της Αν. Μεσογείου. Κι αυτές οι διαπιστώσεις περιέχονται στην έκθεση αξιολογήσης των ελληνικών ενόπλων δυνάμεων που έκαναν ΝΑΤΟϊκοί εμπειρογνώμονες. (Βήμα 6/12). Επίσης, ο ρόλος της Ελλάδας αναβαθμίζεται με την λειτουργία του ΝΑΤΟϊκού χερσαίου στρατηγείου στη Λάρισα και με τα σχέδια για την εγκατάσταση της έδρας της Πολυεθνικής Μεραρχίας Νοτίου Ευρώπης του ΝΑΤΟ (MND) στην Ελλάδα. Κάτι που θα φέρει "σημαντικά εθνικά οφέλη για τη χώρα" όπως γράφει η "Καθημερινή" στις 3/1.

Ταυτόχρονα, υποστηρίζει διακριτικά το Μιλόσεβιτς στη Σερβία, προσπαθώντας και να παίξει το ρόλο του μεσολαβητή ανάμεσα στη Σερβία και τις μεγάλες Δυνάμεις, αλλά και για να διατηρεί φιλικές σχέσεις μ' ένα καθεστώς που έχει εξίσου επιθετικές βλέψεις με την Ελλάδα απέναντι στη Δημοκρατία της Μακεδονίας.

Γι' αυτό και ο Μητσοτάκης και ο Παπακωνσταντίνου και ο Βαρβιτσιώτης δηλώνουν επανειλημμένα ότι η Ελλάδα δεν επιθυμεί τη στρατιωτική επέμβαση και ότι σε τέτοια περίπτωση δεν πρόκειται να συμμετάσχει. Βέβαια, αυτές οι διακηρύξεις θα έχουν πολύ μικρό πρακτικό αντίκρυσμα αν θα ξεκινήσει η επέμβαση, γι' αυτό και ο Μητσοτάκης συνοδεύει αυτή την άρνηση με τόσα πολλά "εάν" (εάν π.χ δεχτούμε επίθεση, θαρρείς και είναι δύσκολο να στηθεί ένα συνοριακό επεισόδιο).

Αλλωστε, ο Μητσοτάκης διαθέτει το ατού του πιο σύγχρονου στρατού στα Βαλκάνια. Ο Βαρβιτσιώτης, πρόσφατα

περηφανευόταν ότι η Ελλάδα κατάφερε να ανανεώσει πλήρως τον εξοπλισμό της μέσα σε δύο χρόνια ενώ προωθούνται καινούριες αγορές πολεμικών αεροπλάνων και πλοίων.

Δεν είναι τυχαίο ότι το είδος των ασκήσεων που κάνει η ελληνική αεροπορία στην Αν. Μεσόγειο, το κάνουν μόνο οι ΗΠΑ και το Ισραήλ.

Φυσικά, τα βάρη για να χτιστεί μια ετοιμοπόλεμη μηχανή, που θα βοηθήσει τον ελληνικό καπιταλισμό να διεκδικήσει ένα κομμάτι από την πίττα της τέως Γιουγκοσλαβίας, τα φορτώνεται η εργατική τάξη και η νεολαία με τις περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, την λιτότητα, και με την παράλογη στρατιωτική θητεία.

ΕΙΝΑΙ Ο ΜΙΛΟΣΕΒΙΤΣ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΣΤΟΥΣ ΙΜΠΕΡΙΑΛΙΣΤΕΣ;

Η αριστερά και ιδιαίτερα το ΚΚΕ παλιά έβλεπαν την Γιουγκοσλαβία (και όλες τις χώρες της Ανατολικής Ευρώπης) σαν "σοσιαλιστικές", ανώτερες κοινωνίες απ'αυτές της Δύσης, που αποτελούσαν "παράγοντα ειρήνης σταθερότητας και προόδου" στα Βαλκάνια και παραδοσιακούς συμμάχους της Ελλάδας. Τώρα η αριστερά (αλλά και το ΠΑΣΟΚ) στηρίζουν άκριτα το Μιλόσεβιτς και την Σερβία επειδή βρίσκεται στο στόχαστρο της επίθεσης των ιμπεριαλιστικών δυνάμεων. Η Παπαρρήγα για παράδειγμα θεώρησε την εκλογική νίκη του Μιλόσεβιτς σαν μήνυμα αντίστασης του σερβικού λαού στις ιμπεριαλιστικές επιβουλές.

Ομως όσο είναι λάθος να θεωρούμε ότι οι διεθνείς ιμπεριαλιστικοί οργανισμοί φέρνουν την ειρήνη, άλλο τόσο λάθος είναι να τρέφουμε αυταπάτες για το ρόλο του Μιλόσεβιτς και της Σερβίας στην περιοχή.

Το ΚΚΕ κάνει και τα δύο αυτά λάθη στην πολιτική του. Από τη μια, βρίσκει σαν την μόνη διέξοδο στην κρίση στα Βαλκάνια μια βαλκανική συνδιάσκεψη υπό την αιγίδα του ΟΗΕ, για να φτάσουμε σε μια "κοινά αποδεχτή λύση". Δηλαδή να δεχτούμε τους ιμπεριαλιστές που καταγγέλλουμε σαν τους αίτιους του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία, σαν διαιτητές για τον τερματισμό του πολέμου και μάλιστα τη στιγμή που ετοιμάζονται να επέμβουν στρατιωτικά!

Από την άλλη είναι πραγματικά γελοίο να θεωρείται ο Μιλόσεβιτς εκπρόσωπος των αντιιμπεριαλιστικών δυνάμεων στην περιοχή.

Ο Μιλόσεβιτς δεν είναι αντιμπεριαλιστής. Σαν ηγέτης της Σερβίας και τραπεζίτης, εφάρμοσε όλα τα προηγούμενα χρόνια ένα σκληρό πρόγραμμα λιτότητας για να φορτώσει τα βάρη της κρίσης του Γιουγκοσλαβικού κρατικού καπιταλισμού στις πλάτες της εργατικής τάξης.

Το πρόγραμμα αυτό, που εφαρμόστηκε με τις ευλογίες και κάτω από την καθοδήγηση της ΕΟΚ και του ΔΝΤ, προκάλεσε ένα κύμα αγανάκτησης και αγώνων. Το 1991 είχαμε διαδηλώσεις εργατών έξω από το κοινοβούλιο στο Βελιγράδι και απεργίες στην μεταλλοβιομηχανία και την κλωστοϋφαντουργία.

Χρησιμοποίησε τον εθνικισμό για να αποπροσανατολίσει αυτή την αγανάκτηση και να την στρέψει ενάντια στους Αλβανούς του Κόσοβο αρχικά και μετά ενάντια στους Σλοβένους τους Κροάτες κλπ.

Αποτέλεσμα αυτής της πολιτικής ήταν η εισβολή στη Σλοβενία και την Κροατία, που συνοδεύονταν από πολυήμερους βομβαρδισμούς αμάχων, και γενικότερα η επέκταση του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία.

Ταυτόχρονα, με τα παραπάνω επιβάλλει ένα σκληρό καθεστώς διακρίσεων και καταστολής στους Αλβανούς του Κόσοβο, όπου καταργήθηκε η αυτονομία της περιοχής το 1989 (χωρίς ΗΠΑ και ΕΟΚ να πουν κουβέντα), η διδασκαλία της Αλβανικής γλώσσας στα σχολεία απαγορεύτηκε, ενώ ένας στους τρείς ενήλικους κατοίκους της Πρίστινα (της πρωτεύουσας του Κόσοβο) έχει γνωρίσει τις φυλακές τα τρία τελευταία χρόνια.

Είναι λοιπόν πολύ επικίνδυνο για την αριστερά να υποστηρίζει τον Μιλόσεβιτς. Τελικά, μια πολιτική που υποστηρίζει τον Μιλόσεβιτς και τον ΟΗΕ, αντικειμενικά στηρίζει την κυβέρνηση στην προσπάθειά της να παίξει το ρόλο της γέφυρας ανάμεσα στις Μεγάλες Δυνάμεις και τη Σερβία.

Ας μην ξεχνάμε ότι οι καλές σχέσεις Μητσοτάκη Μιλόσεβιτς σήμαναν ότι στις συνομιλίες που είχαν πριν ένα χρόνο περίπου συζητήθηκε πολύ σοβαρά η πρόταση του Μιλόσεβιτς για τον βίαιο διαμελισμό της Δημοκρατίας της Μακεδονίας.

Η ΛΥΣΗ ΜΠΟΡΕΙ ΝΑ ΕΡΘΕΙ ΜΟΝΟ ΑΠΟ ΤΑ ΚΑΤΩ

Η λύση στο δράμα του πολέμου στην Γιουγκοσλαβία δεν μπορεί να έρθει από τα πάνω.

Η επέμβαση της Δύσης θα σημάνει την κλιμάκωση του πολέμου, ουσιαστικά ενάντια στην Σερβία, κι ο πόλεμος θα αποκτήσει καινούρια χαρακτηριστικά όπου καλά οπλισμένα δυτικά στρατεύματα θα έχουν να αντιμετωπίσουν τη γενικευμένη αντίθεση ενός ολόκληρου λαού.

Η λύση δεν μπορεί να έρθει με την υποστήριξη κάποιου από τους ηγέτες των αντιμαχόμενων πλευρών. Είναι γνωστό για παράδειγμα ότι και ο Τούτζμαν εφάρμοσε απέναντι στους Σέρβους της Κροατίας ανάλογο καθεστώς διακρίσεων και διώξεων μ' αυτό που εφάρμοσε ο Μιλόσεβιτς απέναντι π.χ. στους Αλβανούς του Κόσοβο. Επίσης ο Τούτζμαν συμφώνησε με τον Μιλόσεβιτς για το διαμελισμό της Βοσνίας, έστειλε στρατεύματα παραβιάζοντας τις συμφωνίες. Είναι τελικά το ίδιο υπεύθυνος για την επέκταση του πολέμου.

Ομως υπάρχει μια απάντηση που η δυναμική της -έστω και έμμεσα- φάνηκε στις εκλογές στη Σερβία.

Οι εκατοντάδες χιλιάδες άνθρωποι που μαζεύονταν στις προεκλογικές συγκεντρώσεις του Πάνιτς έκφραζαν μια γνήσια αποστροφή για τον πόλεμο και για ό,τι σημαίνει αυτό στη ζωή τους. Ηδη οι λιποτάκτες και οι ανυπότακτοι από το Σερβικό στρατό έχουν ξεπεράσει τις 100.000.

Και στην Ελλάδα τα αντιπολεμικά αισθήματα του κόσμου είναι έντονα. Οι μαζικές διαδηλώσεις μέσα στο καλοκαίρι ενάντια στο θαλάσσιο αποκλεισμό και τη συμμετοχή της Ελλάδας σ' αυτόν το απέδειξαν.

Είναι ακόμα ζωντανά τα συνθήματα των απεργών του Σεπτέμβρη "Κανένας φαντάρος στην Γιουγκοσλαβία, ούτε απεργοσπάστης στα λεωφορεία" και το σύνθημα των μαθητικών καταλήψεων "Λεφτά για την παιδεία και όχι για τον πόλεμο στην Γιουγκοσλαβία".

Και στην ίδια τη Δημοκρατία της Μακεδονίας τον περασμένο μήνα είχαν ξεσπάσει απεργίες ενάντια στην κυβέρνηση του Γκλιγκόρωφ (σιδηροδρομικοί, καθηγητές πανεπιστημίων κλπ) λόγω της άθλιας οικονομικής κατάστασης.

Μόνο οι εργάτες και η νεολαία μπορούν να σταματήσουν τον πόλεμο καθώς όλο και περισσότερο δυσανασχετούν με τις συνέπειες του και συνειδητοποιούν ότι το συμφέρον τους βρίσκεται στον κοινό αγώνα ενάντια στις κυβερνήσεις τους, που τους χρησιμοποιούν για τους ματοβαμμένους ανταγωνισμούς τους.

Το εργατικό κίνημα στην Ελλάδα μπορεί να δώσει αποφασιστική ώθηση σ' αυτή την προοπτική.

Κατ' αρχήν, με το να αντιπαραταχθεί σε κάθε εθνικιστική εξόρμηση του Μητσοτάκη στην περιοχή, είτε πρόκειται για την υστερία απέναντι στους Μακεδόνες, είτε για την συμμετοχή σε ιμπεριαλιστικές επεμβάσεις. Να αντιπαλέψει ενεργητικά όλη την πολιτική της κυβέρνησης, τη λιτότητα, την πολεμοκαπηλεία, την καταστολή.

Η ανατροπή της κυβέρνησης του Μητσοτάκη θα γίνει έτσι το σινιάλο για τους εργάτες όλης της Βαλκανικής (Σέρβους, Αλβανούς, Κροάτες, Μακεδόνες κλπ) να παλέψουν ενωμένοι απέναντι στους πραγματικούς τους εχθρούς.

Δώδεκα χρόνια Ρεπουμπλικάνων στην κυβέρνηση τέλειωσαν με την ήττα του Τζ. Μπους. Τι είναι όμως ο καινούργιος Δημοκρατικός πρόεδρος του Λευκού Οίκου; Ο νέος "πλανητάρχης"; Ο προοδευτικός μεταρρυθμιστής ή τίποτα από τα δυο; Στα ερωτήματα αυτά απαντάει ο *Γιάννης Μαραβελάκης*.

ο Κλίντον θα έχει καλύτερη τύχη από τον Μπους;

Το βράδι της 4ης Νοέμβρη 1992, ο μόνος άνθρωπος που ένιωθε έκπληξη από το αποτέλεσμα των εκλογών στις ΗΠΑ ήταν ο ίδιος ο Μπους.

Ο πρόεδρος που είχε φτάσει σε μοναδικά ρεκόρ δημοτικότητας, τα γκάλοπ την άνοιξη του '91 του έδιναν 90%, ο νικητής του ψυχρού πολέμου, ο νικητής του πολέμου του Κόλπου, είχε χάσει τις εκλογές. Παρόλο που χρησιμοποίησε όλα τα μέσα εναντίον του αντιπάλου του στην προεκλογική του καμπάνια, παρόλο που οι αναφορές στην "επιτυχημένη" εξωτερική πολιτική που άσκησε ήταν το κεντρικό επιχείρημά του, ο Τζ. Μπους δεν έπεισε. Και αυτό γιατί η δεκαετία του '80 και ειδικά η τελευταία 4ετία σήμαινε για εκατομμύρια στις ΗΠΑ ανεργία, φτώχια, πείνα, χαμηλότερους μισθούς, περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες.

Το περίφημο Ρηγκανικό θαύμα, δεν ήταν τίποτα άλλο παρά συσσώρευση κερδών για λίγους, χτυπήματα στο βιοτικό επίπεδο των πολλών και μια σειρά από οικονομικά μέτρα που βύθισαν την αμερικάνικη οικονομία σε πιο βαθειά κρίση. Βαθύτερη από αυτή του '71-'73 και του '79-'81. Το εθνικό χρέος έχει φτάσει στο αμύθητο ποσό του 4,1 τρις δολαρίων, ενώ τα ελλείματα του προϋπολογισμού στα 400 δις δολάρια.

Από τον Ιούνη του '90 μέχρι το Μάρτη του '91, 640.000 θέσεις εργασίας έχουν χαθεί, ενώ τα επίσημα στοιχεία μιλούν για ανεργία που φτάνει το 7,1% του ενεργού πληθυσμού. Μέσα στη δεκαετία του '80 το 1% των πλουσιοτέρων κατοίκων των ΗΠΑ αύξησε κατά 50% το εισοδημά του ενώ για τα εκατομμύρια των εργατών στις ΗΠΑ οι μισθοί έχουν φτάσει στο ύψος της δεκαετίας του '60.

Χέρι-χέρι με τα χτυπήματα στην εργατική τάξη, πάνε η καταστολή, ο ρατσισμός, η μεγαλύτερη καταπίεση στις γυναίκες.

Μετά το Λος Αντζελες και την εξέγερση των μαύρων, ισπανόφωνων, και λευκών νεολαίων, η ήττα στις εκλογές ήταν για τον Μπους μονόδρομος. Ο θυμός που είχε συσσωρευτεί εδώ και μια δεκαετία στον "πάτο του βαρελιού", η αγανάκτηση και η διάθεση για αλλαγή ήταν αυτό που κυριάρχησε. Αυτήν τη διάθεση εκμεταλλεύτηκε για να εκλεγεί ο Μπιλ Κλίντον.

Το ερώτημα είναι όμως, τι θα μπορέσει να κάνει;

Η υπερδύναμη που τρικλίζει

Στις 20 Γενάρη αναλαμβάνει ο Κλίντον και επίσημα την προεδρία των ΗΠΑ. Πολλοί μιλούν για το σαραντάρη Κλίντον, για έναν άνεμο ανανέωσης στον Λευκό Οίκο, για τον καινούργιο Κέννεντυ. Στην Ελλάδα, το ΠΑΣΟΚ και ο ΣΥΝ αμέσως έτρεξαν να πουν ότι η πολιτική του Κλίντον, που είχε σαν κεντρικό σύνθημα την αλλαγή, έχει ομοιότητες με την δικιά τους. Λένε ότι θα είναι μια πολιτική που - όχι αμέσως βέβαια - θα βελτιώσει τις συνθήκες ζωής εκατομμυρίων ανθρώπων. "Δεν είναι μια απλή αλλαγή φρουράς αλλά μια τομή μέσα στην συνέχεια και τη ρουτίνα της Αμερικής. Το αμερικάνικο όνειρο αναγεννιέται και ξαναζεί. Είναι ένα αυθεντικό όνειρο" λέει ο Κώστας Λαλιώτης. Είναι έτσι όμως;

Απεργία στη Φορντ, τον Αυγουστο του 1939. Οι απεργοί αναποδογυρίζουν το αυτοκίνητο ενός απεργοσπάστη

Μιλώντας κανείς για τις ΗΠΑ καταλαβαίνει αμέσως ότι η αμερικάνικη οικονομία είναι στο μάτι του κυκλώνα της παγκόσμιας οικονομικής κρίσης. Δεν είναι μόνο τα χρέη, ή τα ελλείματα. Είναι οι χαμηλοί ρυθμοί ανάπτυξης. Στο εσωτερικό υπάρχει πτώση κερδών, ενώ στο διεθνές επίπεδο υπάρχει καθυστέρηση σε σχέση με την Γερμανία και την Ιαπωνία. Αυτή η κρίση έχει χτυπήσει στην καρδιά της αμερικάνικης βιομηχανίας. Κολοσσο,ί όπως η Τζένεραλ Μότορς και η ΙΒΜ, αναγκάζονται να κλείνουν, να καταστρέφουν ολόκληρα τμήματα τους. Η ΙΒΜ, για παράδειγμα, η εταιρία με τα 46 δις δολάρια κέρδη για το '85, έχει ανακοινώσει μετά τις 40.000 απολύσεις για το '92, άλλες 25.000 καινούριες για να μπορέσει να αντιμετωπίσει τα προβλήματά της. Η Τζένεραλ Μότορς - Νο 1 αυτοκινητοβιομηχανία στις ΗΠΑ - ανακοίνωσε πρόσφατα το κλείσιμο οκτώ εργοστασίων της και την απόλυση 14.000 εργατών. Συγχρόνως αποφάσισε να περιορίσει κατά 14% την παραγωγή ανταλλακτικών, κλάδου που απασχολεί 200.000 εργάτες. Ακόμα και οι παραγγελίες σε κλάδους αιχμής, όπως είναι οι βιομηχανίες που κατασκευάζουν εργαλειομηχανές, παρουσιάζουν πτώση σε σχέση με το '91 20% ή 30%, γεγονός που οφείλεται στις οικονομικές προβλέψεις ότι ούτε το '93 θα είναι έτος ανάκαμψης.

Για τον καινούριο πρόεδρο των ΗΠΑ η σταθεροποίηση της οι-

κονομίας είναι το πρώτο ζήτημα που έχει να αντιμετωπίσει. Ο Κλίντον ήρθε στην κυβέρνηση υποσχόμενος ριζικές μεταρρυθμίσεις που θα βελτιώσουν την ζωή εκατομμυρίων. Ομως ο ίδιος δηλώνει μια μέρα μετά την εκλογή του:

"... Σήμερα, λέω στους οικονομικούς και επιχειρηματικούς κύκλους, ότι παρόλο που η αλλαγή βρίσκεται στον ορίζοντα, καταλαβαίνουμε ότι το πρώτο καθήκον είναι η σταθεροποίηση και η ανάπτυξη της οικονομίας. Οι αλλαγές που αναζητούμε θα δυναμώσουν την αμερικάνικη αγορά και καθόλου δεν θα την αποδυναμώσουν". Πολύ πιο πέρα από τις δηλώσεις όμως υπάρχουν και οι τοποθετήσεις μιας σειράς στελεχών και οικονομικών παραγόντων που φανερώνουν ποια θα είναι η καινούρια οικονομική πολιτική. Ολα τα στελέχη που αναλαμβάνουν θέσεις κλειδιά είναι άνθρωποι που πιστεύουν στις δυνάμεις της αγοράς, στο ελεύθερο εμπόριο και στην επιθετική οικονομική πολιτική. Ο υπουργός οικονομικών Λόυντ Μπένσεν έχει πίσω του την έγκριση της Γουόλ Στρήτ. Είναι ένας προστάτης των πλουσίων και σκοπεύει να προχωρήσει σε μια σειρά από φοροαπαλλαγές στις μεγάλες εταιρίες κτηματομεσιτικές, πετρελαίου, φυσικού αερίου κλπ. Είναι αυτός που σαν γερουσιαστής είχε την δυνατότητα να τραβάει δημόσιο χρήμα για να ενισχύει και να επιβραβεύει ιδιωτικές επιχειρήσεις που κυριαρχούσαν στην ίδια του την πολιτεία.

Με λίγα λόγια, όσοι από τον επιχειρηματικό κόσμο, φοβόντουσαν ότι η άνοδος του Κλίντον θα σήμαινε στροφή προς τ' αριστερά, αυτές και μόνο οι επιλογές δείχνουν ότι οι φόβοι είναι εντελώς αβάσιμοι. Ο Κλίντον θα προσπαθήσει να δώσει στις ΗΠΑ το πρωταγωνιστικό ρόλο στην παγκόσμια οικονομία. Μια προσπάθεια όμως αφάνταστα δύσκολη. Δεν είναι απλά τα προβλήματα του ίδιου του αμερικάνικου καπιταλισμού, αλλά η γενικευμένη κρίση που χτυπάει, όχι στην περιφέρεια ή στην Αν. Ευρώπη μόνο, αλλά στην καρδιά του καπιταλισμού (στις ΗΠΑ, την ΕΟΚ και την Ιαπωνία) και κάνει τις οποιεσδήποτε κινήσεις αβέβαιες και αναποτελεσματικές.

Ποιές μεταρρυθμίσεις;

Τι γίνεται όμως με τις μεταρρυθμιστικές προτάσεις του Κλίντον που έκαναν ένα ολόκληρο κόσμο να στραφεί προς το μέρος του; Ο Κλίντον μπορεί να σταματήσει τις επιθέσεις στο δικαίωμα στην έκτρωση, ή τα καψόνια ενάντια στους ομοφυλόφιλους στο στρατό, όμως αυτές οι αποφάσεις δεν κοστίζουν τίποτα στον αμερικάνικο καπιταλισμό. Οι υποσχέσεις για κράτος πρόνοιας, για φορολόγηση των μεγάλων εισοδημάτων, για ένα σύστημα υγείας για όλους, για δαπάνες στην παιδεία ή στα δημόσια έργα (αυτοκινητόδρομοι, σιδηρόδρομοι κλπ) είναι αυτές που δεν πρόκειται να υλοποιηθούν.

Βέβαια, μέσα στην κυβέρνησή του έχει προωθήσει και κάποια στελέχη που μιλούν και τάσσονται υπέρ του κρατικού παρεμβατισμού π.χ. στο υπουργείο Εργασίας. Ομως αυτό το κάνει περισσότερο για να διατηρήσει ένα προφίλ προοδευτικό και λιγότερο γιατί θα σημάνει τίποτα διαφορετικό για τα εκατομμύρια των φτωχών και των ανέργων. Το πάνω χέρι παραμένει στους θιασώτες της αγοράς. Η οικονομική κατάσταση του αμερικάνικου καπιταλισμού δεν επιτρέπει σπατάλες. Η φορολογία του 2% στα μεγάλα εισοδήματα και πάλι σημαίνει να πληρώνουν λιγότερα από ό,τι το '79.

Το σύστημα υγείας είναι ανοικτό στις δυνάμεις της αγοράς, πώς να μην είναι άλλωστε, όταν προεκλογικά ιδιωτικές κλινικές χάριζαν 2 εκατομμύρια δολάρια στον Κλίντον.

Ακόμα και όσοι άνεργοι παίρνουν κάποια μικρά βοηθήματα για τα παιδιά τους, θα αναγκαστούν να δουλέψουν για την κυβέρνηση με φανταστικά χαμηλούς μισθούς, αν μέσα σε δυο χρόνια δεν έχουν βρεί δουλειά. Αλλιώς θα χάνουν το επιδομά τους.

Στρατιωτικές επεμβάσεις

Ομως και στην εξωτερική πολιτική, όσοι πίστευαν ότι η εκλογή του Κλίντον θα σήμαινε εγγυήσεις για την παγκόσμια ειρήνη σίγουρα θα απογοητευθούν.

Την πτώση του Ιρακινού Μινγκ δεν ήταν μόνο ο πρόεδρος Μπους που τη δικαιολόγησε. Ηταν και ο Κλίντον που προειδοποίησε το Σαντάμ να μην παίζει με την ανοχή της παγκόσμιας κοινότητας. Ετσι και αλλιώς ήταν ο Κλίντον που έκανε κριτική στο Μπους για την ατολμία του να ρίξει το Σαντάμ, να τσακίσει την Κούβα, να στείλει στρατό στην Γιουγκοσλαβία, ενώ για την επέμβαση στην Σομαλία δεν υπήρχε καμιά αντίρρηση.

Ο Κλίντον μιλάει σαν γεράκι του πολέμου έστω και αν τα νύχια του δεν είναι πια τόσο κοφτερά.

Την ίδια τύχη;

Ο Κλίντον δεν έχει πάρα πολλές επιλογές. Εχει όμως εκλεγεί σε μια περίοδο που η αμερικάνικη κοινωνία μοιάζει με πυριτιδαποθήκη έτοιμη να εκραγεί.

Κανένας δεν μπορεί να πει πόσο μεγάλη θα είναι η περίοδος χάριτος. Ομως σίγουρα θα είναι μια περίοδος που ο θυμός από τις επιθέσεις που συνεχίζονται θα μεγαλώνει.

Μπορεί στην ΙΒΜ να συμβεί αυτό που συνέβει και στην Τζένεραλ Μότορς το καλοκαίρι που μας πέρασε. Οταν ο πρόεδρός της ανακοίνωσε ότι η εταιρία θα απολύσει 73.000 εργαζόμενους και θα κλείσει 21 εργοστάσια τα επόμενα 5 χρόνια, η αντίδραση ήταν υποτονική. Στην προσπάθεια όμως να υλοποιηθεί αυτή η απόφαση σ' ένα μικρό τμήμα που απασχολούσε 240 εργάτες, υπήρξε τρομερή αντίδραση. Οι εργάτες όλου του εργοστάσιου κατέβηκαν σε απεργία. Αίτημα: Καμιά απόλυση, βελτίωση συνθηκών εργασίας σε όλο το εργοστάσιο. Εννιά μέρες κράτησε η απεργία. Η διοίκηση ικανοποίησε όλα τα αιτήματα. Δεν μπορούσε να κάνει αλλιώς αφού έχανε 8 με 10 εκατομμύρια δολάρια την ημέρα.

Η απεργία των οικοδόμων από το Μεξικό που δούλευαν στην Ν. Καλιφόρνια ήταν μια επίσης πολύ σημαντική απεργία ενάντια στις περικοπές, την καταστολή και το ρατσισμό. Η δύναμη της απεργίας ήταν τέτοια που, όταν ήρθαν απεργοσπάστες, οι απεργοί τους έπεισαν να μη μπούν για δουλειά και να συμμετέχουν στην επιτροπή συμπαράστασης στην απεργία τους.

Μικρές ή μεγαλύτερες απεργίες έδειξαν ότι το εργατικό κίνημα, μετά από μια δεκαετία ηττών και παράλυσης, άρχισε να αντιδρά.

Ο καλύτερος τρόπος για να υπάρξουν αλλαγές είναι οι αγώνες, όπως απέδειξε και το κίνημα ενάντια στην απαγόρευση των εκτρώσεων. Δεν περίμεναν από τον Κλίντον να νομιμοποιήσει τις εκτρώσεις. Οργανώθηκαν από τα κάτω. Η παρέμβασή τους και η πίεση που άσκησαν ήταν καταλυτική, ώστε να αποφευχθεί προς το παρόν ο κίνδυνος να γίνουν οι εκτρώσεις παράνομες. Αλλωστε για τις γυναίκες του Αρκάνσας (πολιτεία του Κλίντον) η έκτρωση ήταν δώρο άδωρο αφού τα νοσήλια και η επέμβαση είχαν κόστος τόσο υψηλό, ώστε να μην μπορούν να το αντέξουν οι οικονομικά ασθενέστερες γυναίκες.

Τέλος μπορεί ο καινούργιος πρόεδρος των ΗΠΑ να κάνει τζόγκινγκ φορώντας το καπέλο με το "Χ" -σύμβολο του μαύρου ηγέτη της δεκαετίας του '60 Μάλκομ Χ. Οι ιδέες του Μάλκομ Χ ήταν ασυμβίβαστες με το ρατσισμό, την καταστολή και την καταπίεση. Η προοπτική να δεθούν αυτές οι ιδέες με τους εξεγερμένους μαύρους, ισπανόφωνους και λευκούς νεολαίους του Λος Αντζελες είναι που κάνει τους αστούς να τρέμουν.

Το 1992 "της γης οι κολασμένοι" μέσα στην καρδιά του καπιταλισμού έκαναν την παρουσία τους πολύ αισθητή. Κανείς δεν έχει να περιμένει τίποτα απ' τον Κλίντον, αντίθετα έχει να περιμένει πολλά από την μεγαλύτερη εργατική τάξη του κόσμου. Την εργατική τάξη των ΗΠΑ.

Τον Φλεβάρη γίνονται προεδρικές εκλογές στην Ν.Κύπρο.
Ο *Ντίνος Αγιομαμίτης*, μέλος της Ομάδας "Εργατική Δημοκρατία" περιγράφει το κλίμα.

Εκλογές στην Κύπρο

Μπορεί οι εκλογές του Φλεβάρη να κυριαρχούνται από την αντιπαράθεση για το Κυπριακό, αλλά σημαδεύονται και από το ξεκίνημα της μεγαλύτερης οικονομικής κρίσης που γνώρισε ο ελληνοκυπριακός καπιταλισμός μετά το '74. Πάνω από 50 επιχειρήσεις έκλεισαν τον περασμένο χρόνο, ενώ μόνο τους τελευταίους μήνες του '92 έχασαν τη δουλειά τους περισσότεροι από 1000 εργαζόμενοι μόνο στη βιομηχανία ένδυσης. Απολύσεις έχουν αρχίσει και στην υπόδυση.

Η υποτίμηση της στερλίνας που δημιούργησε προβλήματα στις βιομηχανίες που κάνουν εξαγωγές στην Αγγλική αγορά, προκαλεί κρίση και στον τουρισμό, τη μεγαλύτερη πηγή συναλλάγματος για τον ελληνοκυπριακό καπιταλισμό. Ηδη φέτος τα έσοδα από τον τουρισμό ήταν μικρότερα από πολλές χρονιές.

Ο πληθωρισμός έφτασε στο τέλος του '92 στο 7% που είναι το ψηλότερο ποσοστό τα τελευταία χρόνια, ενώ οι προβλέψεις για το '93 τον ανεβάζουν ακόμη παραπάνω.

Οι ελληνοκύπριοι καπιταλιστές και η κυβέρνηση έχουν ανοίξει από νωρίς το μέτωπο ενάντια στους εργαζόμενους, σε μια προσπάθεια να τους φορτώσουν τα βάρη της κρίσης. Αφού κατάφεραν να χτυπήσουν τα πιο δυνατά κομμάτια που ήταν οι εργαζόμενοι στο Δημόσιο και τους Ημικρατικούς Οργανισμούς, Τηλέφωνα, Ηλεκτρισμό. Λιμάνια, Αερογραμμές, ΡΙΚ, προχώρησαν και στον ιδιωτικό τομέα με απολύσεις και παγώματα μισθών. Πριν καλά καλά μπει το 93, οι βιομήχανοι ένδυσης αποφάσισαν αυθαίρετα και μονομερώς να μην εφαρμόσουν τη συλλογική σύμβαση που υπόγραψαν πριν μερικούς μήνες και να παγώσουν τους μισθούς και την ΑΤΑ.

Η κυβέρνηση, που από τον περασμένο Ιούλη επέβαλε 5% ΦΠΑ, δηλώνει ότι φέτος θα τον διπλασιάσει, ενώ ετοιμάζει αυξήσεις τιμολογίων για το ρεύμα και το νερό.

Οι περικοπές στις κοινωνικές δαπάνες, ιδιαίτερα στην υγεία και στην παιδεία, οδήγησαν αρκετούς εργαζόμενους τα τελευταία χρόνια σε μαζικές κινητοποιήσεις, όπως ήταν η μεγάλη απεργία των νοσοκόμων το '89 και των δασκάλων το '90/91.

Κι όμως το ΑΚΕΛ δεν έχει κανένα πρόβλημα να δηλώνει περήφανα ότι "παρέλαβε ο Γ. Βασιλείου την προεδρία με ένα κατά κεφαλή εισόδημα στην Κύπρο 7000 δολάρια και θα παραδώσει στο Γ. Βασιλείου με 12000 δολάρια κατά κεφαλή". Αυτό που αφήνει πίσω το ΑΚΕΛ είναι αυτό που παραδέχονται τα ίδια τα συνδικάτα, ότι δηλαδή "τα τελευτία χρόνια αυξήθηκε το μερίδιο των εργοδοτών και ελαττώθηκε το μερίδιο των εργαζομένων στο εθνικό εισόδημα". Αν υπήρξε αύξηση του πλούτου στη νότια Κύπρο, αυτός δεν πήγε σίγουρα στους εργαζόμενους. Αν κατάφερε κάτι ο Βασιλείου είναι να κάνει τους πλούσιους πλουσιότερους και τους φτωχούς φτωχότερους.

Δεν είναι παράξενο μετά από όλα αυτά που ο Κληρίδης, ο πιο ξεκάθαρος εκφραστής του κεφάλαιου, μπορεί να εκμεταλλεύεται την λαϊκή αγανάκτηση για την ακρίβεια και να δημαγωγεί για το "καλάθι της νοικοκυράς". Ούτε είναι παράδοξο που ο μεγαλοδιευθυντής του οικονομικού κολοσσού της ΕΜΕ και υποψήφιος του "Μετώπου", Πασχαλίδης μπορεί να κατηγορεί την κυβέρνηση ότι "κατόρθωσε να μειώσει το μερίδιο του Εθνικού Εισοδήματος που καρπούνται οι εργαζόμενοι τουλάχιστον κατά 4%".

Είναι σίγουρο ότι όποιος από αυτούς και αν βγεί στις επόμενες εκλογές θα ακολουθήσει την ίδια πολιτική λιτότητας και χτυπήματος των εργατικών κατακτήσεων. Το "καλάθι της νοικοκυράς" θα γίνεται όλο και πιο ελαφρύ.

Η ΑΝΤΙΠΟΛΙΤΕΥΣΗ

Οι αντίπαλοι του Βασιλείου σε αυτές τις εκλογές είναι ίδιοι και χειρότεροι με αυτόν.

Το "Μέτωπο Αγωνιστικών Δυνάμεων" που συγκροτήθηκε από τους απορριπτικούς σωβινιστές του ΔΗΚΟ (το κόμμα του Κυπριανού) της ΕΔΕΚ (το Σοσιαλδημοκρατικό Κόμμα της Κύπρου με επικεφαλής τον Λυσσαρίδη), και την εκκλησία είναι μια συμμαχία γύρω από την πιο ξεφωνημένη σωβινιστική γραμμή στο Κυπριακό που απορρίπτει κάθε συμφωνία που δεν εξασφαλίζει άμεσα την ελληνοκυπριακή κυριαρχία σε ολόκληρη τη Κύπρο.

Ο υποψήφιος του "Μετώπου" Πασχαλίδης είναι άνθρωπος της εκκλησίας και έχει ένα παρελθόν με πολλές εθνικιστικές περγαμηνές. Υπήρξε ένας από τους πιο στενούς συνεργάτες του Μακαρίου, και γραμματέας της Εθναρχίας από το 1954. Σαν υπουργός Εμπορίου και Βιομηχανίας στη μεταβατική κυβέρνηση το 1959 υπήρξε ένας από τους πρώτους εκφραστές της πολιτικής του Μακαρίου και της ελληνοκυπριακής άρχουσας τάξης, που από τότε δεν έδινε άδεια σε τουρκοκύπριους να φτιάξουν αλευρόμυλους, με τη δικαιολογία ότι υπήρχαν αρκετοί τέτοιοι, όλοι βέβαια ελληνοκυπριακοί. Αυτό έμεινε σαν ιστορικό παράδειγμα που το αναφέρουν συχνά οι τουρκοκύπριοι για να δείξουν την πολιτική των διακρίσεων που ακολουθούσε η κυρίαρχη ελληνοκυπριακή εθνότητα σε βάρος τους, όλα τα πριν το 74 χρόνια.

Από τότε, συνέχεια έπαιρνε ψηλά πόστα μέσα στην ελληνοκυπριακή άρχουσα τάξη. Από το 1962 μέχρι σήμερα είναι διευθυντής της ΕΜΕ, ενός από τα πιο ι-

μέντα Βασιλικού, τα μεταλλεία Αμιάντου και άλλα. Από αυτή του τη θέση ήρθε πολλές φορές σε σύγκρουση με τους εργαζόμενους όπως με τους αμιαντωρύχους, που τους απόλυσαν χωρίς να τους πληρώσουν τα μεροκάματα τους και τους εργάτες του τσιμεντοποιείου Βασιλικού που απεργούσαν.

Ενίσχυση του "Μετώπου" σε αυτές τις εκλογές θα είναι ενίσχυση του πιο ξεφωνημένου σωβινισμού.

Ο άλλος αντίπαλος του Βασιλείου είναι ο Κληρίδης, επικεφαλής του Δημοκρατικού Συναγερμού (ΔΗΣΥ), το μεγαλύτερο κόμμα της δεξιάς στην Κύπρο. Ο Κληρίδης μέχρι το καλοκαίρι υποστήριζε τη γραμμή Βασιλείου στο Κυπριακό. Τον Οκτώβρη όμως, έκανε στροφή και αρνήθηκε να πάει στη Ν. Υόρκη και κατάγγειλε τις προτάσεις Γκάλι. Η στροφή του ήταν τόσο απότομη, που ακόμα και παραδοσιακοί υποστηριχτές του τη χαρακτήρισαν σαν "προεκλογική μεταμόρφωση".

Φυσικά η στροφή του Κληρίδη προς τον απορριπτικό σωβινισμό δεν είναι καθόλου παράδοξη. Η μόνη ελπίδα που έχει να εκλεγεί είναι να εξασφαλίσει στο δεύτερο γύρο τις ψήφους των απορριπτικών του "Μετώπου" που μάλλον δεν περνά στη δεύτερη Κυριακή. (Οι εκλογές γίνονται σε δύο γύρους).

Κάθε ενίσχυση του Κληρίδη θα είναι ενίσχυση της ανοιχτά φιλοκαπιταλιστικής πολιτικής, του σωβινισμού, και δικαίωση των ΕΟΚΑΒητατζήδων που στελεχώνουν το ΔΗΣΥ. Αυτή θα μπορούσε να ήταν μια αριστερή κριτική στον Κληρίδη και όχι οι κατηγορίες του ΑΚΕΛ για έλλειψη πατριωτισμού και ο χαρακτηρισμός του πατέρα του ελληνοκυπριακού εθνικισμού σαν "εθνικά επιζήμιου".

ΑΛΕΛ — ΒΑΣΙΛΕΙΟΥ

Οταν πριν πέντε χρόνια το ΑΚΕΛ υποστήριζε για πρώτη φορά την υποψηφιότητα του Βασιλείου - σαν πρόεδρο, ανάμεσα στα άλλα τον πρόβαλλε σαν το παιδί ενός παλιού ακελικού ζευγαριού με αγωνιστικές περγαμηνές. Εχτιζε έτσι την εικόνα κάποιου που, παρά το ότι ήταν πετυχημένος επιχειρηματίας, κατά βάθος έμενε φιλοκομμουνιστής. Σήμερα αυτή η εικόνα έχει ξεθωριάσει τελείως. Κανείς, ούτε υποστηριχτής, ούτε αντίπαλός του δεν μπορεί να ισχυριστεί ότι ο Βασιλείου είναι φιλοκομμουνιστής ή κρυπτοκομμου-

δέχτηκαν άγριες επιθέσεις στο βιοτικό τους επίπεδο και τις εργατικές καταχτήσεις. Εικόνες με την αστυνομία να ξυλοφτώνει εργαζόμενους αγρότες και νεολαίους που υπερασπίζονταν τα δικαιώματα τους προβλήθηκαν αρκετές φορές τα τελευταία χρόνια από την τηλεόραση. Οι φορολογικές ελαφρύνσεις που υπόσχονταν γρήγορα εξανεμίστηκαν από την επιβολή του ΦΠΑ και τις αυξήσεις των τιμών. Οι αυξήσεις των κοινωνικών παροχών και δαπανών μετατράπηκαν σε αυξήσεις των τιμών και των στρατιωτικών εξοπλισμών.

Και όμως αυτό τον άνθρωπο διάλεξε να προτείνει ξανά για πρόεδρο το ΑΚΕΛ, το κόμμα που μιλά στο όνομα της εργατικής τάξης, το μεγαλύτερο ίσως αναλογικά κομμουνιστικό κόμμα της Ευρώπης, που η εκλογική του δύναμη ξεπερνά το 30%. Το λόγο γι' αυτή του τη στάση τον εξηγεί ο Γενικός Γραμματέας του, Δημήτρης Χριστόφιας, στη "Χαραυγή", όταν δηλώνει ότι, αν και το ΑΚΕΛ "θεωρεί ότι έχει κάθε δικαίωμα και καθήκον να διεκδικήσει την εξουσία... κάνουμε και υπομονή και υποχωρήσεις και παραχωρήσεις για χάριν του εθνικού συμφέροντος". Και ποιο είναι αυτό το "εθνικό συμφέρον" για χάριν του οποίου το ΑΚΕΛ καλεί τους οπαδούς του να κάνουν "υποχωρήσεις και παραχωρήσεις"; Είναι "η ορθή πορεία που ακολούθησε ο πρόεδρος Βασιλείου στο Κυπριακό... που ήδη αποφέρει τα πρώτα ελπιδοφόρα αποτελέσματα".

Αυτά τα αποτελέσματα όμως δεν είναι ούτε το ότι προχώρησε η επαναπροσέγγιση με τους τουρκοκύπριους, ούτε ότι έσπασε η δυσπιστία ανάμεσα στους εργαζόμενους των δύο κοινοτήτων και αυξήθηκε η εμπιστοσύνη, ούτε βέβαια το ότι προχώρησε έστω και κατά ένα χιλιοστό η υπόθεση της ειρήνης στην Κύπρο. Αυτά, που είναι τα μόνα που πραγματικά ενδιαφέρουν την εργατική τάξη, όχι μόνο δεν προχώρησαν αλλά μάλλον πισωγύρισαν τα τελευταία χρόνια.

Τα αποτελέσματα στα οποία αναφέρεται ο Χριστόφιας είναι οι επιτυχίες του Βασιλείου στον ΟΗΕ και αλλού. Επιτυχίες όπως το ψήφισμα 789 του Συμβουλίου Ασφαλείας που υιοθετεί τις ιδέες και το χάρτη Γκάλι που δίνει πίσω στους ελληνοκύπριους σημαντικά εδάφη, την Αμμόχωστο και το Μόρφου, και προβλέπει αντιδραστικές απογραφές πληθυ-

για χάρη των οποίων το ΑΚΕΛ στηρίζει την πολιτική Βασιλείου και τον προτείνει ξανά για πρόεδρο.

Με τέτοιες δεξιές επιλογές και με τον εθνικισμό είναι που προσπαθεί τις τελευταίες δεκαετίες το ΑΚΕΛ να συντηρεί τα ψηλά του εκλογικά ποσοστά. Προσπαθεί με αυτό τον τρόπο να κερδίζει σε ψήφους ό,τι χάνει από εργατική συμπάθεια.

Η ΟΛΟΚΛΗΡΩΣΗ ΜΙΑΣ ΔΕΞΙΑΣ ΠΡΟΣΑΡΜΟΓΗΣ

Για χάρη της εκλογικής επιτυχίας του Βασιλείου ακολουθεί πολιτική απόλυτης δικαιολόγησης και δικαίωσης της κυβερνητικής πολιτικής. Εφτασε να κλείνει τα μάτια ακόμα και στα πιο αντιδραστικά μέτρα και επιλογές της κυβέρνησης. Οταν όλος ο κόσμος ζητούσε ευθύνες από τον Βενιαμίν, τον υπουργό Εσωτερικών, για τη στάση της αστυνομίας που βασάνισε βάρβαρα αθώους εργαζόμενους για να ομολογήσουν κλοπή που όπως αποδείχτηκε δεν είχαν κάνει, η "Χαραυγή" τον υπερασπιζόταν με πρωτοσέλιδα άρθρα. Οταν οι υπάλληλοι του Ταχυδρομείου έκαναν απεργία ενάντια στην αυταρχική και αντεργατική συμπεριφορά του διευθυντή τους η "Χαραυγή" πάλι τον υποστήριζε με πρωτοσέλιδο άρθρο.

Το ΑΚΕΛ είχε πετάξει εδώ και πολλά χρόνια κάθε τι επαναστατικό και διεθνιστικό από την πολιτική του. Κρατούσε όμως κάποια αριστερή, διεθνιστική φρασεολογία, κάποιες αριστερές δικαιολογίες για να δικαιώνει τον τίτλο του εργατικού κόμματος και να κρατά την εργατική του βάση. Δικαιολογίες που μπορούσαν να στέκουν εξαιτίας της ύπαρξης της ΕΣΣΔ. Μετά την διάλυση όμως της ΕΣΣΔ δεν μπορούν, αλλά ούτε και χρειάζεται να υπάρχουν αυτές οι δικαιολογίες. Ετσι τώρα τα πετάει και αυτά στα σκουπίδια.

Ο έστω και υποκριτικός αντιιμπεριαλισμός του εξαφανίστηκε. Οι Αγγλικές Βάσεις ξεχάστηκαν, και μόνο η αντίθεση στην ΕΟΚ φαινόταν να του μένει από τις παλιές δικαιολογίες. Τώρα είναι έτοιμη να θυσιαστεί και αυτή. Ετσι σε πρόσφατες δηλώσεις του ο Γ.Γ. του ΑΚΕΛ έλεγε ότι "είμαστε έτοιμοι να συζητήσουμε αναθεώρηση της θέσης του κόμματος μας απέναντι στην ΕΟΚ εφόσον αποδειχτεί εφικτή η ένταξη πριν τη λύση του Κυπριακού και εφόσον η Κοινότητα αναλάβει να προωθήσει δίκαιη και βιώσιμη λύ-

ότι για το Κυπριακό έχει θέσεις "εθνικά επιζήμιες και μειοδοτικές".

Η κριτική που δέχτηκε πολλές φορές στο παρελθόν το ΑΚΕΛ από τους δεξιούς σωβινιστές για την όποια μεσοβέζικη "διεθνιστική" στάση κρατούσε όταν μιλούσε για "λάθη" του παρελθόντος και την ανάγκη για επαναπροσέγγιση με τους Τ/Κ γίνεται τώρα από το ίδιο στους δεξιούς.

Η ΨΗΦΟΣ ΣΤΟΝ ΥΠΟΨΗΦΙΟ ΤΟΥ ΑΚΕΛ

Ο Βασιλείου δεν είναι ούτε χειρότερος ούτε καλύτερος από τους υπόλοιπους υποψήφιους. Η μόνη πραγματική διαφορά που έχει είναι ότι είναι ο υποψήφιος του ΑΚΕΛ, του κόμματος προς το οποίο προσβλέπει το πιο ταξικά συνειδητό κομμάτι της εργατικής τάξης. Αυτή όμως είναι μια διαφορά σημαντική για τους επαναστάτες.

Για τους επαναστάτες οι αστικές εκλογές δεν ήταν ποτέ τίποτα παραπάνω από "δείχτες της ωριμότητας της εργατικής τάξης. Δεν μπορεί, ούτε θα μπορέσει ποτέ να είναι οτιδήποτε περισσότερο στο σημερινό κράτος" όπως έλεγε και ο Ενγκελς. Γι' αυτό πάντα θεωρούσαν, όπως και ο Λένιν, ότι "η δράση των μαζών - λογουχάρη μια μεγάλη απεργία - είναι πάντοτε, σπουδαιότερη από την κοινοβουλευτική δράση κι όχι μόνο τον καιρό της επανάστασης ή σε περίοδο επαναστατικής κατάστασης".

Παρόλα αυτά, όμως, δεν αντιμετωπίζουν παθητικά τις εκλογές. Οι εργάτες, ακόμα και πολλοί από τους πιο συνειδητούς ταξικά πιστεύουν, ακόμα ότι οι εκλογές μπορούν να αλλάξουν τη ζωή τους, ότι "ανεξάρτητοι" τρίτοι μπορούν να τους απελευθερώσουν. Αυτοί οι εργάτες είναι το ακροατήριο στο οποίο απευθύνονται οι επαναστάτες και σε αυτούς είναι που πρέπει να μιλήσουμε καθαρά για τις κοινοβουλευτικές τους αυταπάτες. Να τους πούμε ότι εμείς δεν πιστεύουμε ότι θα κάνει πολύ διαφορετικά πράγματα όποιος και να κερδίσει αυτές τις εκλογές και ότι την διαφορά μπορεί να την κάνουν μόνο οι ίδιοι οι εργάτες με τους αγώνες τους. Η πειστικότητά μας σίγουρα ανεβαίνει, αν αυτά τους τα λέμε όταν στεκόμαστε από τη μεριά που οι ίδιοι θεωρούν δική τους. Και οι ταξικά συνειδητοί εργάτες σε αυτές τις εκλογές, εξαιτίας της στάσης του ΑΚΕΛ που δεν τους άφησε άλλη επιλογή, βλέπουν σαν "δικό τους" τον Βασιλείου.

Αυτή η στάση θα δώσει την δυνατότητα στους επαναστάτες να βρίσκονται την επόμενη περίοδο, που θα γίνονται οι πραγματικές μάχες της εργατικής τάξης, οι απεργίες και οι κινητοποιήσεις, σε ένα καλύτερο χαράκωμα και πιο κοντά στους συνειδητούς εργάτες που θα θέλουν να δώσουν την απάντηση στις επιθέσεις των αστών.

Ακόμα, τα ίδια τα αποτελέσματα των εκλογών έχουν κάποια σημασία κύρια για την αντανάκλαση που θα έχουν πάνω στη συνείδηση και αυτοπεποίθηση της εργατικής τάξης. Ενα αποτέλεσμα που θα το βλέπουν οι πιο συνειδητοί εργάτες σαν θετικό μπορεί να ανεβάσει την αυτοπεποίθησή τους, όπως μπορεί να την κατεβάσει ένα που θα το θεωρούν σαν αρνητικό, και που θα θεωρηθεί γενικά σαν πιο δεξιό.

Σίγουρα, η νίκη του Βασιλείου με κανένα τρόπο δεν μπορεί να θεωρηθεί νίκη της εργατικής τάξης και της ταξικής πολιτικής. Ομως η ήττα του θα θεωρηθεί σαν ήττα του υποψήφιου του ΑΚΕΛ, σαν ήττα της πολιτικής που πάει ενάντια στο κόψιμο της ΑΤΑ, ενάντια στα παγώματα των μισθών, ενάντια στο σωβινισμό, έστω και με το μεσοβέζικο τρόπο που το ΑΚΕΛ τα υποστηρίζει αυτά.

Αυτό έχει σημασία για το πόσο άνετα θα νοιώθουν οι εργοδότες να προχωρήσουν στις επιθέσεις που ετοιμάζουν την επόμενη περίοδο και οι εργάτες να αντισταθούν σε αυτές.

Γι' αυτούς τους λόγους και μόνο γι' αυτούς, πρέπει οι αγωνιστές της εργατικής τάξης στη νότια Κύπρο να υποστηρίξουν ψήφο στο Βασιλείου, χωρίς καμιά αυταπάτη και χωρίς κανένα ενδοιασμό. ■

Το 1992 μπορεί να καταγραφεί στην Ιστορία σαν η χρονιά όπου άρχισε η ανταρσία ενάντια στην αγορά. Η στροφή στον φιλελευθερισμό κλείνει άδοξα, αφήνοντας πίσω της μόνο την κρίση. Την αποτυχία της αγοράς εξετάζει ο *Σωτήρης Κοντογιάννης*.

Η κατάρρευση του μύθου της αγοράς

Το 1981, όταν ο Ρήγκαν εγκαταστάθηκε στον Λευκό Οίκο, στην Ουάσιγκτον έγιναν ξαφνικά της μόδας γραβάτες που είχαν πάνω το προφίλ ενός οικονομολόγου που είχε πεθάνει σχεδόν πριν δύο αιώνες, του Ανταμ Σμίθ. Αλλά δεν ήταν μόνο το προφίλ που γύρναγε από τον τάφο. Ηταν και οι ιδέες του. Ηταν η άποψη ότι η αγορά, αν αφεθεί να λειτουργήσει χωρίς παρεμβάσεις, μπορούσε να δώσει διέξοδο στην κρίση. Μιά ιδέα που είχε οριστικά χρεωκοπήσει πέντε δεκαετίες πριν, στην κρίση του '30.

Και όμως, την δεκαετία του '80 στη μιά μετά την άλλη χώρα, κόμματα και κυβερνήσεις από ολόκληρο το πολιτικό φάσμα προσανατολίζονται και πάλι προς την αγορά. Δεν είναι μόνο ο Ρήγκαν και η Θάτσερ που στρέφονται στον "φιλελευθερισμό". Συντηρητικοί, σοσιαλδημοκράτες και πρώην σταλινικοί στην Νέα Υόρκη, το Λονδίνο, το Παρίσι και την Μόσχα καταγγέλλουν την κρατική παρέμβαση σαν υπεύθυνη για την κρίση.

Το σλόγκαν "λιγότερο κράτος" γίνεται στην Ελλάδα το κεντρικό σύνθημα της Νέας Δημοκρατίας. *"Από το Αν. Βερολίνο ώς την Αθήνα"*, λέει στην προεκλογική της εκστρατεία, *"το κράτος - κόκκινο ή πράσινο- ταυτίζεται με την αναποτελεσματικότητα, την γραφειοκρατία, τα σκάνδαλα και την έλλειψη δημοκρατίας"*.

Σήμερα όλα έχουν αρχίσει να μοιάζουν πολύ διαφορετικά. Τρία μόνο χρόνια μετά το '89 -τον υποτιθέμενο "θρίαμβο του φιλελευθερισμού" οι ίδιοι οι πρωτεργάτες της στροφής του '80 αρχίζουν να την εγκαταλείπουν.

Στις ΗΠΑ, ο Κλίντον, που υποσχέθηκε μεγαλύτερη κρατική παρέμβαση κέρδισε όχι μόνο τις εκλογές αλλά και την υποστήριξη του Μίλτον Φρήντμαν, του μονεταριστή θεωρητικού του "Ρηγκανισμού". Στη Βρεττανία, η ανταρσία ξέσπασε μέσα στους Τόρυδες, το ίδιο το κόμμα της Θάτσερ: ο Χέζελτάϊν αναγκάστηκε να αποσύρει την πρόταση του να κλείσει μιά σειρά ανθρακωρυχεία -όπως είχε κάνει η ίδια η Θάτσερ το '85- κάτω από την πίεση όχι μόνο των ανθρακωρύχων αλλά και των βουλευτών του κόμματός του. Στη Γερμανία, η Τρόϊχαντ -ο Γερμανικός Οργανισμός για τις προβληματικές της Ανατολικής Γερμανίας- που είχε αναλάβει να ιδιωτικοποιήσει 7000 δημόσιες επιχειρήσεις αποφάσισε να κρατήσει κάποιες κάτω από κρατικό έλεγχο. Και στην Ρωσία, η Ενωση Πολιτών -το λόμπυ των βιομήχανων στο κοινοβούλιο- κατάφερε να ανατρέψει τον Γκαϊντάρ, το μεταρρυθμιστή πρωθυπουργό του Γέλτσιν που υποστήριζε μιά "θεραπεία σοκ" για το γρήγορο πέρασμα στην οικονομία της αγοράς και να επιβάλει στην θέση του τον Βίκτωρ Τσερνομιρντίν, το μέχρι τότε υπουργό ενέργειας που είχε εμποδίσει την ιδιωτικοίηση της βιομηχανίας αερίου και πετρελαίου. Τώρα, η πρώτη του κίνηση ήταν να την ενισχύσει με 200 δις ρούβλια από τον προϋπολογισμό.

Μεγαλύτερη κρατική παρέμβαση ζητάνε και ο Εβερτ, ο Κανελλόπουλος και ο Δήμας στην Ελλάδα.

Σε ολόκληρο τον κόσμο, οι καπιταλιστές και οι κυβερνήσεις τους αρχίζουν να ψάχνουν νέα στηρίγματα, πέρα από την αγορά. Η αιτία είναι απλή. Αντί να φέρει την ανάκαμψη, η στροφή στον φιλελευθερισμό όξυνε την κρίση. Τώρα, φοβούνται ότι τους οδηγεί κατευθείαν στον γκρεμό.

Η επιστροφή στην αγορά

Τη δεκαετία του '80 οι καπιταλιστές στρέφονται στην αγορά κάτω από δύο πιέσεις: την κρίση και τη διεθνοποίηση.

Οταν ξέσπασε η κρίση το '73, οι καπιταλιστές σε όλο τον κόσμο έτρεξαν για άλλη μιά φορά να ζητήσουν την προστασία του κράτους. Είναι η περίοδος που στην Ελλάδα η κυβέρνηση του Καραμανλή κρατικοποιεί την Εμπορική και την Ιονική Τράπεζα, την Ολυμπιακή τα λεωφορεία, τα τρόλλευ κλπ κάνοντας πολλούς να την κατηγορούν για "σοσιαλμανία".

Ομως η κρατική παρέμβαση, δεν ήταν πιά αποτελεσματική όπως παλιότερα. Ολες οι προσπάθειες των κυβερνήσεων να σώσουν την βιομηχανία με επιδοτήσεις, φτηνά δάνεια και κρατικοποιήσεις, όχι μόνο δεν απόδωσαν τίποτα, αλλά αντίθετα, μετάτρεψαν τα ίδια τα κράτη σε "προβληματικά". Μέσα σε λίγα χρόνια συσσώρευσαν χρέη και ελείμματα δισεκατομμυριων δολλαρίων. Τη δεκαετία του '80, το κράτος αποδεικνύεται πιά πολύ ανίσχυρο για να επιβληθεί πάνω στην καταστροφική μανία της κρίσης.

Αιτία είναι η διεθνοποίηση. Ο καπιταλισμός λειτουργεί όλο και περισσότερο σαν ένα παγκόσμιο σύστημα. Οι επιχειρήσεις της δεκαετίας του '70 και του '80 δεν είναι πιά οι επιχειρήσεις του '30. Τεράστιες πολυεθνικές που επεκτείνονται σε δεκάδες κράτη, κυριαρχούν σε όλο τον κόσμο. Το διεθνές εμπόριο και η διεθνοποιημένη παραγωγή γίνονται όλο και πιό σημαντικά. Οι μεγάλες αμερικάνικες, ευρωπαϊκές και γιαπωνέζικες τράπεζες σπάνε τα εθνικά όρια. Τεράστια κεφάλαια στροβιλίζονται καθημερινά ανάμεσα στα χρηματιστήρια της Νέας Υόρκης και του Τόκιο, τις χρηματαγορές του Λονδίνου και της Φρανκφούρτης και τις τράπεζες του Παρισιού και της Ρώμης αναζητώντας τις καλύτερες ευκαιρίες. Τράπεζες, βιομηχανίες και τα ίδια τα κράτη καταφεύγουν στους διεθνείς οργανισμούς για δάνεια και κεφάλαια για επενδύσεις.

Αυτή η διεθνοποίηση του καπιταλισμού υπονομεύει την δυνατότητα των κρατών να επεμβαίνουν για να ελέγξουν την κρίση. Τη δεκαετία του '30, το κράτος έστεκε πάνω από τη βιομηχανία και το πιστωτικό σύστημα. Μπορούσε να αναγκάσει τις τράπεζες να "λαδώσουν" την οικονομία με φτηνά δάνεια, μπορούσε να σπρώξει τις ιδιωτικές επιχειρήσεις σε συνεργασία και να τις εξαναγκάσει να επενδύσουν ακόμα και όταν τα αναμενόμενα κέρδη

προκαλούσαν την αδιαφορία τους, μπορουσε να βοηθήσει στην αναθέρμανση της αγοράς μέσα από τις δημόσιες επενδύσεις. Σήμερα τίποτα από αυτά δεν μπορεί πια να το κάνει χωρίς τεράστιο κόστος.

Στη δεκαετία του '70 και του '80, και οι τράπεζες και το ίδιο το κράτος δανείζονται από το παγκόσμιο πιστωτικό σύστημα. Τα περισσότερα από αυτά τα δάνεια γίνονται είτε για να ξελασπώσουν διάφορα κεφάλαια που γίνονται "προβληματικά" είτε για να στηρίξουν μεγαλόπνοα επενδυτικά σχέδια -πετροχημικά, ναυπηγεία, χαλυβουργεία κλπ. Μέσα όμως στην κρίση οι επιχειρήσεις αυτές φαλήρουν και το κράτος μένει χρεωμένο στις διεθνείς τράπεζες.

Η διεθνοποίηση του καπιταλισμού έχει σαν συνέπεια ολόκληρες εθνικές οικονομίες, όπως η αμερικάνικη, να υπερχρεώνονται καθώς προσπαθούν να στηρίξουν τις "μη ανταγωνιστικές" επιχειρήσεις τους. Η αντίφαση του καπιταλισμού -που οι θεωρίες του Κέϋνς υποτίθεται ότι είχαν οριστικά ξεπεράσει το '30- γυρίζει τη δεκαετία του '80 πίσω, σε ανώτερο επίπεδο. Τώρα δεν είναι οι μεμονωμένοι καπιταλιστές που νιώθουν την πίεση της αγοράς, αλλά τα ίδια τα κράτη.

Κάτω από αυτές τις πιέσεις, οι καπιταλιστές στρέφονται στον φιλελευθερισμό.

Από την Σκύλλα στη Χάρυβδη

Τη δεκαετία του '80, το σλόγκαν των καπιταλιστών γίνεται η "διεθνής ανταγωνιστικότητα". Τώρα η προσπάθεια είναι να επιζήσουν -και να ενισχυθούν- μόνο οι μονάδες που είναι κερδοφόρες. Οι υπόλοιπες, να αφεθούν στη μανία της αγοράς.

Η "επιστροφή στην αγορά" ήταν κατ' αρχήν η προσπάθεια των καπιταλιστών να απαλλαγούν από τις κάθε είδους "προβληματικές". Στην Βρεττανία, η Θάτσερ έκλεισε μέσα σε λίγα χρόνια το 1/3 των εργοστασίων. Στις ΗΠΑ εταιρείες σαν την Τζένεραλ Μότορς ή τη Μπόϊνγκ κλείνουν το ένα μετά το άλλο τα "μη κερδοφόρα" εργοστάσια.

Με τις αποκρατικοποιήσεις και τα "ιδιωτικοοικονομικά κριτήρια" προσπαθούν να να μεταφέρουν την πίεση της κρίσης πίσω στην κάθε επιχείρηση, στο κάθε εργοστάσιο, ακόμα και στο κάθε τμήμα. Την ίδια ώρα που οι κυβερνήσεις ιδιωτικοποιούν ναυπηγεία, χαλυβουργεία και αεροπορικές εταιρίες οι πολυεθνικές προχωράνε στην δική τους ανασυγκρότηση. Η IBM, για παράδειγμα, μετατρέπεται σε "ομοσπονδία επιχειρήσεων" καθώς σπάει σε 13 "αυτόνομες μονάδες", που όχι μόνο συναλλάσσονται μεταξύ τους με τιμές που καθορίζουν οι ίδιες, αλλά και ανταγωνίζονται η μία την άλλη.

Η τραπεζική αγορά απελευθερώνεται, καθώς το κράτος εγκαταλείπει κάθε άμεσο έλεγχο πάνω στα δάνεια τους, τα επιτόκια και την κίνηση των κεφαλαίων.

Στην Ανατολική Ευρώπη, η μία μετά την άλλη, οι κυβερνήσεις προσπαθούν να ανοίξουν τις οικονομίες τους στην παγκόσμια αγορά, να σπάσουν τον έλεγχο του κράτους πάνω στην βιομηχανία και να ενισχύσουν τις διεθνείς εμπορικές συμβάσεις.

Η πολιτική αυτή όμως, το μόνο που κατάφερε, ήταν να εξαπλώσει την κρίση.

Από τη μιά μεριά, η "στροφή στην αγορά", παρά τις διακηρύξεις, δεν μπόρεσε να λειτουργήσει πουθενά χωρίς την κρατική παρέμβαση. Ακόμα και η Θάτσερ και ο Ρήγκαν αναγκάστηκαν ξανά και ξανά να επέμβουν για να διασώσουν κάποιες επιχειρήσεις από την χρεωκοπία. Οταν, το 1984, κινδύνεψε να χρεωκοπήσει η Κοντινένταλ Ιλινόϊς, η έβδομη μεγαλύτερη τράπεζα των ΗΠΑ, έτρεξε να τη σώσει η Κεντρική Τράπεζα. Και στη Βρετανία, η κυβέρνηση οργάνωσε ολόκληρη εκστρατεία για την διάσωση της πολυεθνικής Μάσεϊ-Φέργκιουσον.

Η αιτία είναι η ίδια η τεράστια συγκέντρωση του κεφάλαιου. Στις ΗΠΑ, πάνω από το 60% του παραγωγικού κεφάλαιου ανήκει σε 200 μόνο επιχειρήσεις. Η ίδια εικόνα επαναλαμβάνεται στην Ιαπωνία, την Γερμανία, τη Βρετανία κλπ. Τα χρέη μιας εταιρείας σαν την Φέργκιουσον είναι τόσο μεγάλα που, αν χρεωκοπήσει, θα τραβήξουν πίσω τους ένα μεγάλο κομμάτι από τους πιστωτές της -προμηθευτές, τράπεζες κλπ. Ετσι, η χρεωκοπία μιάς μεγάλης επιχείρησης απειλεί να συμπαρασύρει από πίσω της όλη την οικονομία.

Το πιό χαρακτηριστικό παράδειγμα είναι η Σουηδία. Η κυβέρνηση προσπάθησε να μειώσει την κρατική παρέμβαση στην βιομηχανία, να ανοίξει την οικονομία στις δυνάμεις της αγοράς. Το αποτέλεσμα ήταν να βρεθούν το φθινόπορο του '92 όλες οι Σουηδικές τράπεζες στο χείλος της χρεωκοπίας. Η κυβέρνηση αναγκάστηκε να αναλάβει δύο μικρότερες τράπεζες, ενώ υπαρχει ο κίνδυνος να χρειαστεί να εθνικοποιήσει όλο το πιστωτικό σύστημα.

Από την άλλη όμως, εκεί όμως που οι δυνάμεις της αγοράς αφέθηκαν να λειτουργήσουν ελεύθερα είχαν σαν συνέπεια να επιταχύνουν τις χρεωκοπίες και τα κλεισίματα. Καί αυτό δεν περιορίζεται στις αρχικές επιχειρήσεις: ολόκληροι τομείς που τροφοδοτούσαν τα εργοστάσια που κλείνουν γίνονται με την σειρά τους "προβληματικοί".

Το αποτέλεσμα των "σταθεροποιητικών προγραμμάτων" και της "εξυγείανσης" της οικονομίας με την στροφή στην ελεύθερη αγορά φαίνεται πολύ ανάγλυφα στην Ελλάδα:

"Μιά νέα γενιά υπερχρεωμένων και προβληματικών επιχειρήσεων είναι έτοιμη ήδη να αντικαταστήσει τις γνωστές προβληματικές της περασμένης δεκαετίας" γράφει στις 26 Νοέμβρη η "Καθημερινή". *"Πριν ακόμα εκκαθαριστούν οι παλιές, οι εταιρίες που θα τις διαδεχτούν είναι ήδη έτοιμες. Μεταξύ τους περιλαμβάνονται τα ονόματα γνωστών εμπορικών και βιομηχανικών επιχειρήσεων, οι οποίες αδυνατούν να ικανοποιήσουν τις υποχρεώσεις τους, λόγω της χαμηλής ζήτησης..."*

Την ίδια περίοδο η απελευθέρωση του τραπεζικού συστήματος κατέληξε σε ένα όργιο κερδοσκοπίας. Το αποτέλεσμα είναι ένα βουνό από χρέη που δεν μπορουν να ξεπληρωθούν, βασισμένο στις "εγγύησεις" υπερτιμημένων μετοχών, τίτλων, οικοπέδων και κτιρίων που έχουν εγκαταλειφθεί πριν καν αποπερατωθούν. Τα οικονομικά σκάνδαλα -σαν της BCCI ("Τράπεζα Διεθνούς Εμπόριου και Πίστης")- διαδέχονται σήμερα το ένα το άλλο, καθώς αποκαλύπτεται η πραγματική εικόνα.

Σήμερα, στην δύση, πολλοί φοβούνται ότι η κρίση κινδυνεύει να πάρει τις διαστάσεις που έχει πάρει στην Ανατολή. Στην Ανατολική Ευρώπη, ο χειμώνας που πέρασε ήταν ο χειρότερος εδώ και 40 χρόνια. Στην Τσεχοσλοβακία, την Ουγγαρία, την Πολωνία η παραγωγή έχει πέσει πάνω από 20%. Στη Βουλγαρία και την Ρουμανία η παραγωγή το '92 φτάνει μόλις στο 65% της παραγωγής του '89. Στην Ανατολική Γερμανία έχουν κλείσει τα 2/3 των εργοστασίων, ενώ πάνω από 4 εκατομμύρια εργάτες έχουν χάσει την δουλειά τους. Στην ίδια τη Ρωσία, ο πληθωρισμός τρέχει με 20% τον μήνα.

Τώρα, η Ουγγαρία σαρώνεται από ένα νέο κύμα πτωχεύσεων. Ο ίδιος κίνδυνος απειλεί άμεσα ολόκληρο τον κόσμο.

Στις ΗΠΑ, η μία μετά την άλλη οι μεγάλες εταιρείες προχωράνε σε μείωση της παραγωγής, κλείσιμο εργοστασίων και απολύσεις. Η Τζένεραλ Μότορς αποφάσισε να κλείσει το '93 άλλα 23 εργοστάσια και να απολύσει ακόμα 73.000 εργάτες. Η IBM έχει μειώσει την παραγωγή από το '87 κατά 40% και έχει απολύσει 70.000 εργάτες. Τώρα σκοπεύει να απολύσει άλλους 40.000. Εκατοντάδες άλλες μεγάλες επιχειρήσεις ακολουθούν τον ίδιο δρόμο. Χιλιάδες μικρότερες οδηγούνται στη χρεωκοπία.

Το αποτέλεσμα της στροφής στην αγορά ήταν όχι μόνο το βάθεμα της ύφεσης αλλά και βιαίες κρίσεις όπως το Κραχ στα χρηματιστήρια το '87 (η "Μαύρη Δευτέρα") ή η νομισματική κατάρρευση το Σεπτέμβρη του '92.

Αυτά τα αδιέξοδα κάνουν τους καπιταλιστές να ξανακοιτάνε πίσω προς το κράτος. Ομως μιά επιστροφή πίσω στο '30 ή το '70 είναι αδύνατη.

Η διεθνοποίηση σημαίνει ότι κανένα κράτος δεν μπορεί σήμερα να γυρίσει πίσω σε μία προστατευμένη αγορά. Γιά αυτό οι συμφωνίες της ΓΚΑΤΤ συνεχίζονται (για έβδομο χρόνο φέτος!) παρά τους εκβιασμούς και τις απειλές που έφτασαν στα πρόθυρα του εμπορικού πόλεμου.

Στην πραγματικότητα, πέρα από τα ιδεολογήματα και τις διάφορες "σωτήριες" θεωρίες, οι καπιταλιστές έχουν ξεμείνει και από γνώσεις και ιδέες που να τους δίνουν την δυνατότητα όχι μόνο να ελέγξουν την κρίση αλλά και να προχωρήσουν σε μία νέα ανάκαμψη. Παγιδευμένοι ανάμεσα στην αγορά και το κράτος, ανάμεσα στην Σκύλλα και τη Χάρυβδη σπαράσσονται από διαιρέσεις, καυγάδες και συγκρούσεις, ψάχνοντας την χαραμάδα που θα τους πάει λίγο πάρα κάτω χωρίς σοβαρές απώλειες, ελπίζοντας ότι θα έρθει κάποτε η "από μηχανής" ανάκαμψη.

Αυτή την απελπισία έκφράζουν οι καυγάδες του Γέλτσιν με την Ενωση Πολιτών στην Μόσχα, και η "συνύπαρξη" του Τσερνομιντίν με τους μεταρρυθμιστές υπουργούς του Γκαϊντάρ. Τα ίδια αδιέξοδα φαίνονται και από το υπουργικό συμβούλιο του Κλίντον. Δεν πρόλαβε να επιλέξει το νέο του επιτελείο, και έχουν αρχίσει ήδη οι ανταγωνισμοί ανάμεσα στους "υποστηρικτές της αγοράς" και τους "υποστηρικτές της κρατικής παρέμβασης". Μέσα στο Δημοκρατικό Κόμμα έχουν διαμορφωθεί τέσσερεις διαφορετικές ομάδες. Οι εφημερίδες στην Αμερική μιλάνε για "κρίση στο οικονομικό επιτελείο του Κλίντον".

Κρίση χωρίς διέξοδο

Η αποτυχία της αγοράς δεν είναι τυχαία.

Σε κάθε κρίση, οι απολογητές του καπιταλισμού "ανακαλύπτουν" όχι μόνο μια άλλη "συγκυριακή αιτία" -την τιμή του πετρέλαιου, τα χρέη του Τρίτου κόσμου κλπ- αλλά και ένα άλλο φάρμακο. Την δεκαετία του '80 ανακάλυψαν το φιλελευθερισμό.

Ομως η κρίση -που ξέσπασε το '73 και κρατάει τώρα πάνω από 20 χρόνια- έχει πολύ βαθύτερες αιτίες.

Ο Μαρξ, από τον περασμένο αιώνα, ανέλυσε πώς ο καπιταλισμός οδηγείται με μαθηματική ακρίβεια στην κρίση, αφού η λειτουργία του υπονομεύει την ίδια του την κινητήρια δύναμη -το ποσοστό κέρδους. Ο ανταγωνισμός σπρώχνει τους καπιταλιστές σε όλο και μεγαλύτερες επενδύσεις, σε όλο και πιο σύγχρονη και ακριβή τεχνολογία για να καταφέρουν να ξεπεράσουν τους ανταγωνιστές τους. Στο τέλος καταλήγουν να χρειάζονται τόσο τεράστια κεφάλαια που κάνουν τα αναμενόμενα κέρδη να μοιάζουν ψίχουλα μπροστά τους. Τότε οι επενδύσεις σταματάνε, και η οικονομία περνάει σε κρίση.

Από την εποχή που γραφόταν το Κεφάλαιο, ο καπιταλισμός έχει αντιμετωπίσει τις κρίσεις με διάφορα "γιατρικά". Αυτοί οι τρόποι έγραφε ο Μαρξ μπορούν να επουλώσουν προσωρινά τα συμπτώματα της κρίσης αλλά δεν μπορούν να γιατρέψουν τη βασική αντίφαση του καπιταλισμού, την πτώση του ποσοστού κέρδους. Και η αντίφαση αυτή βγαίνει ξανά και ξανά στην επιφάνεια, κάθε φορά σε ανώτερο επίπεδο. Κάθε φορά γίνεται ακόμα πιο δύσκολο για τους καπιταλιστές να βρούν ένα νέο φάρμακο.

Γι'αυτό ούτε το κράτος, ούτε η αγορά, ούτε κάποιος "σωστός" συνδυασμός τους είναι διέξοδος από τη σημερινή κρίση. Το μόνο που έχουν να περιμένουν οι εργάτες από τις "λύσεις" αυτές είναι ένας νέος γύρος επιθέσεων: τη δεκαετία του '80 είδαν να θυσιάζονται στο βωμό της αγοράς, όχι μόνο οι δουλειές τους, αλλά και τα επιδόματα ανεργίας, τα νοσοκομεία, τα σχολεία, οι παιδικοί σταθμοί, οι συγκοινωνίες. Οσο πιο πολύ στριμώχνονται απο την κρίση οι καπιταλιστές, τόσο περισσότερο προσπαθούν να ξεφύγουν, φορτώνοντας τα βάρη στους εργάτες.

Οσο γερνάει ο καπιταλισμός, τόσο η κρίση γίνεται πιο βαθειά και η επιθετικότητα των καπιταλιστών ακόμα μεγαλύτερη. Κάθε μέρα που περνάει, η ανατροπή αυτού του παράλογου συστήματος γίνεται και πιό επιτακτική. ■

Η επεισοδιακή αλλαγή στη ρωσική κυβέρνηση τον Δεκέμβρη έβαλε ξανά σε ερωτηματικό τη "σίγουρη" πορεία των μεταρρυθμίσεων του Γέλτσιν. Ο *Πέτρος Τσάγκαρης* περιγράφει τα αδιέξοδα.

Ρωσία: ασταθής ισορροπία

Η εικόνα ενός πρωθυπουργού, που βάζει τα κλάματα πάνω στο βήμα της Βουλής, αποτελεί σίγουρα μια ευχάριστηνότα για όλους τους καταπιεσμένους της χώρας του. Οταν όμως αυτός ο πρωθυπουργός είναι ο Γκαϊτάρ καϊ η χώρα είναι η Ρωσία, τότε οι λυγμοί δεν εκφράζουν απλώς μια ψυχολογική κατάρρευση, αλλά το οικονομικό και πολιτικό τέλμα ενός πολύ σημαντικού κομματιού του παγκόσμιου καπιταλιστικού συστήματος.

Το Συνέδριο των Λαϊκών Αντιπροσώπων της Ρωσικής Ομοσπονδίας, που έγινε στα τέλη της περασμένης χρονιάς, μετατράπηκε σε μια αρένα συγκρούσεων και συμβιβασμών ανάμεσα στους οπαδούς και τους αντιπάλους του Γέλτσιν. Η τελική κατάληξη του συνέδριου αντανακλά, λιγότερο ή περισσότερο, το συσχετισμό δυνάμεων: Ο Γελτσίν απέσυρε την υποστήριξή του στον μέχρι τότε "δικό του" πρωθυπουργό, δηλαδή το Γκαιντάρ, και αποδέχτηκε τον Τσερνομίρντιν τον οποίο υποστηρίζουν οι λεγόμενοι κεντρώοι. Ταυτόχρονα αποφασίστηκε να γίνει δημοψήφισμα τον Απρίλη, προκειμένου να εγκριθούν οι συνταγματικές μεταρρυθμίσεις που προωθεί ο πρόεδρος. Αυτές οι εξελίξεις στη Ρωσία παράγουν συνέχεια καινούργια πολιτικά ερωτήματα: Πώς φτάσαμε ως εδώ; Γιατί γίνονται αυτές οι διαμάχες; Σε τι αποσκοπεί η κάθε πλευρά; Και τι εκπροσωπεί η κάθε πλευρά; Ας τα πάρουμε με τη σειρά.

ΜΕΤΑ ΤΟ ΠΡΑΞΙΚΟΠΗΜΑ

Το καλοκαίρι του '91, η συντριβή του πραξικοπήματος από την κινητοποίηση των μαζών σήμανε το τέλος του προηγούμενου τρόπου διακυβέρνησης. Η παλιά σταλινική συνταγή αποδείχτηκε πολιτικά και οικονομικά αναποτελεσματική για την άρχουσα τάξη. Μια πειστική πρόταση διεξόδου φαινόταν να έχει ο Γέλτσιν: την πανάκεια της μετάβασης στην αγορά και μια αδιαφιλονίκητη λαϊκή υποστήριξη ως ηγέτης του κινήματος που αντιστάθηκε στα τανκς.

Πράγματι, όπως παλιότερα ο Γκορμπατσόφ, έτσι και τώρα ο Γέλτσιν συγκέντρωσε στα χέρια του σημαντικές υπερεξουσίες και ξεκίνησε για τη "σταθεροποίηση" μιας χαοτικής οικονομίας. Με υπουργό Οικονομικών (και μετά πρωθυπουργό) τον Γέγκορ Γκαιντάρ, προσπάθησε να εφαρμόσει ένα πρόγραμμα που δεν είχε τίποτε να ζηλέψει από εκείνα της Θάτσερ και του Μητσοτάκη. Ιδιωτικοποιήσεις, απελευθέρωση τιμών, περικοπές κοινωνικών δαπανών. Το πρόγραμμα μπήκε σε εφαρμογή ακριβώς πριν από ένα χρόνο, στις 2 Γενάρη του 1992, με την διακοπή της επιβολής από το κράτος ανώτατων ορίων στις τιμές των περισσότερων προϊόντων, και αμέσως διαφάνηκαν οι προοπτικές του. Στις 3 Γενάρη οι τιμές αυξήθηκαν κατά μέσο όρο 250%, δηλαδή πρακτικά πενταπλασιάστηκαν!

Τον Απρίλη η κυβέρνηση άρχισε να πουλάει τις δημοτικές επιχειρήσεις και να μετατρέπει όλες τις μεγάλες και μεσαίες κρατικές επιχειρήσεις σε μετοχικές εταιρείες.

Σε μια πρώτη φάση, παρ' όλες τις αποτυχίες και τις καθυστερήσεις του προγράμματος, ο Γκαιντάρ είχε πίστωση χρόνου από όλες τις πλευρές της άρχουσας τάξης. Δεν υπήρχε στρατηγική διαφωνία. Οι λεγόμενοι συντηρητικοί, σε κάθε στραβοπάτημα της κυβέρνησης, το μόνο που διαπραγματεύονταν ήταν κάποιους υπουργικούς θώκους τους οποίους πολλές φορές και κέρδιζαν.

ΘΕΡΑΠΕΙΑ ΣΟΚ Ή ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ ΣΟΚ

Την 1η Δεκέμβρη όμως έληγε η ισχύς των υπερεξουσιών του Γέλτσιν και στο Συνέδριο των Αντιπροσώπων έγινε η κόντρα για το αν θα συνεχίσει να έχει ο πρόεδρος τον έλεγχο, ή αν θα αυξηθούν οι δικαιοδοσίες του ίδιου του Συνέδριου. Οι "συντηρητικοί" που έχουν σημαντική δύναμη στο Συνέδριο - κυρίως επειδή αυτό προέκυψε από τις εκλογές που έγιναν το 1990, όταν το ΚΚΣΕ ήταν ακόμη κυρίαρχη δύναμη - είχαν γερά χαρτιά στα χέρια τους.

Το πρόγραμμα Γκαιντάρ δεν είχε πετύχει κανένα από τους στόχους για τους οποίους είχε βάλει πλώρη. Σε όλους τους τομείς της οικονομίας βαθμολογείται επιεικώς με μηδέν. Σταθεροποίηση της οικονομίας; Ο πληθωρισμός έφτασε στο τέλος της χρονιάς το 2000%. Περικοπή των ελλειμάτων; Το έλλειμα του προυπολογισμού - υπολογισμένο σε τριμηνιαία βάση - ανέβηκε από το 1,5% του Ακαθάριστου Εγχώριου Προϊόντος (ΑΕΠ) στο 15%. Το ρούβλι συνάλλαγμα; Πιό καλό αστείο και από την "σκληρή" δραχμή του Μητσοτάκη, καθώς η κατρακύλα συνεχίζεται. Ξένες επενδύσεις στη χώρα; Εκείνο που απασχολεί πχ., τους Γερμανούς καπιταλιστές, που υποτίθεται οτι θα ήταν οι πρώτοι που θα εξορμούσαν, είναι όχι το τι θα επενδύσουν στη Ρωσία, αλλά το πώς θα πάρουν πίσω τα 32 δις δολάρια που τους χρωστάνε οι χώρες της πρώην ΕΣΣΔ.

Τα πιό τραγικά νούμερα όμως αφορούν την ίδια την παραγωγή και το βιωτικό επίπεδο. Το εθνικό προϊόν έχει πέσει κατά 20% σε σχέση με πέρυσι και οι πραγματικοί μισθοί κατά 40%. Πώς να μην υποχωρήσει μετά ο Γέλτσιν στις πιέσεις των αντιπάλων του;

ΕΜΠΟΔΙΑ

Αν τέτοιες ήταν οι συνέπειες του κομματιού των μεταρρυθμίσεων που προχώρησε, υπάρχει ένα άλλο κομμάτι που δεν προχώρησε ακριβώς λόγω των συνεπειών που θα είχε. Για τον Γκαιντάρ, όπως

Ο Γκαϊντάρ κλαίει

και για όλες τις καπιταλιστικές κυβερνήσεις του κόσμου, υπάρχει και πολιτικό και οικονομικό κόστος που συνήθως εμποδίζει την πραγματοποίηση των σχεδίων τους.

Και πρώτα - πρώτα η αντίσταση από τα κάτω. Επειδή όλα αυτά τα προγράμματα σημαίνουν σκληρές επιθέσεις ενάντια στην εργατική τάξη ενέχουν τον κίνδυνο να πυροδοτήσουν την εξέγερσή της. Οι ανθρακωρύχοι, οι εργαζόμενοι στη χημική βιομηχανία, οι νοσοκόμοι αλλά και οι δάσκαλοι απείλησαν οτι θα προχωρούσαν σε απεργίες και ο Γέλτσιν αναγκάστηκε να καταφύγει σε συμβιβασμό. Αυτό δεν ήταν τυχαίο. Υπάρχουν κομμάτια της εργατικής τάξης που, πέρα από την αγανάκτηση, διαθέτουν, μέσα από τους προηγούμενους αγώνες τους, την πολιτική πείρα και τις συνδικαλιστικές οργανώσεις που θα τους επέτρεπαν να δώσουν ένα μακροχρόνιο και ίσως νικηφόρο αγώνα. Ενας τέτοιος κίνδυνος δεν είναι ένα υποθετικό θεωρητικό κατασκεύασμα. Πριν από δύο χρόνια μόλις, οι Ρώσοι μαζί με τους Ουκρανούς ανθρακωρύχους είχαν αναγκάσει, με τις μαχητικές απεργίες τους, τον Γκορμπατσόφ να αποδεχτεί τα αιτήματά τους.

Από την άλλη ο Γέλτσιν δεν μπορούσε να χρησιμοποιήσει ανοιχτά τον στρατό ή την αστυνομία για βίαιη καταστολή, όχι από καμιά δημοκρατική ευαισθησία, αλλά γιατί μεγάλο μέρος της δύναμής του το αντλεί από το κύρος του στο λαό σαν ο δημοκράτης που αντιστάθηκε στο πραξικόπημα.

Αυτοί οι συμβιβασμοί προς την εργατική τάξη σήμαιναν για παράδειγμα ότι ακόμη και σήμερα, παρά τον τεράστιο πληθωρισμό, η στέγαση τιμάται σε καπίκια, δηλαδή είναι πρακτικά δωρεάν για όσους βέβαια έχουν σπίτι).

Το δεύτερο εμπόδιο είναι οι διαμάχες μέσα στην ίδια την άρχουσα τάξη, για το ποιά κομμάτια του κεφάλαιου θα καταστραφούν, ποιά θα αναβαθμιστούν και, το κυριότερο, ποιός θα έχει τον έλεγχο σε αυτήν τη διαδικασία. Τέτοιου τύπου διαμάχη ήταν και αυτή που έγινε στο Συνέδριο των Αντιπροσώπων και όχι μια σύγκρουση ανάμεσα σε δημοκράτες και αντιδημοκράτες.

Το οικονομικό κόστος των μεταρρυθμίσεων όμως είναι ακόμη σημαντικότερο. Γιατί όλοι καταλαβαίνουν ότι αν αφήσουν "να λειτουργήσει το αόρατο χέρι της αγοράς" τότε μπορεί να τα κάνει όλα λίμπα.

Ετσι δεν έχουν αφεθεί να κλείσουν μια σειρά ζημιογόνες επιχειρήσεις λόγω του μονοπωλιακού τους χαρακτήρα: υπάρχουν ολόκληροι κλάδοι που αποτελούνται από μία ή δύο μόνο εταιρίες που το κλείσιμό τους θα σήμαινε την κατάρρευση χιλάδων άλλων εταιριών οι οποίες προμηθεύονται τις πρώτες ύλες τους από τα εν λόγω μονοπώλια. Για τον ίδιο λόγο πολλές φορές δεν μπορεί να προχωρήσει και η ιδιωτικοποίησή τους αφού το μέγεθός τους σημαίνει μια τεράστια - και συχνά αβέβαιη - επένδυση για τον επίδοξο αγοραστή τους.

Παρόμοια είναι η πορεία της απελευθέρωσης των τιμών. Σύμφωνα με το βρετανικό περιοδικό "Εκόνομιστ" το πετρέλαιο πουλιέται στο εσωτερικό της Ρωσίας στο 20% της διεθνούς τιμής του. Και αυτό γιατί η απελευθέρωση της τιμής του —δηλαδή να φτάσει πάνω-κάτω στο 100% της διεθνούς τιμής του— θα σήμαινε αβάσταχτη αύξηση του κόστους για όλες τις βιομηχανίες που το χρησιμοποιούν ως καύσιμο.

Αλλά και στη νομισματική πολιτική άλλοι ήταν οι στόχοι και αλλού βρέθηκε ο Γκαιντάρ. Δεν μπορείς να μιλάς για θεραπεία - σοκ και να αναγκάζεσαι να τυπώνεις χρήμα με τρελούς ρυθμούς προκειμένου να τονώσεις τη ζήτηση: Από 700 δισεκατομμύρια ρούβλια που κυκλοφορούσαν την 1η Ιανουαρίου του '91 έφτασαν τα 4 τρισεκατομμύρια την 1η Οκτωβρίου της ίδιας χρονιάς!

ΔΙΑΣΠΑΣΕΙΣ

Οι δυσκολίες και οι αποτυχίες σήμαιναν τη συνέχιση των διασπάσεων μέσα στην άρχουσα τάξη. Αυτές οι διασπάσεις έχουν βρεί την έκφρασή τους και σε πολιτικό επίπεδο καθώς σήμερα έχουν μορφοποιηθεί τρείς διαφορετικές πολιτικές συσπειρώσεις.

Οι μεταρρυθμιστές της αγοράς που ουσιαστικά είναι η πτέρυγα του Γέλτσιν. Δεν πρόκειται για μαφιόζους ή για "πράκτορες της Δύσης". Οι σημαντικότεροι από αυτούς είναι πρώην στελέχη του ίδιου του κομματικού μηχανισμού του ΚΚΣΕ. Ο Μπουρμπούλις, για παράδειγμα, που ήταν μέχρι τώρα το δεξί χέρι του Γέλτσιν, ήταν καθηγητής πανεπιστημίου ειδικός σε θέματα της επίσημης κρατικής ιδεολογίας, του υποτιθέμενου "μαρξισμού-λενινισμού". Ο Γκαιντάρ, ήταν ένας κλασσικός καριερίστας που μπήκε στο κόμμα επί Μπρέζνιεφ, ενώ ο ίδιος ο Γέλτσιν ήταν ηγέτης της κομματικής οργάνωσης στο τρίτο σε μέγεθος βιομηχανικό κέντρο, στο Σβερντλόφσκ.

Από την άλλη η αντιπολίτευση στον Γέλτσιν αποτελείται από δύο πτέρυγες. Η μια πτέρυγα είναι το λεγόμενο κέντρο όπου συσπειρώνεται μια πληθώρα κομμάτων και οργανώσεων κάτω από το γενικό όνομα Ενωση Πολιτών. Ηγετικές της φυσιογνωμίες είναι ο αντιπρόεδρος της Ρωσίας Ρουντσκόι αλλά και ο Βόλσκι, ο ηγέτης του λόμπι των διευθυντών των μεγάλων κρατικών βιομηχανιών.

Αυτό που προωθούν όλοι αυτοί είναι προφανώς, η πολιτική των διευθυντών, των μεγάλων εργοστασίων και των κρατικών αγροκτημάτων. Θέλουν και αυτοί τις μεταρρυθμίσεις αλλά διαφωνούν με τον Γέλτσιν στην τακτική. Προτιμούν το μοντέλο της Νότιας Κορέας ή της Κίνας, όπου το κράτος στηρίζει και επιδοτεί τις επιχειρήσεις-κλειδιά χωρίς να τις αφήνει στο έλεος της παγκόσμιας αγοράς, ενώ

ταυτόχρονα κρατά παγωμένους τους μισθούς των εργατών. Ο προστατευτισμός πασπαλισμένος με αρκετή δόση εθνικισμού είναι το ιδεολογικό τους οπλοστάσιο.

Η άλλη πτέρυγα της αντιπολίτευσης είναι το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας. Πρόκειται για μια συσπείρωση που συνδυάζει νοσταλγούς του Τσάρου με νοσταλγούς του σταλινισμού. Ειναι σκληρό εθνικιστικό κομμάτι με αντισημιτικά και ρατσιστικά συνθήματα ενάντια στις μειονότητες από τον Καύκασο, που ζουν στη Ρωσία. Κοινωνικά εκφράζει εκείνο το τμήμα της άρχουσας τάξης που βρέθηκε να είναι χαμένο από τις αλλαγές των τελευταίων χρόνων. Είναι χαρακτηριστικό ότι στην προσπάθειά του να σταθεροποιηθεί ο Γέλτσιν δεν κατέφυγε σε παραχωρήσεις μόνο προς τους κεντρώους, αλλά και προς αυτό το συντηρητικό κομμάτι. Η απόφαση του Συνταγματικού Δικαστήριου να λειτουργήσουν οι τοπικές οργανώσεις του ΚΚΣΕ που είχαν κηρυχθεί παράνομες καθώς και η επιστροφή της κομματικής περιουσίας του ΚΚΣΕ, η οποία είχε κατασχεθεί, ήταν κινήσεις προς αυτή την κατεύθυνση.

ΚΡΑΤΙΚΟΣ ΚΑΠΙΤΑΛΙΣΜΟΣ

Τα οικονομικά και πολιτικά αδιέξοδα που συγκλονίζουν τα τελευταία χρόνια τη Ρωσία και τις άλλες χώρες της Ανατολικής Ευρώπης δεν προέρχονται από την "άθλια" κληρονομιά του σοσιαλισμού, όπως ισχυρίζεται η δεξιά σε όλο τον κόσμο, ούτε από την ίδια την κατάρρευσή του, όπως ισχυρίζεται ένα μεγάλο κομμάτι της αριστεράς.

Ακριβώς επειδή ήταν καπιταλιστική κοινωνία η ΕΣΣΔ είχε οξυμένα προβλήματα ακόμη και με το παλιό σταλινικό καθεστώς και συνεχίζει να μην μπορεί να βρεί διέξοδο (όπως εξ άλλου και οι άλλοι καπιταλισμοί) γιατί είναι και σήμερα καπιταλιστική. Είχε να κάνει σε τίποτε με τον σοσιαλισμό ένα καθεστώς που είχε χτυπήσει τα στοιχειώδη δημοκρατικά δικαιώματα της εργατικής τάξης, όπως το να έχει τις δικές της ανεξάρτητες συνδικαλιστικές ή πολιτικές οργανώσεις, να εκφράζεται και να διακινείται ελεύθερα; Πώς μπορεί κανείς να μιλάει για σοσιαλισμό με στρατόπεδα συγκέντρωσης εργατών ή με καταπίεση - μέχρι σημείου ολοκληρωτικής εξόντωσης - εθνικών μειονοτήτων; Πώς μπορεί να μιλάει κανείς για εξουσία της εργατικής τάξης όταν στο όνομα του στρατιωτικού ανταγωνισμού με τη Δύση είχε χτυπηθεί με τον πιο βάρβαρο τρόπο το βιωτικό επίπεδο των εργατών μέσα από την περικοπή της κατανάλωσης;

Αυτό που συνέβη στη Ρωσία, όπως εξ άλλου και σε όλο τον κόσμο, είναι ότι η καπιταλιστική άρχουσα τάξη νόμισε ότι μπορεί να βγεί από τα αδιέξοδά της εγκαταλείποντας το μοντέλο με κέντρο το κράτος και επιστρέφοντας στην αγορά. Δεν πρόκειται για καμιά υποχώρηση από έναν ανώτερο τρόπο παραγωγής - δηλαδή τον σοσιαλιστικό - σε έναν κατώτερο - δηλαδή τον καπιταλιστικό. Δεν πρόκειται για κανένα βήμα μπρος ούτε όμως για κανένα βήμα πίσω. Το βήμα μπροστά έγινε με την επανάσταση του Οκτώβρη του '17, το βήμα πίσω με τη σταλινική αντεπανάσταση και την εγκαθίδρυση του κρατικού καπιταλισμού στο τέλος της δεκαετίας του '20. Σήμερα γίνεται απλώς ένα βήμα στο πλάι. Δηλαδή μια προσπάθεια αλλαγής μοντέλου συσσώρευσης, όπως συνέβηκε στις αρχές της δεκαετίας του '80 σε μια σειρά από χώρες της Δύσης. Και είναι οι δυσκολίες προς αυτήν την κατεύθυνση που αναγκάζουν τον Γέλτσιν να συμβιβάζεται με τους συντηρητικούς όπως ακριβώς έκανε παλιότερα ο Γκορμπατσόφ, όταν στόμωναν οι δικές του μεταρρυθμίσεις.

ΠΟΙΑ ΑΡΙΣΤΕΡΑ

Απέναντι σε αυτήν την εικόνα η νεοφιλελεύθερη δεξιά θέλει να μας πείσει οτι επιτέλους δικαιώνεται, ότι ακόμη και στην καρδιά του κρατισμού αναζητείται το "φάρμακο" της αγοράς. Η πραγματικότητα όμως είναι πεισματάρικη και τα επιχειρήματα των νεοφιλελεύθερων βλακώδη. Ψάχνοντας για επιτυχίες το μόνο που ανακαλύπτουν είναι οτι ο Γκαιντάρ κατάφερε να περάσει μέτρα λιτότητας χωρίς να υπάρξει λαϊκή εξέγερση. Καθένας όμως θυμάται, ότι ο σταλινισμός το πετύχαινε αυτό εξίσου καλά και ίσως καλύτερα μάλιστα.

Ή, μας λένε, "μα δεν εφαρμόστηκε σωστά η αγορά στη Ρωσία, γι'αυτό δεν δίνει καρπούς". Καθένας μας όμως βλέπει τους καρπούς εκεί που "εφαρμόζεται σωστά" η αγορά, δηλαδή στην Ελλάδα την Αγγλία την Γερμανία κλπ.

Ομως - δυστυχώς - και από την αριστερά, ιδιαίτερα από το ΚΚΕ η αντιμετώπιση των εξελίξεων είναι το ίδιο προβληματική. Και πρώτα-πρώτα η νοσταλγία του παλιού. Είναι λάθος. Γιατί τα αδιέξοδα στις καπιταλιστικές κρίσεις είναι το ίδιο ανυπέρβλητα είτε με αγορά είτε με κράτος. Και το παράδειγμα είναι πολύ κοντά: Μια πολιτική που προσομοιάζει πολύ με το παλιό σταλινικό μοντέλο δοκιμάστηκε ταυτόχρονα με το πρόγραμμα του Γκαιντάρ την περασμένη χρονιά στην Ουκρανία. Αποτέλεσμα; Πτώση της παραγωγής κατά 15%.

Σύγχυση υπάρχει όμως και σε σχέση με την προοπτική της εργατικής τάξης και της αριστεράς. Και τα τρία μεγάλα κόμματα στη Ρωσία είναι κόμματα της άρχουσας τάξης. Οι περισσότεροι βουλευτές ΟΛΩΝ των κομμάτων είναι διευθυντές κρατικών επιχειρήσεων και παρά την έλλειψη κομματικής πειθαρχίας έχουν σίγουρα δηλωμένη την ταξική τους πειθαρχία.

Το ΚΚΕ όμως στην Ελλάδα φλερτάρει με την ιδέα, ότι ίσως η ελπίδα για την εργατική τάξη της Ρωσίας να βρίσκεται στα σταλινικά απομεινάρια του ΚΚΣΕ που έχουν συσπειρωθεί στο Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας. Είναι τεράστιο λάθος και για την αριστερά στη Ελλάδα και για την αριστερά στη Ρωσία να το ψάχνει προς αυτήν την κατεύθυνση. Το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας δεν κάνει αντιπολίτευση στον Γέλτσιν από τα αριστερά. Δεν παλεύει για αυξήσεις μισθών ούτε για περισσότερες συνδικαλιστικές και δημοκρατικές ελευθερίες για τους εργάτες, αλλά επιτίθεται στον Γέλτσιν από εθνικιστική σκοπιά. Είναι τραγικό, την ώρα που οι τσαρικοί και οι φασίστες του Μετώπου Εθνικής Σωτηρίας βρομίζουν τους δρόμους με τα μεγαλορώσικα σωβινιστικά και αντισημητικά τους συνθήματα να υπάρχουν έστω και οι παραμικρότερες αυταπάτες για αυτούς από έναν αριστερό κόσμο που παλεύει ακριβώς ενάντια στον εθνικισμό και τον ρατσισμό στην Ελλάδα.

Αντίθετα, εμείς νομίζουμε ότι η μόνη πηγή ελπίδας είναι να ξαναζωντανέψει το εργατικό κίνημα στη Ρωσία. Οι προϋποθέσεις υπάρχουν. Η εμπειρία από τους αγώνες είναι μεγαλύτερη από ό,τι ήταν τρία χρόνια πριν, ενώ η άρχουσα τάξη είναι σήμερα ακόμη περισσότερο διασπασμένη και συγχυσμένη. Το ζήτημα είναι το πώς η απάθεια και η δυσαρέσκεια που υπάρχει προς όλα τα κόμματα - είναι χαρακτηριστικό ότι στη Μόσχα οι οργανωμένες διαδηλώσεις από τους υποστηρικτές και τους αντιπάλους του Γέλτσιν δεν ξεπερνούν τις τρεις χιλιάδες η κάθε μια σε μια πόλη δώδεκα εκατομμυρίων - θα στραφεί και θα οργανωθεί προς τα αριστερά. Για να γίνει αυτό χρειάζεται η μικρή αλλά γνήσια αριστερά που υπάρχει στη Ρωσία να στηριχθεί μόνο στους αγώνες της τάξης και μέσα από αυτούς να μεγαλώσει.

Δεν πρέπει να υπάρχει καμιά αυταπάτη ούτε για τον Γέλτσιν, ούτε για το λόμπι των διευθυντών, ούτε για το Μέτωπο Εθνικής Σωτηρίας που απειλούν το ίδιο τις δημοκρατικές κατακτήσεις της προηγούμενης περιόδου.

Σε τελευταία ανάλυση, η απάντηση παραμένει πάντα η ίδια. Στη Μόσχα, στο Λος Αντζελες, στο Γιοχάνεσμπουργκ, στην Αθήνα ο μόνος δρόμος είναι η εργατική επανάσταση. ■

Γυναικεία Απελευθέρωση και Σοσιαλισμός

Κυκλοφόρησε από τις Εκδόσεις Εργατική Δημοκρατία ένα μοναδικό βιβλίο για τη γυναικεία καταπίεση και την πάλη για την απελευθέρωση των γυναικών, το βιβλίο "Γυναικεία Απελευθέρωση και Σοσιαλισμός", γραμμένο από τις Σήλια Πέττι, Ντέμπορα Ρόμπερτς και Σάρον Σμιθ. Οι συγγραφείς είναι μέλη της αμερικάνικης επαναστατικής οργάνωσης ISO (Οργάνωση Διεθνής Σοσιαλισμός).

Το βιβλίο γράφτηκε το 1987, στην καρδιά της δεκαετίας της μεγάλης επίθεσης ενάντια στις κατακτήσεις των γυναικών. Μόλις 15 χρόνια πριν οι γυναίκες είχαν κατακτήσει πανυγηρικά το δικαίωμα στις ελεύθερες αμβλώσεις και τις "θετικές διακρίσεις", μια σειρά νομοθετηματημάτων που χτύπαγαν το σεξισμό στη δουλειά και στην εκπαίδευση. Το 1987 όμως, η εικόνα είχε αντιστραφεί: όλες οι κατακτήσεις τους πετσοκόβονταν από την οικονομική ύφεση και την επίθεση των συντηρητικών. Μέσα στην πιο μαύρη δεκαετία για την αμερικάνικη εργατική τάξη, οι γυναίκες ήταν αυτές που χτυπήθηκαν περισσότερο απ'όλους: για κάθε δολλάριο που αμοίβεται ο άντρας εργαζόμενος, η γυναίκα εργαζόμενη αμοίβεται μόνο με 64 σεντς. Η αναλογία έχει επανέλθει στα επίπεδα του 1955. Για τις γυναίκες που ανήκουν στις διάφορες μειονότητες και για τις Μαύρες, ο συνδιασμός ρατσισμού και σεξισμού προκαλεί ακόμα πιο εξοργιστικές ανισότητες: απέναντι σε κάθε δολλάριο του μισθού των αντρών εργατών, οι Μαύρες εργάτριες αμοίβονται με 53 σεντς και οι Ισπανόφωνες με 49, λιγότερα και από τα μισά!

Από το πρώτο κιόλας κεφάλαιο του βιβλίου οι συγγραφείς ζωγραφίζουν τη φοβερή επιδείνωση των συνθηκών ζωής των γυναικών μέσα στη δεκαετία του '80 με την κατάργηση των κοινωνικών παροχών στις ανύπαντρες μητέρες και στις οικογένειες όπου κηδεμόνας ήταν μόνο η μητέρα. Η ενίσχυση των σεξιστικών διακρίσεων και ο εγκλωβισμός των εργατριών στο ονομαζόμενο "γκέτο των γυναικείων επαγγελμάτων", δηλαδή σε θέσεις εργασίας που δημιουργήθηκαν μέσα από την επέκταση του τομέα των υπηρεσιών τις δεκαετίες του '70 και του '80, συνέβαλαν σημαντικά σ'αυτή την επιδείνωση. Σ'αυτές τις νέες θέσεις εργασίας οι γυναίκες είχαν να αντιμετωπίσουν επιπλέον και την έλλειψη συνδικαλιστικής οργάνωσης που να προωθεί τις διεκδικήσεις τους.

Η οικονομική επίθεση ήταν όμως μόνο η μια πλευρά της συνολικής επίθεσης ενάντια στα δικαιώματα των γυναικών. Το δικαίωμα της ελεύθερης επιλογής των γυναικών, σε σχέση με το αν και πότε θέλουν να αποκτήσουν παιδιά, βρέθηκε επίσης στο στόχαστρο. Οι "Οργανώσεις για τα Δικαιώματα του Εμβρύου", οι ακροδεξιές και θρησκόληπτες οργανώσεις που στήριζε φανατικά ο Ρήγκαν, διοργάνωσαν μια εκστρατεία τρόμου ενάντια σε κλινικές που έκαναν αμβλώσεις.

Εβαζαν βόμβες σε μαιευτήρια, εισέβαλλαν στα χειρουργεία και σταματούσαν τις αμβλώσεις με τον πιο "χριστιανικό" τρόπο: την ώρα που οι γυναίκες βρίσκονταν στη μέση της επέμβασης, τις πέταγαν έξω ναρκωμένες. Ολα αυτά ασκούσαν τόσο μεγάλη πίεση, που ξανάφεραν μέσα στα ιατρικά συμβούλια των νοσοκομείων ένα δίλημμα που είχε απαντηθεί από τον περασμένο αιώνα: ανάμεσα στη ζωή της εγκύου και στη ζωή του εμβρύου, τι επιλέγουμε; Η καισαρική τομή επανήλθε απειλητικά στο προσκήνιο. Σε μια τουλάχιστο περίπτωση, που έκανε το γύρο της Αμερικής σαν είδηση, στοίχισε τη ζωή της μητέρας. Η Αντζελα Κάρντερ, σύμφωνα με απόφαση δικαστηρίου που στήθηκε ειδικά γι'αυτό το λόγο μέσα στο νοσοκομείο, υποβλήθηκε (καταδικάστηκε στην κυριολεξία) σε καισαρική τομή, που αποδείχτηκε μοιραία για την κλονισμένη υγεία της, παρά τις αντιδράσεις της ίδιας και της οικογένειάς της.[1]

Αν οικονομικά η θέση των γυναικών έφτασε στο πιο χαμηλό σημείο μεταπολεμικά, αν στα μαιευτήρια ξεδιπλώθηκε ολόκληρη η φρίκη της επίθεσης εναντίον τους, οι ιδεολογικές πλευρές αυτής της επίθεσης δεν είναι καθόλου αμελητέες. Πάνω σε παραποιημένες στατιστικές, κυβερνητικές ή πανεπιστημιακές[2], στηρίχτηκε μια χοντροκομμένη προπαγάνδα ενάντια στις γυναίκες. Τα μέσα μαζικής ενημέρωσης βομβάρδιζαν τις γυναίκες με το μήνυμα ότι η διεκδίκηση της ισότητας προκαλεί μόνο άγχος, απογοητεύσεις και μοναξιά στις ίδιες. Παράλληλα, η κυβέρνηση απόδιδε σ'αυτές την αύξηση της ανεργίας, ο ίδιος ο Ρήγκαν δήλωνε ότι για την ανεργία φταίνε οι γυναίκες που συμμετέχουν στο εργατικό δυναμικό με όλο και μεγαλύτερα ποσοστά. Με τον ίδιο τρόπο, η κατάργηση του κράτους πρόνοιας αποδόθηκε στις καταχρήσεις των δικαιωμάτων που είχαν οι γυναίκες.

Ενώ όμως όλη αυτή η ιδεολογική προπαγάνδα δε μπορούσε να γυρίσει την ιστορία πίσω, στο μυθοποιημένο αλλά ανύπαρκτο παρελθόν, όπου οι γυναίκες εύρισκαν την ευτυχία μέσα από το ρόλο της νοικοκυράς και της μητέρας, πολλαπλασίαζε τις πιέσεις πάνω στην κάθε μια γυναίκα ατομικά. Την παρουσίαζε υπεύθυνη προσωπικά για τη χειροτέρευση των συνθηκών της ζωής της.

Ομως το βιβλίο "Απελευθέρωση των Γυναικών και Σοσιαλισμός" δεν είναι μόνο χρήσιμο γιατί αποκαλύπτει την επίθεση, αλλά κύρια για τις απαντήσεις που δίνει στο ερώτημα "ποιός ευθύνεται και ποιός κερδίζει από την καταπίεση των γυναικών;"

Ξεκινώντας από την ιστορική προέλευση της γυναικείας καταπίεσης, οι συγγραφείς αποδείχνουν ότι η θέση των Μαρξιστών, που ταυτίζουν την εμφάνισή της με την εμφάνιση των ταξικών κοινωνιών, ενισχύεται ακόμα περισσότερο από τις έρευνες των

σύγχρονων ανθρωπολόγων. Σήμερα μπορούμε να στηρίξουμε με πιο πλήρη στοιχεία το πώς η δημιουργία των πρώτων ταξικών κοινωνιών έβαλε τις βάσεις για την υποβάθμιση της θέσης των γυναικών μέχρι του σημείου της υποδούλωσής τους. Δεν ήταν οι άντρες σα φύλο που οργάνωσαν την καταπίεση των γυναικών, αλλά ο ρόλος της οικογένειας μέσα στον καπιταλισμό που γέννησε το σεξισμό. Αυτό το βασικό ξεκαθάρισμα για την προέλευση της γυναικείας καταπίεσης είναι απαραίτητο για την αντιμετώπιση μιας σειράς καθημερινών ζητημάτων που θολώνουν την εικόνα των καταπιεστών των γυναικών και αποπροσανατολίζουν την πάλη για τη γυναικεία απελευθέρωση. Η πραγματικότητα μοιάζει να ενισχύει τη θεωρία της "πατριαρχίας", ότι δηλαδή οι άντρες συνολικά σα φύλο ευθύνονται για τη γυναικεία καταπίεση και έχουν πολύ υλικά κα συγκεκριμένα ωφέλη απ'αυτήν: τη γυναίκα-υπηρέτρια στο σπίτι και την εργαζόμενη που, εγκλωβισμένη στο "γκέττο των γυναικείων επαγγελμάτων", δε μπορεί να απειλήσει τη δική τους μισθολογική άνοδο και τις προαγωγές.

Οι συγγραφείς όμως αποδείχνουν ότι το να μιλάει κανείς με τέτοιους όρους είναι αναποδογύρισμα της πραγματικότητας. Αντίθετα, αυτοί που καταπιέζουν τις γυναίκες και έχουν πολύ απτά υλικά οφέλη από τη διατήρηση των σεξιστικών διακρίσεων είναι η άρχουσα τάξη, οι καπιταλιστές, άντρες και γυναίκες. Οι άντρες της εργατικής τάξης, όσο και αν μεταφέρουν την αντιδραστική σεξιστική ιδεολογία, ούτε οργανώνουν ούτε αποσπούν μερικά έστω οφέλη από την καταπίεση των γυναικών. Το ζήτημα των εκτρώσεων και το ζήτημα της ισότητας στην αμοιβή είναι χαρακτηριστικά. Οι άντρες της εργατικής τάξης δεν έχουν τίποτα να κερδίσουν, ίσα-ίσα χρεώνονται και οι ίδιοι μεγάλα βάρη όταν η γυναίκα τους ή η φίλη τους δε μπορεί να διακόψει μια ανεπιθύμητη εγγυμοσύνη.

Ενώ, από τους χαμηλούς μισθούς των γυναικών κερδίζει μόνο ο καπιταλισμός, όχι οι άντρες εργάτες. Οσο λιγότερα χρήματα κερδίζουν σαν αμοιβή οι εργαζόμενοι, τόσο περισσότερα κερδίζουν οι καπιταλιστές σαν κέρδη.

Η απλήρωτη εργασία των γυναικών στο σπίτι είναι ίσως το θέμα που προκαλεί τις μεγαλύτερες τριβές. Ομως "επειδή η οικογένεια λειτουργεί για να αναπαράγει το εργατικό δυναμικό που έχει ανάγκη ο καπιταλισμός, ακόμα και η εργασία που παρέχουν οι γυναίκες μαγειρεύοντας και πλένοντας για τις οικογένειές τους, είναι εργασία που προσφέρουν προς τον καπιταλισμό."

Οι συγγραφείς του βιβλίου ξεκαθαρίζουν όλες αυτές τις συγχύσεις και δίνουν τις ρεαλιστικές προοπτικές στην πάλη για τη γυναικεία απελευθέρωση. Το γυναικείο κίνημα στην Αμερική, αλλά και παγκόσμια, έφτασε σε αδιέξοδο χρησιμοποιώντας την ισοπεδωτική θεωρία της πατριαρχίας που αγνοεί τις ταξικές διαιρέσεις της κοινωνίας.

Το κενό που υπάρχει σήμερα είναι κενό στρατηγικής. Αυτό το κενό έρχεται να καλύψει το βιβλίο "Απελευθέρωση των Γυναικών και Σοσιαλισμός". Μέσα από τις σελίδες του ζωντανεύουν οι καλύτερες στιγμές των γυναικείων αγώνων, των αγώνων που είχαν εντυπωσιακές κατακτήσεις για τις γυναίκες γιατί τα αιτήματά τους έγιναν διεκδικήσεις ολόκληρου του εργατικού κινήματος. Οι επαναστάτριες των αρχών του αιώνα, στη Γερμανία, στις ΗΠΑ και πανω απ'όλα στη Ρωσία τα πρώτα χρόνια της επανάστασης του Οκτώβρη, έδωσαν με συνέπεια τις μάχες για τη γυναικεία απελευθέρωση και τις κέρδισαν γιατί κινητοποίησαν τις γυναίκες μέσα από το χώρο όπου βρίσκεται η δύναμή τους, μέσα από το χώρο της δουλειάς.

Μέσα από τα σωματεία και τις πολιτικές οργανώσεις της εργατικής τάξης, κερδίζοντας τους άντρες εργάτες σα συμμάχους στην πάλη τους, οι εργάτριες μετά τη Ρώσικη επανάσταση κέρδισαν πρώτες στον κόσμο το δικαίωμα στην ελεύθερη έκτρωση και την ισότητα στις αμοιβές. Ομως η πάλη για τη γυναικεία απελευθέρωση δε σταμάτησε εκεί. Ισα-ίσα, οι διεκδικήσεις των γυναικών διευρύνθηκαν, αγκάλιασαν κάθε πλευρά της κοινωνικής ζωής, ανατρέποντας προκαταλήψεις ριζωμένες από αιώνες στις συνειδήσεις των ανθρώπων.

Αυτές τις παραδόσεις, που έχουν αγνοηθεί τελείως από τους σταλινικούς, φέρνουν ξανά στην επιφάνεια οι συγγραφείς του βιβλίου. Γυρίζοντας πίσω στις εμπειρίες των μαζικών επαναστατικών κομμάτων αποδείχνουν ότι οι Μαρξιστές και οι Μαρξίστριες ήταν πάντα στην πρώτη γραμμή της πάλης ενάντια στην καταπίεση των γυναικών. Οι επαναστάτες προωθούσαν και προωθούν τους αγώνες για τη γυναικεία απελευθέρωση με τον πιο αποτελεσματικό τρόπο, ακριβώς γιατί γι'αυτούς ο στόχος δεν είναι απλά μια μερική μεταρρύθμιση στο σύστημα της εκμετάλλευσης και της καταπίεσης, ο στόχος είναι η ανατροπή του. Μόνο η κατάργηση της ταξικής κοινωνίας, η αντικατάστασή της από το σοσιαλισμό, μπορεί να εξαλείψει τις υλικές βάσεις της καταπίεσης των γυναικών. Η οργάνωση της νέας κοινωνίας με βάση τη συλλογικότητα και όχι την εξατομικοποίηση του νοικοκυριού μπορεί να απαλλάξει τις γυναίκες από την "οικιακή δουλεία" και το σύνολο της εργατικής τάξης από το σεξισμό.

Η συμβολή του βιβλίου "Απελευθέρωση των Γυναικών και Σοσιαλισμός" στη σημερινή συγκυρία είναι περισσότερο πολύτιμη από κάθε άλλη στιγμή. Η εργατική τάξη παγκόσμια δείχνει τα σημάδια του ξεκινήματος ενός νέου γύρου αγώνων. Η αντίσταση των γυναικών μπορεί να οργανωθεί ξανά μέσα στη συλλογικότητα του εργατικού κινήματος. Αυτό το βιβλίο είναι οδηγός για δράση. Διαβάστε το!

Βίλλυ Φωτοπούλου

Απελευθέρωση των Γυναικών και Σοσιαλισμός

Σήλια Πέττι
Ντέμπορα Ρόμπερτς
Σάρον Σμιθ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΕΡΓΑΤΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ

1. Από το βιβλίο της Susan Faludi: "Backlash", εκδόσεις Chatto, σ. 468.
2. Οι συγγραφείς αποδείχνουν ότι τουλάχιστο μία κυβερνητική στατιστική διαστρευλώνει τα δεδομένα των αμοιβών των γυναικών. Η Φαλούντι αποδείχνει πώς μια πληθώρα παραποιημένων στατιστικών προβλήθηκε κατά κόρον από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης για να δικαιολογήσει την επίθεση ενάντια στις γυναίκες.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΤΙΚΗ

Καρλ Μαρξ: Προκαπιταλιστικοί σχηματισμοί

Οι προκαπιταλιστικές κοινωνίες σαρώθηκαν μέσα από συγλονιστικές, βίαιες συγκρούσεις, πολέμους και επαναστάσεις.Το βιβλίο του Μάρξ **"Προκαπιταλιστικοί Οικονομικοί Σχηματισμοί,"** απορρίπτει τις θεωρίες των αστών που βλέπουν την ιστορική εξέλιξη να τελειώνει με τον καπιταλισμό.

Οι αστοί ιστορικοί και οικονομολόγοι με τη βοήθεια κοινωνιολόγων, ακόμη και αρχαιολόγων, δεν κουράζονται να κηρύσσουν κάθε τόσο το "τέλος της ιστορίας" και των επαναστάσεων. Για να ενισχύσουν την εικόνα του καπιταλισμού ως τελευταίου και ανώτερου σταδίου στην εξέλιξη του ανθρώπου, το οποίο δεν μπορεί (και δεν πρέπει) να ανατραπεί, γυρνάνε την πλάτη στο ρόλο που έπαιξε η σύγκρουση και η βία για το πέρασμα από την πρωτόγονη εποχή στην σύγχρονη καπιταλιστική κοινωνία. Θεωρούν αυτή την εξέλιξη αρμονική, ανεμπόδιστη και προκαθορισμένη, με αρχή περίπου το δίδυμο Αδάμ και Εύα να εκπίπτουν από τον παράδεισο και τέλος τον καπιταλιστή και το κράτος του, που οργανώνει την παραγωγή για το κέρδος και στηρίζεται στην εκμετάλλευση της εργατικής τάξης και στο υπέρτατο αγαθό της αγοράς. Η εργατική επανάσταση δεν χωράει σ' αυτή την αντίληψη της ιστορίας, ούτε η δικαίωσή της με το βίαιο πέρασμα σε μια κοινωνία σοσιαλιστική.

Το βιβλίο του Μαρξ "Προκαπιταλιστικοί Οικονομικοί Σχηματισμοί", που γράφτηκε στα 1857-8, με καταπληκτική διαύγεια μας αποκαλύπτει το ρόλο που έπαιξε η σύγκρουση για να υπάρξουν μια σειρά από μεγάλες ανατροπές στις κοινωνικές σχέσεις, μέσα από τις οποίες οι άνθρωποι εξασφάλιζαν την επιβίωσή τους.

Οπως γράφει ο Ερικ Χομπσμπάουμ στην εισαγωγή του βιβλίου: "Ο Μαρξ ενδιαφέρεται εδώ - όπως και στον πρόλογο της "Κριτικής" - να διατυπώσει επιστημονικά το γενικό μηχανισμό κάθε κοινωνικής αλλαγής: Τη διαμόρφωση των κοινωνικών σχέσεων παραγωγής που αντιστοιχούν σε ένα καθορισμένο στάδιο ανάπτυξης των υλικών δυνάμεων παραγωγής, την περιοδική ανάπτυξη των συγκρούσεων ανάμεσα στις δυνάμεις και στις σχέσεις παραγωγής, τις "εποχές κοινωνικής επανάστασης", κατά τις οποίες οι σχέσεις ξαναπροσαρμόζονται στο επίπεδο των δυνάμεων".

Ο Μαρξ με καταπληκτικό τρόπο ζωγραφίζει την πορεία που επιτρέπει στον άνθρωπο να περάσει από την κατάσταση "αγελαίου ζώου", που απλά κυνηγάει και κρύβεται σε σπήλαια, σε μια κοινότητα "φυλοομαδική".

Οι άνθρωποι, σαν "κοινωνικά ζώα", δημιουργούν και αναπαράγουν τη ζωή τους μέσα από δραστηριότητες όπως η αναζήτηση τροφής, στέγης, έρωτα κλπ. Αυτή η αναπαραγωγή γίνεται μέσα στο φυσικό περιβάλον. Η αλληλεπίδραση ανάμεσα στον άνθρωπο και τη φύση παράγει μια διαδικασία κοινωνικής εξέλιξης.

Αρχικά, η ιδιοκτησία του ανθρώπου δεν είναι διαχωρισμένη από την εργασία. Στην αρχή, λέει ο Μαρξ, "η σχέση του δουλευτή με τις αντικειμενικές συνθήκες της εργασίας του είναι μια σχέση διαφεντέματος".

Η ανάπτυξη της συνεργασίας και ενός στοιχειώδους καταμερισμού της εργασίας αυξάνει την παραγωγικότητα, δημιουργεί ένα πλεόνασμα χρήσιμων αγαθών και αναπτύσσεται έτσι η ανταλλαγή.

Οι οικονομικές συνθήκες διαρκώς υπόκεινται σε αλλαγές. Και όπως γράφει στη σελίδα 127 ..."*δεν είναι μονάχα οι αντικειμενικές συνθήκες που αλλάζουν, π.χ. το χωριό μετατρέπεται σε μια πόλη, η άγρια φύση σε καλλιεργημένη γη κλπ., αλλά και οι παραγωγοί αλλάζουν επίσης μαζί τους, αναβλύζοντας από μέσα τους καινούργιες ποιότητες, μετασχηματιζόμενοι οι ίδιοι δια μέσου της παραγωγής, πλάθοντας καινούργιες δυνάμεις και καινούργιες ιδέες, καινούργια μέσα επικοινωνίας, καινούργιες ανάγκες και μια καινούργια γλώσσα.*"

Στο **"Κομμουνιστικό Μανιφέστο"** ο Μαρξ βλέπει όλη την προηγούμενη ιστορία σαν "*ιστορία των ταξικών αγώνων. Ελεύθερος και δούλος, πατρίκιος και πληβείος, βαρώνος και δουλοπάροικος βρίσκονταν σε συνεχή αντίθεση μεταξύ τους, σ' ένα αδιάκοπο πόλεμο άλλοτε κρυφό, άλλοτε φανερό που κάθε φορά τελείωνε με τον επαναστατικό μετασχηματισμό ολόκληρης της κοινωνίας ή με την καταστροφή των αγωνιζόμενων τάξεων.*"

Διαβάζοντας το βιβλίο "Προκαπιταλιστικοί Οικονομικοί Σχηματισμοί" μπορούμε να καταλάβουμε καλύτερα μέσα από ποιους δρόμους γίνονται συγκεκριμένα αυτά τα περάσματα της ιστορίας. Πώς για παράδειγμα, οι κατακτητικοί πόλεμοι δημιούργησαν το θεσμό της δουλείας, διαλύοντας έτσι της αρχαίες κοινωνίες.

Η καπιταλιστική παραγωγή δεν έχει πια στόχο τη δημιουργία αξιών χρήσης, αλλά ανταλλαγής. Ο εργαζόμενος εξατομικεύεται. Οι συνθήκες της παραγωγής μοιάζουν να τον εχθρεύονται .

Ομως ο ίδιος ο καπιταλισμός δεν είναι το τέλος της ιστορίας. Ο Μαρξ υπογραμμίζει ότι η "αρχαία άποψη, σύμφωνα με την οποία ο άνθρωπος εμφανίζεται πάντοτε σα στόχος της παραγωγής, μοιάζει πολύ πιο εξυψωμένος απ' ό,τι στο σύγχρονο κόσμο, όπου η παραγωγή εμφανίζεται σαν ο στόχος του ανθρώπου και ο πλούτος σαν ο σκοπός της παραγωγής. Οταν η περιορισμένη αστική μορφή θα έχει εξαφανιστεί, τι θα είναι ο πλούτος αν όχι η οικουμενικότητα των αναγκών, των απολαύσεων, των παραγωγικών δυνάμεων του ατόμου, οικουμενικότητα δημιουργημένη μέσα στην παγκόσμια ανταλλαγή; Αν όχι η πλήρης ανάπτυξη της κυριάρχισης του ανθρώπου πάνω στις δυνάμεις της φύσης, τόσο σ' αυτές που λέμε "φύση", όσο και σ'αυτές της ίδιας της δικής του φύσης; Αν όχι η απόλυτη κινητοποίηση των δημιουργικών του δυνατοτήτων..."

Ο Μαρξ, εντοπίζοντας λοιπόν τους μηχανισμούς της ιστορικής προόδου που σάρωσε τους προκαπιταλιστικούς οικονομικούς μηχανισμούς, φωτίζει ταυτόχρονα τους δρόμους για την διέξοδο από την καπιταλιστική κοινωνία. Η προοπτική της εργατικής επανάστασης και της νίκης της είναι ανοικτή για την απελευθέρωση των ανθρώπων από τα δεσμά του κεφαλαίου.

Οπως αναφέρει στον πρόλογό του ο Χόμπσμπαουμ..." η δύναμη της μαρξιστικής πεποίθησης στο θρίαμβο της ελεύθερης ανάπτυξης όλων των ανθρώπων, δεν εξαρτόνται από τη δύναμη που είχε η ελπίδα του Μαρξ για το θρίαμβο αυτό, αλλά από την παραδεγμένη ορθότητα της ανάλυσης ότι εκεί πράγματι οδηγεί, ενδεχομένως, η ιστορική ανάπτυξη το ανθρώπινο γένος"

Εκεί βρίσκεται λοιπόν η δύναμη αυτού του έργου του Μαρξ που δημοσιεύτηκε μόλις στα 1952.

Πέτρος Κωνσταντίνου

Κομμούνα 1871... Η επανάσταση του 21ου αιώνα;

Έλλη Παππά

Κυκλοφόρησε μέσα στο φθινόπωρο το βιβλίο της Ελλης Παππά **"Κομμούνα του 1871... Η επανάσταση του 21 αιώνα;"**, κεντρικό θέμα του οποίου είναι η σύγκριση δύο επαναστάσεων και του τύπου της εξουσίας που εγκαθίδρυσαν: της Παρισινής Κομμούνας του 1871 και της Ρώσικης Επανάστασης του 1917.

Η συγγραφέας περιγράφει με γλαφυρό τρόπο την δημιουργία, την λειτουργία αλλά και τα προβλήματα και τις αντιθέσεις της Κομμούνας, παραθέτοντας αρκετά στοιχεία και ντοκουμέντα της εποχής: διακηρύξεις της Κεντρικής Επιτροπής της Εθνοφρουράς η οποία ήταν η οργάνωση του "ένοπλου λαού" και της Επιτροπής των Είκοσι Διαμερισμάτων του Παρισιού -που ήταν μια μορφή λαϊκής αυτοδιοίκησης-, γράμματα διαλεχτών κομμουνάρων, κείμενα που εξέδοσε η ίδια η Κομμούνα κλπ. Η Ελλη Παππά δέχεται ότι η Κομμούνα παρόλη την σύντομη ζωή της πρόλαβε να δώσει αυτό που ο Μαρξ και ο Ενγκελς αναγνώρισαν ως "σημείο εκκίνησης" για τις μελλοντικές επαναστάσεις και για τον τύπο της δικτατορίας του προλεταριάτου. *"Ηταν η μόνη επαναστατική εξουσία που ανήκε -ουσιαστικά και όχι χρονολογικά- στον 20ο αιώνα."*, αναφέρει χαρακτηριστικά.

Αντίθετα, λέει η Ελλη Παππά, η εξουσία που εγκαθιδρύθηκε με την Ρώσικη Επανάσταση του 1917 δεν ακολούθησε -παρόλες τις υποσχέσεις της- το πρότυπο της Κομμούνας. Αναζήτησε τα πρότυπα της στις αστικές επαναστάσεις του 18ου και του 19ου αιώνα, *"ήταν βαθύτατα επηρεασμένη από την σκέψη και την πράξη της Γαλλικής Επανάστασης, ιδιαίτερα από την γιακωβίνικη περίοδό της, από το ρωσικό αναρχισμό και το λαϊκισμό του 19ου αιώνα"*, γι αυτό και πολύ γρήγορα εκφυλίστηκε στην δικτατορική εξουσία του σταλινισμού.

Για να στηρίξει αυτές τις αντιλήψεις η Ελλη Παππά ανατρέχει στις αντιπαραθέσεις που ξέσπασαν μετά την ήττα της Κομμούνας μέσα στην Α' Διεθνή. Γυρνάει στην κριτική που έκαναν ο Μαρξ και ο Ενγκελς στον Μπακούνιν και στους οπαδούς του Μπλανκί που πίστευαν ότι *"αν μια μικρή, καλά οργανωμένη μειοψηφία επιχειρήσει στην κατάλληλη στιγμή μιαν επαναστατική εξέγερση, μπορεί ύστερα από μερικές επιτυχίες να ξεσηκώσει τις λαϊκές μάζες και έτσι να πραγματοποιήσει μια νικηφόρα επανάσταση"*. Την ίδια κριτική κάνει η Ελλη Παππά στον Λένιν και στην Ρώσικη Επανάσταση: *" Οι επιδράσεις του μπλανκισμού στην οργάνωση και του κόμματος και της Σοβιετικής εξουσίας είναι φανερές. Η σκέψη και η πράξη του Λένιν δείχνουν μια βαθειά -αλλά όχι και ομολογημένη- συγγένεια με τις ιδέες του Μπλανκί"*, αναφέρει χαρακτηριστικά.

Δύο είναι τα σημεία που επικεντρώνει την κριτική της για τον Λένιν: η αντίληψή του για το Κόμμα και "ο ενταφιασμός της Κομμούνας ως πρότυπο για την εργατική εξουσία."

Για το Κόμμα, η συγγραφέας αναφέρεται σ'όλο το βιβλίο της μονάχα σ'ένα έργο του Λένιν το **"Ενα βήμα εμπρός, δύο βήματα πίσω"** που γράφτηκε το 1903 και στο οποίο ο Λένιν λέει ότι ο επαναστάτης δεν είναι παρά *"ένας γιακωβίνος άρρηκτα δεμένος με την οργάνωση του προλεταριάτου, που έχει αποκτήσει συνείδηση των ταξικών του συμφερόντων"*.

Το βιβλίο αυτό του Λένιν (όπως και το **"Τι να κάνουμε"**), γράφτηκαν σε μια περίοδο που μέσα στο επαναστατικό κίνημα επικρατούσε χάος: οι διάφορες τοπικές ομάδες ήταν καταδικασμένες χωρίς επικοινωνία μεταξύ τους, η μικρή εμπειρία και ο ερασιτεχνισμός οδηγούσε τους επαναστάτες να γίνονται λεία των πρακτόρων της αστυνομίας του Τσάρου και να συλλαμβάνονται πριν καλά-καλά προλάβουν να εκδόσουν την πρώτη τους προκήρυξη.

Αυτές τις αδυναμίες ήθελε να καλύψει ο Λένιν ζητώντας "επαγγελματίες" επαναστάτες, επαναστατική πολιτική ενάντια στον οικονομισμό, ενεργά και δραστήρια κομματικά μέλη ικανά να δρουν στις συνθήκες παρανομίας.

Ο Λένιν δεν έβλεπε το Κόμμα στατικά, σαν ένα συνομωτικό-συγκεντρωτικό μηχανισμό έξω από την τάξη. Αντίθετα το θεωρούσε έναν μηχανισμό άρρηκτα και διαλεκτικά δεμένο με τους αγώνες των εργατών. Αυτό φάνηκε καθαρά όταν δύο χρόνια μετά το "Ενα βήμα μπρος δύο βήματα πίσω", την περίοδο της επανάστασης του 1905 έλεγε ότι η εργατική τάξη είναι "αυθόρμητα" σοσιαλιστική και ότι το κόμμα θα έπρεπε να ανοίξει διάπλατα τις πόρτες του για να δεχτεί όσους περισσότερους εργάτες μπορούσε.

Και η κριτική της Ελλης Παππά όμως, ότι ο Λένιν μέχρι τον Οκτώβρη θεωρούσε την Κομμούνα σαν πρότυπο για την επαναστατική εξουσία, ενώ αμέσως μετά την "έθαψε", είναι λαθεμένη.

Η συγγραφέας μοιάζει να υποτιμάει τις πραγματικές δυσκολίες που είχε ν'αντιμετωπίσει η επανάσταση του Οκτώβρη μετά την νίκη της. Ο εμφύλιος πόλεμος, η ξένη επέμβαση, η πείνα που έπεσε στις πόλεις και που επέβαλαν αρχικά τον "πολεμικό κομμουνισμό" και αργότερα την ΝΕΠ και το κράτημα της εξουσίας από το ίδιο το κόμμα των Μπολσεβίκων, δεν ήταν κάποιο "κόλπο" για να πάρουν την εξουσία οι "γιακωβίνοι" Μπολσεβίκοι.

Ακόμα και σ'αυτές τις δύσκολες συνθήκες, ήταν ο ίδιος ο Λένιν που επέμενε ότι η εργατική τάξη έπρεπε να ξαναδυναμώσει και ν'αναλάβει την εξουσία. Ηταν ο ίδιος ο Λένιν που στο τρίτο Πανρωσικό Συνέδριο των Σοβιέτ των εργατών, στρατιωτών και αγροτών βουλευτών, ξαναθυμόταν την Κομμούνα:

"Το διάστημα των δυόμισυ μηνών που πέρασαν από τότε που δημιουργήθηκε η Σοβιετική εξουσία, είναι μόνο πέντε μέρες μεγαλύτερο από το διάστημα που κράτησε η προηγούμενη εξουσία των εργατών πάνω σε ολόκληρη χώρα, η εξουσία των εργατών την εποχή της Κομμούνας του Παρισιού του 1871.

Οι εργάτες του Παρισιού, δημιουργώντας για πρώτη φορά την Κομμούνα, που αποτελεί το έμβρυο της Σοβιετικής εξουσίας, αφού κρατήθηκαν 2 μήνες και 10 μέρες, έπεσαν κάτω από τα πυρά των γάλλων καντέτων, μενσεβίκων και δεξιών εσέρων-καλεντινικών. Οι γάλλοι εργάτες χρειάστηκε να πληρώσουν με εξαιρετικά βαριές θυσίες την πρώτη πείρα της εργατικής κυβέρνησης..."

Σε αντίθεση με τους Γάλλους συντρόφους τους, οι ρώσοι εργάτες νικήσανε. Κι αυτό γιατί στο κέντρο της επανάστασης ήταν το κόμμα των Μπολσεβίκων που με το πρόγραμμά του κατάφερε να ενώσει τους εργάτες, τους αγρότες και τους φαντάρους που αντιμετώπισαν τους Ρώσους καντέτους, μενσεβίκους και δεξιούς εσέρους.

Η Ρώσικη Επανάσταση ήταν συνέχεια και προχώρημα της Κομμούνας. Η Παρισινή Κομμούνα ήταν το πρελούδιο της Ρώσικης Επανάστασης. Απ'αυτή την άποψη ανήκει πραγματικά στον 20ο αιώνα. Το μέλλον όμως ανήκει στον Οκτώβρη, το πραγματικό "σημείο εκκίνησης" για τις επαναστάσεις του 21ου αιώνα.

Γιάννης Σηφακάκης